AHMET ÜMİT

33. BASKI

Bir Ses Böler Geceyi

ROMAN

AHMET ÜMİT

Ahmet Ümit, 1960'ta Gaziantep'te doğdu. 1983'te Marmara Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü'nü bitirdi. 1985-1986 yıllarında, Moskova'da, Sosyal Bilimler Akademisi'nde siyaset eğitimi gördü. Şiirleri, 1989 yılında *Sokağın Zulası* adıyla yayımlandı. 1992'de ilk öykü kitabı *Çıplak Ayaklıydı Gece* yayımlandı. Bunu *Bir Ses Böler Geceyi*, *Agatha'nın Anahtarı*, *Şeytan Ayrıntıda Gizlidir* adlı polisiye öykü kitapları izledi. Hem çocuklara hem büyüklere yönelik *Masal Masal İçinde* ve *Olmayan Ülke* kitapları ile farklı bir tarz denedi. 1996'da yazdığı ilk romanı *Sis ve Gece*, polisiye edebiyatta bir başyapıt olarak değerlendirildi. Bu romanın ardından *Kar Kokusu*, *Patasana* ve *Kukla* yayımlandı. Bu kitapları *Ninatta'nın Bileziği*, *İnsan Ruhunun Haritası*, *Aşk Köpekliktir*, *Beyoğlu Rapsodisi*, *Kavim*, *Bab-ı Esrar*, *İstanbul Hatırası*, *Sultanı Öldürmek* ve *Beyoğlu'nun En Güzel Abisi* adlı kitapları izledi. Ahmet Ümit'in, İsmail Gülgeç'le birlikte hazırladığı *Başkomser Nevzat - Çiçekçinin Ölümü* ve *Başkomser Nevzat - Tapınak Fahişeleri* ve Aptülika (Abdülkadir Elçioğlu) ile birlikte hazırladığı *Başkomser Nevzat - Davulcu Davut'u Kim Öldürdü?* adlı çizgi romanları da bulunmaktadır. Eserleri yirminin üzerinde yabancı dile çevrilmiştir. Yazarın tüm yapıtları Everest Yayınları tarafından yayımlanmaktadır.

www.ahmetumit.com
www.twitter.com/baskomsernevzat
www.instagram.com/baskomsernevzat
www.facebook.com/ahmetumitfanclub
www.facebook.com/yazarahmetumit
www.facebook.com/groups/ahmetumitiryakileri
www.facebook.com/elvedaguzelvatanim
www.facebook.com/sehsuvarsami

AHMET ÜMİT

BİR SES BÖLER GECEYİ

§

Yayın No 823
Türkçe Edebiyat 268

Bir Ses Böler Geceyi
Ahmet Ümit

Kapak tasarımı: Utku Lomlu
Yazar fotoğrafı: Volkan Doğar
Sayfa tasarımı: Veysel Demirel

© 1994, Ahmet Ümit
© 2010, bu kitabın tüm yayın hakları
Everest Yayınları'na aittir.

1. Basım: 1994, Cem Yayınevi
2-3. Basım: 2000, OM Yayınları
4-12. Basım: 2002-2010, Doğan Kitap
13-23. Basım: 2010-2014, Everest Yayınları
24. Basım: Mart 2015
25. Basım: Ekim 2015
26-27. Basım: Ocak 2016
28-29. Basım: Haziran 2016
30-31. Basım: Nisan 2017
32-33. Basım: Haziran 2017

ISBN: 978 - 975 - 289 - 742 - 7
Sertifika No: 10905

Baskı ve Cilt: Melisa Matbaacılık
Matbaa Sertifika No: 12088
Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8
Bayrampaşa/İstanbul
Tel: (0212) 674 97 23 Faks: (0212) 674 97 29

EVEREST YAYINLARI
Ticarethane Sokak No: 15 Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: (0212) 513 34 20-21 Faks: (0212) 512 33 76
e-posta: info@everestyayinlari.com
www.everestyayinlari.com
www.twitter.com/everestkitap
www.facebook.com/everestyayinlari
www.instagram.com/everestyayinlari

Everest, Alfa Yayınları'nın tescilli markasıdır.

Anneme ve babama...

Birinci Bölüm

Süha kasabaya hâlâ ulaşamamıştı. Oysa köyden ayrıldıktan iki saat sonra anayola çıkmış olmalıydı. Ön cama çarpan yağmur damlalarını telaşla kovan sileceklerin arasından, ıslak yolu kaygıyla izliyordu. Kötü havanın etkisiyle olacak, akşam erken çökmüştü. Cipin uzun farlarını yakarken sıkıntıyla söylendi:

"Yoksa yanlış yola mı girdim?"

Hayır canım, iki gün önce, buradan geçerken gördükleri taştan kulübenin yıkıntıları oradaydı işte. Gelirken, kulübenin önünde, kurumuş sazlar arasından sızan küçük derenin kenarında mola vermiş, sararmış yaprakları son yaz güneşinin ışıklarıyla oynaşan söğüt ağaçlarının altında bir süre dinlenmişlerdi.

Dışarıda yağmur dozunu giderek artırıyordu. Damlalar öyle hızlı düşüyordu ki, Süha artık yolu göremez olmuştu. Süratini azalttı, cipi yolun kenarına çekip yağmurun dinmesini beklemeye başladı. Tavana çarpan damlaların çılgın tıpırtılarını dinlerken, "Tam da yola çıkacak zamanı bulmuşum," diye söylendi. "Melis ile Hakan nasıl da kaytardılar? Melis Hanım'ın başına güneş geçmiş. Dam başında bütün gün köylü kadınlarla konuşmak kolaymıymış. Hakan Beyimizin ise midesi bozulmuş. Yediği keşkek dokunmuş beyefendiye. İkisinde de sorumluluk diye bir şey yok. Gerçi birlikte gidelim diye ben de fazla üstelemedim ama üstelemek mi gerekiyor? Durum ortada, birilerinin gidip hocayı alması gerek."

Aslına bakarsanız ta başından beri Melis ve Hakan'dan hiç hoşlanmamıştı. Aralarındaki anlaşmazlık, beş yıl aradan sonra öğrencilik günlerinden aşina olduğu üniversitenin demir kapısından içeriye adım attığı ilk günden başlamıştı. Eski hocalarından Profesör Memduh Bey'in hapisteyken bir tek kartla olsun hatırını sormamış olmasının ezikliğiyle gölgelenen babacan tavrının aksine, güzel yüzlü şımarık kız ile davranışlarında son derece pervasız olan genç irisi delikanlı, Süha'yı oldukça soğuk bir tavırla karşılamışlardı. Önceleri buna bir anlam verememiş ama sonraki günlerde aynı dışlayıcı tavırlarını sürdüren çalışma arkadaşlarının kendisini bir rakip olarak gördüklerini anlamıştı.

Sağanak uzun sürmedi. Cipi yeniden çalıştırdı. Yaşlı Land Rover homurdanarak ileri atıldı. Asfaltın yüzeyini kaplayan suları sıçratarak önlerindeki rampayı tırmanmaya koyuldular. Rampanın ortalarına doğru motordan alışık olmadığı sesler duymaya başladı.

"Eyvah! Tekliyor mu ne? Bende bu şans varken yolda kalırsak hiç şaşmam... Bir de gerçekten bozuluyor mu meret. İşte bu harika olurdu... Böyle bir havada dağ başında gecelemek. Sayın profesör de beklesin sabaha kadar otobüs terminalinde. Ben de, 'Bak Hocam, o sevgili asistanlarından hiçbiri seni karşılamaya gelmedi'yi söylemek zevkinden yoksun kalayım. Sanki böyle bir şeyi söyleyebilirmişim gibi. Onlar olsa söylerler. Şimdi, 'Hocaya yaranmak için bizi çağırmadı,' diyerek dedikoduma başlamışlardır bile. Neyimi çekemiyorlar anlamıyorum. Okul yönetimi de, Memduh Bey de onlardan yana..."

Neyse ki rampanın bitimine yakın, sesler kesildi de Süha rahat bir soluk aldı. Rampayı aşınca ıslak karanlıkta belli belirsiz parlayan bir küme ışık çarptı gözüne. Bu, gelirken anayoldan ayrıldıklarında karşılaştıkları ilk köy olmalıydı. Öyleyse kasabaya bir saatlik yolu kalmış demekti... Ya yanılıyorsa, ya burası düşündüğü köy değilse!

"Çevrede başka ışık olmadığına göre mutlaka o köydür. Hani şu anketi reddeden Alevi köyü... Sahi niye katılmadılar ankete? Melis Hanım, 'Kente göç olgusunun köy kültürü üzerindeki etkileri...' diye konuşmaya başlarsa, tabii ki katılmazlar. Ne istediğimizi bile anlamadı zavallılar. Ama itiraf et-

meliyim ki, Melis'in güzelliği burada da işe yaradı. Tutkusunu saklayamadığı alev alev yanan gözlerle Melis'i süzen köse muhtar, söylediklerimizden hiçbir şey anlamasa da sabırla dinledi bizi. Sonra da, 'Bizim köylü cahildir, anket neyin anlamaz,' diyerek geçiştirdi isteğimizi. Hakkını yemeyelim adamın, yine de çok konuksever davrandı bize. Belki başarılı bir anket çalışması yapamadık ama oldukça iyi ağırlandık bu köyde."

Işıklar yine kayboldu. Köyle arasına küçük bir tepe girmiş olmalıydı. Bozkırı uzun iki mızrak gibi biçen farların aydınlığında ıslak yol hızla akıyor, sık sık çakan şimşeklerin vahşi pırıltıları pek de verimli olmayan yorgun toprağı aydınlatıyordu.

Süha kolundaki saate baktı, içerideki ışık yetersiz olduğundan seçemedi.

"Profesör henüz kasabaya gelmemiştir, İstanbul'dan öğleden sonra binecekti uçağa. Ankara'da uçaktan in, Tokat'a otobüs bul. Kasabaya gel. Daha epeyce vaktim var. Bir engel çıkmazsa tam vaktinde yetişirim. Sanki onu zamanında karşılamak bana bir şey kazandıracakmış gibi. Olsun, ben görevimi yapayım da. Bir türlü kurtulamadın şu görev duygusundan. Melisler ne kadar farklı. Ne kadar rahatlar, hiçbir şey umurlarında değil. Sanki dünyada onlardan başka kimse yok. Bizden tamamen ayrı, yalnızca kendileri için yaşayan bir kuşak bu. Oysa aramızda fazla yaş farkı da yok..."

Önüne çıkan çukuru son anda fark etti. Direksiyonu aceleyle sağa doğru çevirerek düşmekten kurtuldu. Ya o çukura düşseydi. Rotun kırılması işten bile değildi. Daha dikkatli olması gerekiyordu. Kim bilir ne zamandır bakımı yapılmayan bu yol gizli tehlikelerle doluydu.

Belki de Melis ve Hakan'la olan sorunlarını profesörle açıkça konuşmalıydı.

"Konuşsam ne olacak? Üniversiteyi başarıyla bitirmiş, büyük bir kararlılıkla akademik kariyerlerini tamamlamaya çalışan, pırıl pırıl şu iki genç dururken, 'geçersizliği tarih tarafından kanıtlanmış abuk sabuk bir ideal' uğruna, ömrünün en verimli üç yılını bilim ortamından uzakta, kendi gibi önyargılı yoldaşlarıyla birlikte bir tutukevinde geçiren bana mı inanacak?"

Oysa, üniversiteden atılmadan önce ne kadar güzel bir dostlukları vardı Memduh Hoca'yla. Sık sık politikadan söz ederlerdi. Hoca o zamanlar da güncel olaylar yerine, politik akımların felsefi temelleri üzerine konuşmayı severdi. Bu sohbetlerde sözlerini bol bol Antik Yunan filozoflarından alıntılarla süsleyen profesör, Süha'nın inançlarını tartışılır bulmakla birlikte, ütopyaların insanlığın ilerleyişinde önemli bir yeri olduğunu vurgulardı. O günlerde hocanın kendisine gizli bir beğeni duyduğunu sezinler, bu sezgi onurunu okşar, güvenini pekiştirirdi. Artık bu konuları tartışamıyorlar.

"O esnek ve anlayışlı bilimadamı yok artık. Değişen dünyayla birlikte demek siz de değiştiniz hocam!"

Tepeyi aşınca aşağıdaki köyün ışıkları yeniden belirdi. Rampadan inerken vitesi küçültmesi gerekiyordu, bunu yapmadı.

"Evet, Memduh Hoca'yla açıkça konuşmalı. Anlaşamazsak üniversiteden ayrılırım. Üniversiteden ayrılmak mı?.. Otuz yaşından sonra yeni bir işe başlamak biraz zor olmaz mı?.."

Süha bu düşüncelere takılıp kalmışken, cipin hızı da giderek artıyordu.

"Ne olacak, gerekirse babamın taksisinde şoförlük yaparım. Babam da bayılır ya buna. Her akşam başımın etini yiyor zaten. Üniversite yine kötünün iyisi. Öff... Ne kadar zormuş böyle yaşamak."

Birden cipin sola çektiğini fark etti.

"Kayıyor muyuz ne!" diye bağırırken, yapmaması gerektiğini bile bile frene bastı. Araba kasılarak iyice yana doğru kaymaya başladı. Lastiklerin asfaltta çıkardığı sesleri duyuyor, bu, paniğini daha da artırıyordu. Bütün gücüyle direksiyona asıldı.

"Umarım takla atmayız," diye mırıldanıp, her an takla atacakmış korkusuyla direksiyonu gelişigüzel çevirmeye başladı. Ama metalik çember onu dinlemiyordu. Bütün çabasına karşın cipin yoldan çıkmasına engel olamadı. Önce büyük bir gürültü duydu, sonra koltuğundan öne doğru savrulurken, farların ışığında uçuşan ağaçlar ve mezar taşları gördü.

İkinci Bölüm

Gözlerini açtığında farların aydınlattığı ıslak yolu gördü. Işığın yetişemediği yerler koyu bir karanlıkla perdelenmişti. Hafiften bir baş ağrısı hissetti. Çarpma sırasında bayılmış olmalıydı.

"Bir an önce dışarı çıkmalıyım," diyerek, yanındaki kapının koluna yapıştı. Tüm zorlamasına karşın açamadı. Öteki kapıya doğru uzandı, neyse ki bu sıkışmamıştı. Dışarı çıkar çıkmaz kaygıyla kendini dinlemeye, bedenini kontrol etmeye başladı. Acı duymuyordu, göründüğü kadarıyla yarası beresi de yoktu.

"Bu yüzümdeki ıslaklıkta ne? Yoksa yaralandım mı?"

Telaşla sol şakağından yanağına süzülen soğuk sıvıya dokundu. Eline bulaşan ıslaklığın ne olduğunu anlamaya çalıştı ama karanlıkta seçemiyordu. Titreyen ellerini cipin hâlâ yanmakta olan farlarına yaklaştırdı.

"Bu su yahu! Heyecandan yağan yağmuru da unutmuşuz."

Araba ne durumdaydı acaba? Cipin sol tarafına geçip hasarı saptamaya çalıştı. Kalın bir toprak sete çarpmışlardı. Çarptıkları yerin toprak olması iyiydi. "Arabada önemli bir hasar olmayabilir," diye sevinirken, toprak setin arkasında birbirine benzeyen beyaz taşları yeniden gördü. Evet, burası bir mezarlıktı. Rüzgârda, yaprakları uğultuyla kımıldayan ağaçların altında, bir sürü mezar yan yana sıralanmıştı. Hayaletlerin, ruhların varlığına inanmayan bir dünya görüşünü benimsemesine, hatta bu topraktan mezarlık duvarının

onun yaşamını kurtarmış olmasına karşın uğursuz bir ürpertinin sırtından bedenine doğru yayılmasını engelleyemedi.

Süha'nın çoktan yenmiş olması gereken hortlak korkusu eskilere, çocukluk günlerine kadar uzanırdı. Onun ailesi de ulusal geleneğimizi bozmayarak, çocuklarını sevgiden çok öcülü, gulyabanili tehditlerle büyüttüğü ve bol bol cinli, perili öyküler dinlettiği için bu konuda oldukça sağlam bir altyapıya sahipti. İlkokulla birlikte okumayı söküp, birazcık düş dünyası olan, zeki, belki de azıcık tembel her çocuk gibi çizgi romanlara merak sardığı dönemde yabancı korku dergileriyle de tanışmakta gecikmedi. Böylece cadı, vampir, kurt adam gibi Avrupalı doğaüstü yaratıklarla karşılaştı ve bu ilginç yaratıkları hemen bilinçaltına davet etti. Onlar da büyük bir keyifle bu daveti kabul ederek, yalnız kaldığı her karanlık köşede zamanlı zamansız belleğinden fırlayarak ona korkulu, nefis anlar yaşatmaya başladılar. Bir ara öyle ileri gittiler ki, iki katlı ahşap evlerinde geceleri alt kattaki tuvalete gitmesi bile büyük sorun haline geldi. Bu sorun, Engels'in kitabını okumamış olmasına karşın tarihte zorun rolünü kavrayan babası tarafından suratına okkalı iki tokat aşk edilmesi ve tüm resimli korku kitaplarının yakılmasıyla bile çözülemedi. Daha sonraları, galiba lise birinci sınıfta *Felsefenin Temel İlkeleri* adlı kitabın girişinde karşılaştığı felsefenin ana konusunu oluşturan, "Maddenin mi, yoksa ruhun mu önce geldiği" sorusuyla kafasını zorlamaya başladığı, biraz da yan sırada oturan ve hep solcu yazarların kitaplarını okuyan ilk aşkının yeşil gözlerinin hatırına diyalektik ve tarihsel materyalizmin ateşli savunucusu olduğu o ilk devrimcilik günlerinde bile bu garip yaratıkların ürkütücü arkadaşlığından ayrılmadı. Çok daha sonraları, artık dünyayı iyice tanıdığını düşünüp her şeyi çözümleyebileceğine inandığı günlerde bile kimseye itiraf etmemesine, hatta gizli gizli korku filmlerine gittiği için arkadaşları tarafından yarı şaka yarı ciddi eleştirilmesine karşın bu tuhaf duygulardan, bu duyguların ona yaşattığı olağanüstü anlardan asla vazgeçmedi. Ta ki askeri darbeyle korku mezarlıklardan çıkıp sokaklara, evlere yerleşinceye kadar.

Gözaltına alındığında çocukluğundan bu yana düşlerini işgal eden kâbuslarının gerçekleşeceğini bilmiyordu. Ama

gerek Birinci Şube'deki yetmiş sekiz gün, gerekse iki ayrı tutukevinde geçirdiği otuz dört aylık süre boyunca öyle işkence türleri ve ölüm biçimleriyle karşılaştı ki, bu vahşetle yaşayamayacaklarını anlayan bilinçaltındaki vampirler, hortlaklar ve kara dünyanın öteki yaratıkları yenilgiyi kabul ederek sessizce ortalıktan toz oldular. Ama piyasaya yeniden çıkıyorlardı galiba. Kafatasını çevreleyen derinin gerildiğini, tüylerinin diken diken olduğunu hissetti. Artık her an mezarlar açılabilir, ağaçların arasından masum gülüşlü bir vampir üzerine atlayabilirdi. Bilincinin inatla bunların çok saçma olduğunu tekrarlayıp durmasına karşın, korkunun benliğini ele geçirmesini engelleyemiyordu.

Bir an önce buradan uzaklaşmalıydı. Cipe şöyle bir göz attı, görünürde önemli bir hasar yok gibiydi. Aceleyle bindi. Direksiyonun başına geçerken ayağını vites koluna çarptı, okkalı bir küfür savurarak kontak anahtarını çevirdi. Çarpma sırasında stop eden motor hırsla kükredi ama ses giderek azaldı, azaldı ve gecenin ortasında yitiverdi. Yeniden çevirdi, bu defa motorun homurtusu biraz daha güçlü çıktı, ne ki sonuç yine olumsuzdu. İçerisi kötü kötü benzin kokuncaya kadar denedi. Bu denemeler onu adamakıllı kızdırmış, az da olsa korkusundan sıyrılmıştı.

"Sakin olmalıyım... Köye gidip yardım istemeliyim. Belki fazla gecikmeden profesöre de ulaşabilirim. Hiç değilse köyden telefon edebilirim."

Böyle düşününce biraz rahatladı. Torpido gözünden el fenerini alarak cipten indi. Yağmur incelir gibi olmuştu. Asfalta yansıyan fenerin ışığını izleyerek yürümeye koyuldu. Düş gücünden korktuğu için hâlâ sol yandaki mezarlığa bakamıyordu. Ama asfalttan ayrılıp köye giden toprak yol ne yazık ki mezarlığın yanından geçiyordu. Zorunlu olarak, küçük gölcüklerle dolu toprak yola saptı. Henüz yirmi adım bile atmamıştı ki yürümekte güçlük çekmeye başladı. Ayakkabılarının altında kocaman bir kütle oluşturan çamurlar onu engelliyor, adımlarını yavaşlatıyordu. Ayakkabılarını temizlemek için bir taş ya da dal parçası bulmak umuduyla yanındaki tarlaya bakındı. Fenerin ışığı birkaç metre ilerde bir çalı kümesini yakaladı. Çalılığa doğru yürürken duyduğu bir sesle irkildi. Durup anlamaya çalıştı ama ses kesilmişti. Ya-

nılmış olmalıydı, yürümesini sürdürdü ve sesi yeniden duydu. Olduğu yerde durdu. Tüm cesaretini toplayarak ani bir hareketle feneri mezarlığa doğru çevirdi. Ortalıkta ne şakacı bir hayalet, ne de korkunç bir canavar görünüyordu. Islak ağaçların altında, rüzgârın sarsmaya çalıştığı mezar taşları tıpkı ilk konuldukları günkü gibi sessiz sedasız duruyordu. Yeniden yürümeye başlayınca sesin ne olduğunu anladı. Bu ses çamura gömülen kendi ayakkabılarından geliyordu. Sakinleşerek mırıldandı:

"Hortlak benmişim meğer!"

Gözüne kestirdiği dal parçasını çekerken çalılığın arkasında bir karartı fark etti. Feneri oraya doğru tuttu. Yanılmamıştı, az ilerde yeşil renkli bir mezar taşı mahzun bir edayla onu süzüyordu. Bu defa korkmadı, hatta içinde, "Bu mezar neden mezarlığın dışında?" diye merak bile uyandı. Bir iki adım daha yaklaştı. Ama bu mezar bozulmuştu. İki yanında toprak birikintileri yığılıydı. Yeni bir ürperti dalgası sardı bedenini. Mezarın içini görmemesine karşın, upuzun yatan ölünün yer yer etleri dökülmüş yüzü geldi gözlerinin önüne. Öte yandan aklı hâlâ mantıklı bir açıklamanın peşindeydi. Belki de bu mezar henüz ölmemiş biri için kazılmıştı. Neden olmasın? İnsanların ölmeden önce de mezarlarını hazırladıklarını biliyordu; iyi de, kazmakla hazırlamak arasında büyük fark vardı. Belki yeri alınır, hazırlıklar yapılırdı ama ölmeden mezar kazdırılır mıydı? Belki de bu mezarı aç kalmış vahşi bir hayvan açmıştı. Eğer öyleyse mezardaki ölüyü paramparça etmiş demekti. Doğrusu, böyle bir görüntüyle karşılaşmak istemezdi. Yine de merakı ağır bastı; cesaretini toplayıp el fenerini mezarın içine doğrulttu. Mezar gerçekten de boştu. Fenerin ışığıyla parlayan su birikintisinde iki enli tahtayla, çamura bulanmış beyaz bez parçasını görünce yeniden irkildi.

"Vay canına, bu mezarın bir konuğu varmış," diye söylendi korkuyla. Aynı anda yanından bir karartının geçtiğini zannetti. Hemen el fenerini boş tarlaya tuttu. Tarlada ne ağacı olduğunu karanlıkta bilemediği kocaman bir ağaçtan başka bir şey yoktu. Ama ağacın gövdesinin ardına pekâlâ biri gizlenmiş olabilirdi. Artık burada daha fazla kalamazdı. Ayakkabılarının altındaki çamurlara aldırmadan, koşarcasına yürü-

meye başladı. Birkaç kez düşme tehlikesi geçirmesine karşın hiç yavaşlamadı.

Yol bir türlü bitmek bilmiyordu. Aştığı her yokuşun, döndüğü her kıvrımın ardında köyün ışıklarını bulmayı umut ediyor, ne yazık ki her seferinde kadife renkli tepeler, uğultulu ağaç siluetleriyle karşılaşıyordu. Düş gücü olağanüstü bir yaratıcılıkla çalışıyor, bozkırdaki en olağan görüntüyü bile bir anda korkunç bir sahneye çeviriyor, rüzgâr ve yağmurun efektörlüğünde, bugüne kadar hiç karşılaşmadığı dehşet dolu anlar yaşıyordu. Yine de içinde cılız bir ses tüm bunların çok saçma olduğunu, köye ulaştığında her şeyin normale döneceğini söylüyordu. Süha, bu sese inanmak istiyor ama düşüncelerine söz geçiremiyor, adımları kendiliğinden hızlanıyordu.

Köyü çevreleyen bahçelere ulaştığında soluk soluğa kalmıştı. Bir bahçenin önünde durup çevreyi dinledi. Deli gibi çarpan kalbinin atışlarından başka bir şey duyulmuyordu. Yağmur dinmiş miydi ne? Geldiği yöne doğru baktı. El fenerinin cılız ışığıyla aydınlanan çamurlu yolda kimsecikler yoktu. Kim olacaktı ki? Cipten ayrıldıktan sonra ilk kez gerçek anlamda bir rahatlık duydu. Birisi az önceki halini görse ne derdi? Peki ama o mezar neden açıktı? Sonra neden öteki mezarların arasında değil de, karşıdaki tarlaya kazılmıştı? Bunların mutlaka mantıklı bir açıklaması olmalıydı. Az sonra köy meydanındaki kahvede sıcak çayını yudumlarken anlatacaklardı ona.

Biraz yürüyünce köyün ölgün ışıklarla delinmiş koyu silueti çıktı ortaya. Köye girmeden kendine biraz çekidüzen vermeliydi. Saçlarını parmaklarıyla düzeltti. Ayakkabıları, paçaları çamur içindeydi. Bir su birikintisinde ayakkabılarını yıkadı, tüm çabasına karşın paçalarındaki çamurları temizleyemedi.

Üç ayrı yol vardı köye giren. Acaba hangisi meydana açılıyordu? Boşuna bakındı durdu. Köyden ayrılırken bunlardan hangisini kullandıklarını anımsayamıyordu.

"Aman canım, alt tarafı yüz elli haneli bir köy. Nasıl olsa bulurum meydanı," diyerek, en soldaki yola girdi. İlk bakışta insanda dar bir geçit izlenimi uyandırıyordu burası. İşin ilginci, iki yanı da evlerle çevrili olmasına karşın bu yola

açılan bir tek kapı bile yoktu. Binaların arka duvarları boyunca ilerliyordu yol. Biraz dikkatli bakınca duvarlarda pencerelerin de bulunmadığını fark etti. Sanki köylüler bu yola çıkmak, hatta bakmak bile istememişlerdi. Kendileri kullanmayacaksa bu yolu neden yapmışlardı acaba? Ama şimdi köyün mimari yapısıyla ilgilenecek zaman değildi. Bir an önce meydana çıkmalı, kasabaya ulaşmanın bir çaresini bulmalıydı. Adımlarını iyice hızlandırdı. Uzunca bir süre bu tempolu yürüyüşünü sürdürmesine karşın yolun sonu gelmek bilmiyordu. Yanlış köye mi gelmişti acaba? Tam geri dönüyordu ki, az ilerde yolun geniş bir alana açıldığını gördü. Sevinçle ilerledi. Yolun sonunda onu büyük bir düş kırıklığı bekliyordu. Geldiği yere geri dönmüştü.

"Ortaçağda derebeyleri korunmak için kalelerinin kenarına suyla dolu hendekler yaparmış. Bu dehliz de bizim köylülerin korunma biçimi olsa gerek. Ama kimden?"

Ne kadar tuhaf olaylarla karşılaşmıştı bu gece! Neyse, artık hiç değilse hangi yoldan gideceğini çok iyi biliyordu. Zaten babası ona hep, "Ne önde git asıl, ne arkada git basıl, hep ortadan yürü evladım," demez miydi? Babasını anımsayınca gülümsedi.

"Bak babacığım, bu defa senin dediğin yoldan yürüyorum," diyerek, ortadaki sokağa girdi. Yol boyunca sıralanan evlerden ses seda gelmiyordu ama hiç değilse kapıları sokağa açılıyordu. Yüz adım sonra bir uğultu duyar gibi oldu. Bu da neyin nesiydi şimdi? Yürüdükçe uğultu artıyordu. Sanki bu akarsu sesine benziyordu. Anımsadı. "Evet evet, bu köyde bir akarsu olacaktı." Yol kıvrılıp büyük bir tahta köprüye çıkınca sokağı tanıdı. İşte köyden ayrılırken kullandıkları yol buydu. Köprüden geçerken aşağıya, suya doğru eğildi, yüzünü koyu bir serinlik yaladı. Alacakaranlıkta pek göremedi ama su sanki daha da çoğalmış gibiydi. Bu küçük ırmak kuzeybatıda, Karşı Pınar adındaki büyük kaynaktan doğuyormuş. En sıcak yaz mevsimlerinde bile Karşı Pınar'ın suları hiç eksilmezmiş. Köylüler bunu pınarın kerametine sayıyorlardı. Karşı Pınar'a adını veren söylenceyi köyün köse muhtarı anlatmıştı onlara:

"Senelerce evvelmiş. Geceyi sürüsüyle birlikte dağda geçiren bir çoban su almak için bu pınara inmiş. Bir de bakmış ki

suyun başında kocaman bir ateş yanıyor. Ateşin çevresinde insanlar oturmuş, yiyor içiyor, sohbet ediyorlar. Önce, 'Bunlar uğurlu mudur, uğursuz mudur?' diye korkmuş çoban. Öyle ya, geceyarısı dağ başında bu insanların ne işi var? Yaklaşıp da oturanların ak sakallarını, nur yüzlerini görünce, bunun bir erenler meclisi olduğunu anlamış. Anlamış ya, çobanda onların yanına varacak cesaret nerede? Sessizce bir ağacın arkasına saklanarak erenlerin sohbetini dinlemeye çalışmış. Ama birden öyle tatlı bir uyku bastırmış ki, ne yaptıysa gözlerinin kapanmasına engel olamamış. Dalıp gitmiş. Uyurken garip bir düş görmüş. Ak sakallı, güzel mi güzel bir adam yaklaşmış yanına.

'Ey Can, neden bizden saklanırsın? Bilmez misin ki biz ancak Hak-Muhammed-Ali yoluna girecek kişilere görünürüz. Seni de onlardan biri sanmıştık. Ama sen yüzünü bizden esirgeyip bir çınarın ardına gizlendin. Bizim ışığımız yerine çınarın karanlığını seçtin. Ne çare ki seçim senin, hal böyleyken bizim elimizden bir şey gelmez. Ama gidene üzülme, sabırla gününü bekle. Günü geldiğinde bu defa seçimini doğru yap. Hakkın olanı alacaksın,' demiş ve kaybolmuş.

Çoban uyandığında bakmış ki pınarın başında kimsecikler yok. Sürüyü, davarı orada bırakıp doğru köye koşmuş. Gördüklerini bir bir anlatmış. Ona kimse inanmamış.

'Sen güzel bir düş görmüşsün,' demişler.

Çoban ısrar etmiş:

'Bana inanmıyorsanız gelin gidelim, bir de siz görün pınarı,' demiş.

Köylüler çobanın ısrarlarına dayanamamış, ardına düşmüşler. Pınarın başına geldiklerinde tıpkı çobanın anlattığı gibi, kocaman bir ateşin külleri ve nemli toprakta bir sürü ayak izine rastlamışlar. Köylülerin bir kısmı, 'Bu izler hiçbir şey kanıtlamaz,' diyerek çobana inanmamış, bir kısmı ise inanmış. Köyün sofularından biri çobanı sakin bir yere çekmiş.

'Evladım sen ne yaptın?' demiş. 'Onları gördüğünü kimseye söylemeyecektin. Senin başına cennet kuşu konmuştu, onu ürküttün.'

Çoban yaptığı yanlışı anlamış ama iş işten geçmiş. O andan itibaren çobanlığı bırakıp bu pınarı bekler olmuş. Yıllarca yaz kış demeden suyun başından ayrılmamış. Ama erenler,

ona bir daha görünmemiş. Çoban, karşıdan gördüğü erenler meclisine girebilmek umuduyla beklediği bu pınarın başında ölüp gitmiş. Suyun kenarında onun ölüsünü bulan köylüler burayı kutsal saymış, adına da Karşı Pınar demişler."

Süha, Alevilerin bu tür söylencelerine hiç yabancı değildi, hatta bunları dinlerken, artık çok eskilerde kalmış, çizgileri silikleşmiş kimi anıları yeniden yaşar gibi olurdu. O da bu tür söylencelerle büyümüştü. Gerçi mahallelerinde, en yakın komşuları bile onların dini inançlarını bilmez, Yunanistan'dan göçen bu sessiz insanların Alevi olduğuna kimse inanmazdı ama Süha'nın ailesi kaç kuşaktır, belki de yüzlerce yıl önce Osmanlı egemenliğindeki Yunan toprağına Türk kültürü ve İslami inanışları yaymak amacıyla giden ilk dervişlerden beri bu inancı taşıyordu.

Alana açılan geniş sokağa çıktığında Süha'nın neşesi nerdeyse yerine geliyordu ki, köye girdiğinden beri hiç kimseyle karşılaşmadığını fark etti. Eğer az önce o açık mezarı görmeseydi, bu durumu köylülerin geceleri yapacak fazla işleri olmadığı için erkenden yattıklarına sayar, belki de, "Köylerde Erken Yatmanın Yol Açtığı Nüfus Patlaması" başlıklı bir inceleme hazırlamayı bile düşünerek yoluna devam edebilirdi. Ama aklından hiç çıkmayan açık mezar onu rahat bırakmıyor, her olanakta düş dünyasını kışkırtıp olmadık sanrıların peşinden sürüklüyordu. Neyse ki artık köye ulaşmış, bu kâbuslardan kurtulmasına az kalmıştı. Ama umduğu gibi olmadı.

Meydanın girişindeki taştan çeşmenin önüne geldiğinde onu yeni bir düş kırıklığı bekliyordu. Çevrede bir tek Allah'ın kulu bile yoktu. Geniş bahçesi cılız bir asmayla çevrili köy kahvesinin ışıkları söndürülmüştü.

"Bu saatte kahveyi neden kapatmışlar ki?" diye söylendi sıkıntıyla. Yine de ayakları onu kahveye doğru sürükledi. Umutsuzca camdan içeriye baktı. İnce, uzun bir koridoru andıran kahvede sessizce sabah olmasını bekleyen masa ve sandalyelerden başka bir şey görünmüyordu. Belki de bu köyde geceleri kahveler açılmıyordu. Neden olmasın? O halde evlerden birinin kapısını çalıp yardım istemeliydi. Köye gelirken hep bu olasılıktan korkmuştu. Öyle kolay ilişki kurabilen bir insan değildi. Hiç tanımadığı kimselerin kapısını

çalacak olması onu rahatsız ediyordu. Ama başka çaresi de yoktu. Kapısını çalabileceği uygun bir ev arandı. Sonunda kahvenin yanındaki, duvarları samanla karışık toprakla sıvanmış iki katlı eve yöneldi. Tokmak ya da zil olmadığı için evin tahta kapısına eliyle art arda vurdu. İçerden boğuk bir köpek havlaması karşılık verdi. Köpeğin havlamasına çok sevindi. Ne de olsa bir canlı sesi duymuştu. Yeniden vurdu. Havlamaya köyün öteki köpekleri de katıldı. Ama kapıyı kimse açmadı.

"Kimse yok mu?" diye bağırmaya başladı. Ne kapı açılıyor, ne de bir insan sesi geliyordu. Sinirleri giderek bozuluyordu. Bu işte bir bityeniği vardı; o açık mezar, bu terk edilmişe benzeyen köy, kapısı açılmayan bu ev pek hayra alamet değildi. Artık utancı mutancı kalmamıştı bu işin. Yandaki evin kapısına geçti. Bütün gücüyle kapıya vurdu, bir daha bir daha vurdu. Bu evden de kimse çıkmadı. Üçüncü evin kapısını bütün gücüyle tekmelemeye başladı.

"Açın, açın, kimse yok mu?"

Ama ona köpeklerden başka yanıt veren olmadı. "Yoksa doğaüstü güçlerin varlığı konusunda da mı yanıldık?" diye düşündü titreyerek. Üşüyordu, üstelik elleri de acımaya başlamıştı. Yeniden kahvenin önüne geldi. Asmanın büyük bir şehvetle sarıldığı tahta çitlere dayanarak, köpek seslerinin yankılandığı boş alana baktı. Bu köy gerçekten de terk edilmiş gibiydi. Ya köpekler? Köylüler gittiyse, onları neden burada bıraksınlar? Bir de genzini yakan şu acı duman... Sahi nereden geliyordu bu duman? Bir av köpeği gibi havayı koklayarak alanın ortasına doğru yürüdü. Yağmurun ardından ılık bir yel çıkmıştı. Bu yel dumanı dağıtıyor, işini güçleştiriyordu. Çeşmenin karşısına düşen sokakta duman kokusu sanki daha yoğun gibiydi. Kokunun peşi sıra ilerledi. Evet, duman artıyordu. Galiba ateşin izini bulmuştu. Köye ilk geldiklerinde bu sokağı görmemişti. Öyle özellikle görülmesi gereken bir yanı da yoktu zaten; bahçeleri gübre kokan çift katlı evlerin karşılıklı sıralandığı köy sokaklarından biriydi işte. Yüz adım kadar yürüdükten sonra tahta bedeni iyice yıpranmış, cılız ışıklı bir sokak lambasıyla karşılaştı. Lambayı geçtikten sonra yol daralarak sola kıvrıldı. Köşeyi dönünce aniden genişleyerek onu bir alana çıkardı. Alanın tam

ortasında, çevresi ulu ağaçlarla çevrili tek katlı ama oldukça büyük ahşap bir ev karşıladı onu. Bu yaşlı evi bir yerlerden anımsıyor gibiydi. Pencerelerdeki ışığı görür görmez sevinçle söylendi:

"İşte buradalar."

Üçüncü Bölüm

Alandaki her şey birbiriyle öyle uyum içindeydi ki, hafifçe esen şu rüzgâr, usulca sallanan ağaçlar, bu ahşap ev, hatta yorgun ayaklarının evin kapısına doğru sürüklediği kendisi bile bu görüntünün bir parçası gibiydi. Sanki bunlardan birini çekip alsanız her şey bozulacaktı. Ne tuhaf, evin kapısına uzanan yolda düzenli aralıklarla sıralanan şu yedi salkımsöğüdün boyları, cüsseleri bile tıpatıp aynıydı. Karanlıkta göremiyordu ama, "Belki dallarının sayısı da eşittir," diye geçirdi kafasından. Pythagoras felsefesinde yedi sayısı, doğanın sürekli değişimini, varlıkların birliğe kavuşmasını simgelerdi. Alevilikte de yedi sayısı benzer bir anlama geliyor olmalıydı. Alevilikle ilgili ilk bilgileri dedesinden öğrenmişti. Dedesi hiç değilse haftada bir, ailedeki çocukları başına toplar, onlara dizlerinin üstüne yere oturmalarını söyler, sonra Yunanistan'daki pirinden öğrendiği nefesleri büyük bir aşkla okumaya başlardı. Süha'yı okunan nefesler fazlaca sıkmazdı da dizlerinin üstünde oturmak yorar, dedesinin gözlüklerinin üzerinden ters ters bakmasına aldırmadan ikide bir ayağa kalkardı. Dedesinin ölümünden sonra evde Alevilik üzerine daha az konuşulmaya başlanmıştı. Babası farklı bir mezhepten olduklarını komşulara sezdirmekten yana değildi. Hem Alevi olduklarını söyleyeceklerdi de ne olacaktı. "Ya sütü bozuğun biri başımıza bir iş açarsa!.. Üstelik biz Alevi değil Bektaşi'yiz..." Süha önceleri bu sinik tutumu yadırgamış, daha sonra Kahramanmaraş'ta, Çorum'da mezhepleri

ayrı diye Alevilerin çoluk çocuk demeden öldürüldüğünü görünce, babasının çekingenliğinin boş bir kuruntu olmadığını anlamıştı.

Eve yaklaşırken, dalları yola kadar eğilen salkımsöğütlerin altından geçmek zorunda olması canını sıktı. İçeriden süzülen kırmızı ışığın da etkisiyle cüzamlı parmakları andıran bu eğri büğrü dalların başına, omuzlarına dokunacak olması onu tedirgin ediyordu. Dallara değmemek için eğilerek, neredeyse iki büklüm yürüdü.

Köylüler niye toplanmıştı acaba?

"Belki de bir düğün var. Öyleyse niye müzik yok?"

Salkımsöğütleri geçince sesler çalındı kulağına. Belki de köyün ortak bir sorununu konuşuyorlardı. Birkaç adım sonra burnuna yoğun bir buhur kokusu çarptı. Dini bir tören vardı galiba. İçerdeki uğultu kesilir gibi olmuştu. Neler söylendiğini hâlâ anlayamasa da, duyduğu sesin bir erkeğe ait olduğunu ayırt edebiliyordu. Kapıya yaklaştıkça adamın sözlerini daha iyi duymaya başladı. Evin iki kanatlı kocaman tahta kapısının önüne geldiğinde artık söylenenleri net olarak işitebiliyordu.

"...Komşular, bu meydan Hak davasına iman, günahlara ise tövbe edilen yerdir. İnsan burda yıkanıp arınır, ikinci defa doğar..."

Konuşanın oldukça etkileyici bir sesi vardı. Adamın sözlerinden ve sesine yansıyan heyecandan önemli bir konunun konuşulduğunu sezinledi. Böyle bir anda içeri girip sözü bölecek olması hiç de hoş değildi. Neler olup bittiğini anlamak için kapının sol yanındaki camı çatlamış pencereden baktı. İçerisini görür görmez buranın bir cemevi olduğunu anladı. Evin içi dışarıdan göründüğünden daha genişti. Köyde elektrik olmasına karşın nedense şamdanlara asılı mumlarla aydınlatılmıştı. İçerisi tıklım tıklım insanla doluydu. Erkekler salonun sağ, kadınlar ise sol tarafında yere serili kilimlerin üzerine bağdaş kurarak bir yarımay oluşturmuşlardı. Köyün gençleri ise çıkış kapısının önünde, ayakta dikiliyorlardı. Köy halkının oluşturduğu yarımayın tam karşısındaki gürül gürül yanan ocağın önüne on iki post serilmişti. On iki postta sırtları ateşe, yüzleri köylülere dönük olarak on iki adam oturuyordu.

On iki postla ilk kez dokuz yaşındayken karşılaşmıştı. Bir gün dedesi, şimdi yerini iyi anımsayamadığı ama Eyüp civarında olduğunu sandığı bir tekkeye götürmüştü onu. O tekke de tıpkı burası gibi tek katlı, genişçe bir salondu. İçerisi de yine buradaki gibi şamdanlarla aydınlatılıyordu ama mumların yerinde küçücük ampuller vardı. Tahta zemine serili on iki ak postu ilk o tekkede görmüş, dışarı çıkar çıkmaz, dedesine o postların anlamını sormuştu.

"O postlar On İki İmam'ı temsil eder," demişti dedesi.

"On İki İmam mı? Onlar da kim?"

Yaşlı adam her zamanki gibi büyük bir sabırla anlatmaya başlamıştı:

"On İki İmam, Hz. Ali ve onun inancının sürdüren çocuklarıyla torunlarıdır. Onlar bizim mürşitlerimiz, yol göstericilerimizdir. Hz. Ali Efendimiz öldürülünce, oğulları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin onun yolundan yürüdü. Ama yezitler onları da rahat bırakmadılar. Hz. Hasan kalleşçe zehirlendi, Hz. Hüseyin ise Kerbela'da şehit edildi. Ama onların çocukları ve torunları dedelerinin ve babalarının inançlarına sahip çıktılar. İşin ilginci, on bir imam ecel şerbetini içerek öteki dünyaya göçerken, On İkinci İmam Muhammed Mehdi ölmedi, bir gün kayıplara karışıp gitti. Onu bir daha ne gören, ne de duyan oldu. Bu öylesine bir kayboluş değildi oğul. Anlayana bir işaret, çözene şifreydi: 'Zulmün altındayken bile umudunuzu kaybetmeyin, zira vakit saat yetince gelip sizi kurtaracağım,' demek istiyordu Muhammed Mehdi Efendimiz..."

Dedesinin anlattıklarından pek çoğunu artık anımsayamamasına karşın On İki İmam'ı ve Muhammed Mehdi'yi hiç unutmamıştı. Daha sonraları Alevilik hakkında kitaplar okumaya başlayınca, On İki İmam düşüncesinin Alevi inanışında önemli bir yere sahip olduğunu öğrenecekti.

Postlarda oturanlardan, yalnızca köyden geçerken konuştukları köse muhtarı tanıyordu. Konuşan adam, köse muhtarın solunda oturuyordu. Bu adam Alevilerde dini önder sayılan dede olmalıydı. Köyden biri olmadığı daha ilk bakışta anlaşılıyordu. Kravatsız bir takım elbise giymişti. Oturuşundan elini kaldırışına kadar her davranışından kendine duyduğu güven seziliyordu. Arkasından vuran ateşin gölgelediği

yüzü belli belirsiz seçiliyor, bu da adamın görüntüsüne gizemli bir anlam katıyor, onu daha da etkileyici kılıyordu.

Evin içindeki sıkışıklığa karşın kalabalıkla postlar arasında yaklaşık üç metre çapındaki bir daire biçiminde boşluk bırakılmıştı. Boşluğun kenarında gençten bir adam elinde uzunca bir sopayla ayakta duruyor, gürültü yapanları, izinsiz konuşanları elindeki sopayla uyarıyordu. Boşluğun tam ortasında, evin tavanına kadar uzanan, iki insanın kollarıyla kucaklayamayacağı kadar büyük bir ağaç gövdesi vardı. Bu gövde öyle görkemliydi ki, sanki ağaç, ev inşa edilmeden önce burada bulunuyormuş da onu kesmeden çevresine bu binayı yapıvermişler izlenimi uyandırıyordu.

Kaldıkları köydeki cemevinde de tıpkı buna benzer bir direk vardı. Adı murat direğiydi. Bu direği kucakladığında elleri birbirine kavuşan kişinin her isteği yerine gelirmiş. Bunu duyan Hakan, onlara mihmandarlık yapan yaşlı köylünün kınayıcı bakışlarına aldırmadan hemen sarılmıştı direğe. Oğlanın kolları gerçekten de çok uzundu ama direk öyle kocamandı ki ancak yarısını kucaklayabilmişti.

"Kolların birbirine kavuşsaydı ne dileyecektin?" diye sormuştu Melis.

Delikanlı gözlerini Melis'e dikerek, "Seni," demişti. Sonra ikisi de kahkahalarla gülmüştü. Kaç zamandır Melis ile Hakan'ın arasında bir ilişki olduğunu sezinliyor ve bu ona acı veriyordu. Hakan'ı kıskanıyor muydu ne?

"Yok canım daha neler? Böyle züppe bir kıza..."

Süha bunları anımsarken, dede içeride konuşmasını sürdürüyordu:

"... ekinimizi ektik, orağımızı biçtik. Şükürler olsun ki bu sene de Allah'ın verdiği kısmeti topladık. Artık dünya işlerine ara verip ahiret meselelerini görüşmenin vakti gelmiştir. Ağzı dualı kullarımızın, çoluğumuzun çocuğumuzun yunup arınması, alacaklının alacağını alması, vereceklinin vereceğini vermesi, küskünlüğün kırgınlığın kaldırılması, kurbanımızın kuzumuzun yenmesi için görülüp sorulmanın günü gelmiştir. Tarikatımızın usulü gereğince görgü benden başlayacaktır. Yüzüm yerde özüm darda, erenler huzurunda, Hak-Muhammed-Ali divanında canım kurban, tenim tercüman, benden gücenmiş canlar varsa gelip söylesin, hakkı olan hak-

kını istesin. Zira bu meydan, Muhammed-Ali meydanıdır. Hü dost," diyerek ayağa kalktı. Murat direğinin önündeki boşluğa doğru yürüdü. Meydanın ortasına gelince durdu, yüzünü sofulara dönerek dizlerinin üstüne oturdu. Boş kalan postun sol yanındaki yaşlı adam, dedeye bakarak, "Baş indir," dedi.

Bunun üzerine dede secdeye kapandı. Yaşlı adam kalabalığa dönerek, "Dede huzura varmıştır. Erkânımız emrettiği üzere önce şeriat kapısına soruyorum. Söyle Muhtar, dededen bir şikâyetin, rızasızlığın var mıdır? Seni zora soktu mu, sıkıntıda kodu mu?"

Köse muhtar çipil gözlerini, secdeye kapanmış dedenin üzerinde kısa bir süre gezdirdikten sonra, "Hiçbir şikâyetim yoktur. Ben dededen razıyım, Hak da razı olsun," dedi.

Yaşlı adam yeniden kalabalığa döndü:

"Ey komşular, siz dedeyi nasıl bilirsiniz? Öküz öküzünen tokuşur, köpek köpeğinen boğuşur, çocuk çocuğunan döğüşür, bunların arasına girer mi? Girdiğini gören, bilen varsa meydana gelsin anlatsın. Hakkı kalan, hakkını istesin. Burası Kırklar meydanıdır. Diyeceği olup da diyemeyenler çekinmesin söylesin..."

Süha, aralarına murat direği girdiğinden, konuşan sofuyu iyi göremiyordu. Az ilerdeki pencereye doğru yürüdü. Bir yandan da, "Köylüler böyle gizlice kendilerini izlediğimi fark etseler ne derler?" diye tedirginlik duyuyordu. Ama içeri girip her şeyi bozmak daha kötü olmaz mıydı? En iyisi, kimseye görünmeden tören bitinceye kadar beklemekti.

Önüne geldiği pencerenin camı o kadar tozluydu ki içerisini göremedi. Gömleğinin koluyla camı silmek istedi. Olmadı, cam bir türlü temizlenmiyordu. Islak bir bez bulsa... Ama gömleğinin ıslak olması gerekmiyor muydu? Eliyle sırtını, göğsünü yokladı, gömlek kibrit gibi kuruydu. Sanki bütün yağmur onun sırtından geçmemişti. Saçlarını yokladı, onlar da ıslak değildi. Doğru, artık üşümüyordu da. Hava birdenbire ısınıp her şeyi kurutmuştu. Bu olanaksızdı. Yol o kadar uzun sürmüş olamazdı. Ne zamandır bu köydeydi? Düşündü, düşündü, işin içinden çıkamadı. Belki de ıslandığından bu yana çok uzun bir süre geçmişti de o farkında değildi. Bu olabilir miydi?

Yeniden pencerenin tozlarını silmeye başladı. Tüm çabasına karşın tozlar temizlenmedi. Gömleğini tükürüğüyle ıslatıp denedi. Ama cam sanki tozlarla boyanmış gibiydi. Başka bir pencereye doğru yürüyecekken hemen arkasında duran bir ağaç dikkatini çekti. Ne ağacı olduğunu kestiremedi ama yaprakları öyle kocamandı ki, karanlıkta bile gümrahlıkları belli oluyordu. Ağaca doğru yaklaştı, kendisine uzanan bir dalın yapraklarını elleriyle sıyırdı. Avuçlarında yaprakların ıslak yumuşaklığını hissederken, gecenin içine güzel bir koku yayıldı. Ne ağacıydı bu? Cevize benziyordu ya, yaprakları sonbahara kalır mıydı onun? Şimdi sonbahar mıydı? Kafası yine karışmaya başlıyordu. Düşünmemeye çalışarak yeniden pencereye döndü. Yaprakları sağ avucuna alarak cama uzandı. Yine o güzelim koku yayıldı etrafa. Hiç şüphesiz cevizdi bu. Çocukluğunun ilk yılları Beykoz sırtlarında, kocaman bahçeli, küçücük bir evde geçmişti. Bahçenin ortasında üç büyük ceviz ağacı vardı. Taze cevizlerin kabuklarını kırıp yemeye bayılır, bu işi yaparken elleriyle dudakları kapkara olduğu için de annesinden sık sık azar işitirdi. Bu iri damarlı açık yeşil yaprakların kokusuna o günlerden aşinaydı.

Eğilip avuçlarındaki yaprakları kokladı. Ne kadar da taze duruyorlardı. Üstelik sonbaharda?.. Belki de buradaki cevizlerin yaprakları sonbaharda bile ilkyazdaki kadar canlı oluyordu.

Yaprakları cama sürtmeye başladı. Yaprakların değdiği yerde tozlar çözülüyor, cam berraklaşıyordu. İçeride önce dedeyi gördü. Adam murat direğinin tam önünde secdeye kapanmış, öylece duruyordu. Yaşlı sofu kalabalığa bakarak konuşmasına devam ediyordu:

"Kötü düşünceler içimizde durmasın, gönül evimiz kirlenmesin. Meydanda oturan, vebal altında kalmasın... Allah, eyvallah," diyerek bitirdi sözlerini.

"Bu bir tür özeleştiri toplantısı, " diye düşündü Süha. "Komünist partilerin bir zamanlar yaptığı açık üye toplantıları gibi bir şey. Demek önce dede eleştirilecek. Eleştirilecek mi, yok canım. Şimdi kim çıkıp da dedeye dil uzatacak? Bu törende bizim parti toplantıları gibi bir formaliteden ibaret... Ama dur... Bu da ne?"

Dedenin hemen arkasında oturan insanların kıpırdandığını gördü. Herkes başını çevirip kapı yönüne bakıyordu. Süha da oraya baktı. Karanlığın içinden omuzlarında sandığa benzer bir yük taşıyan dört genç çıktı. Gençler ışığa yaklaşınca yüklerinin bir tabut olduğunu anladı.

"Vay canına bu da neyin nesi? Yoksa, yoksa bu, gördüğüm mezarda olması gereken ölü mü? Hayır canım, olamaz. Ama ortada bir tuhaflık var!.. Gerçekten de açık mezardaki ölü bu olmasın? Bunu neden yapsınlar ki! Gömülmüş bir ölüyü mezarından çıkarıp böyle bir ayine getirmenin ne anlamı var?"

Cemevinde herkes susmuş, şaşkınlık içinde meydana doğru ilerleyen tabutu izliyordu. Taşıyıcıları tabutu, dede ile murat direği arasındaki yere indirdikten sonra yeniden kalabalığın arasına karıştılar. Yaşlı sofu da neler olup bittiğini anlayamamış, soru dolu gözlerle toplulukta birilerini arıyordu. Dede hâlâ secdede olduğu için hiçbir şeyin farkında değildi. Kalabalık yine kıpırdanmaya başlamıştı. Orta yaşlı bir kadın ile iriyarı bir adam ayağa kalkarak meydana doğru yürüdü. Onları genç bir kadın izledi. Kalabalıkta fısıldaşmalar oldu. Yürüyenler sanki hiçbir şey duymuyormuş gibi başları önde, meydana doğru kararlı adımlarla ilerlediler. Kız bir ara başını kaldırıp tabuta doğru baktı. Yüzü sapsarıydı. Gözlerinin önünde mor halkalar oluşmuştu. Ama bu kederli halinde bile insanı çeken bir yan vardı. Genç kızın karnında, narin bedeniyle hiç de uyuşmayan bir kabarıklık göze çarpıyordu. Meydana varınca orta yaşlı adam tabutun başucuna, kadınlar ise ayakucuna oturdular.

Yaşlı sofu tam bir şaşkınlık içindeydi. Ne yapacağını bilemeden, bir tabutun başında oturan adama, bir secdeye kapanmış dedeye bakıp duruyordu. Neden sonra kendini toparlayarak konuşmaya başladı:

"Ey Dede, dil verdim baş kaldır, döktüğünü doldur, ağlattığını güldür, yıktığını yap, dar gel doğru söyle," dedi.

Bu sözler üzerine dede doğruldu. Dizlerinin üzerine oturdu. Secdedeyken duyduğu seslerin ne olduğunu anlamak için başını çevirerek geriye baktı. Önce tabutun başındaki adamı gördü. Adamın yüzüne bakarak kendisinden ne istediğini anlamaya çalışırken birden yerdeki tabutu fark etti. Gözleri faltaşı gibi açıldı. "Yanlış mı gördüm?" diye iyice baktı. Yoo

yanılmamıştı, gerçekten de bu bir tabuttu. Böyle bir şeyle karşılaşacağını hiç düşünmüyor olmalıydı. Soran bakışlarla yaşlı sofuya döndü. Dedenin bakışlarını bir işaret olarak alan sofu, tabutun başında oturan adama sordu:

"Ali Rıza Can, bu tabut nedir?"

"O tabut değildir," dedi Ali Rıza. "O benim oğlum İsmayil'dir. İsmayil'in çoktan soğumuş, paramparça bedenidir. Esasında onu savunmak benden çok sana düşerdi. Sen ki onun rehberiydin. Tarikatta rehberlik, babadan önde gelir. Ama sen adı kötüye çıkmış taliplere rehberlik edip şanını lekelemek istemedin. İsmayil biraz şaşalayınca onu terk ettin. Eh madem sen onu terk ettin, sofu olmasak da artık bize düşer oğlumuzu savunmak."

Sofunun solgun yüzü iyice sarardı. Burun kanatları öfkeyle titremeye başladı ama kendine hâkim olmayı bildi:

"Bak Ali Rıza Can, dededen, benden şikâyetçi olabilirsin. Bu meydanda meseleyi enine boyuna tartışır, sen haklıysan, suçumuzu kabul eder, cezamız neyse çeker, senin de hakkını veririz. Ama bu meydana ölü getirildiği duyulmuş, görülmüş iş değildir. Tarikat erkânımızda bunun yeri yoktur. Ölen insan, Allahıyla baş başa kalmıştır. Artık bizim ona yardımımız dokunmaz."

"Dualanan, töreni yapılan bir ölünün sizinle ilişiği kalmaz. Ama mundar bir leşmiş gibi, ardından tek hayırlı söz bile edilmeden öylecene mezara atılan bir ölünün sizinle çok işi vardır. Ben oğlumu hayır duaları almadan, komşularım haklarını helal etmeden öteki dünyaya yollamam. Bu mesele çözülmeden, bu tabut bu meydandan kalkmaz."

"Acını anlıyorum Ali Rıza Can, lakin yaptığın yanlıştır, hemi de günahtır. Zorla menzile varılmaz. Zorbalıkla hak alınmaz. Gel şu ölüyü buradan çıkarıp öyle sürdürelim görgümüzü."

Geri adım atmaya hiç de niyeti olmayan Ali Rıza, sofuya yanıt verecekti ki dede söze karıştı:

"Müsaaden olursa ben de konuşmak isterim Bektaş Sofu. Aslına bakarsan ben de senin gibi düşünürüm. Bu meydanda ölü bulunması erkânımıza uygun değildir. Lakin tarikat kardeşleri arasına düşmanlık, kin tohumları düşmemelidir. Ben derim ki, bu defalık bu ölü meydanda, aramızda kalsın.

Bu tutumumuz, Ali Rıza Can'ın yüreğindeki acıyı birazcık olsun hafıfletse bile, bizim bundan duyacağımız sevinç büyük olur."

Postta oturan öteki sofular da başlarını sallayarak dedeyi onaylayınca, Bektaş Sofu onlara uymak zorunda kaldı.

"Mademki huzurda bulunan erenler böyle uygun görüyorlar, peki, tabut aramızda kalacak," dedi. Ali Rıza'nın yüzünden belli belirsiz bir utku yalımı geçti.

Sofu, önünde boyun eğmiş dedeye doğru bakarak, "Senden davacılar var, bu duruma ne dersin?" diye sordu.

Dede derin bir soluk alarak başladı konuşmaya:

"Biz bu meydana görülmeye, yanlış yaptıysak düzeltmeye, bizden zarar görenler varsa hakkını vermeye geldik. Eğer yol kaldırırsa yolumunan yoldayım, yol kaldırmazsa ne çare; Allah, eyvallah," diyerek başını öne eğdi.

Sofu, Ali Rıza'ya döndü.

"Söz sende, dile gel anlat," dedi.

"Az evvel de söyledim. Ben oğlumun hakkını istiyorum. Bu köyde ölen herkese yapılan törenin neden oğlumdan esirgendiğini öğrenmek istiyorum. Alelacele toprağa gömülen İsmayilimin duasının tamamlanmasını, törenin yapılmasını, ona duayı çok gören dedenin, sofuların bunun hesabını vermelerini istiyorum. Ama önce sen Bektaş Sofu, şu soruma cevap ver: Sen ki bunca yılın sofususun, sakalların bu erenler meydanında ağarmıştır. Bu köyde hepimiz seni severiz, sayarız. Sen böyle mübarek bir adamken nasıl olur da sana bağlı bir talibin dualanmadan gömülmesine razı gelirsin? Böyle yanlış bir işi nasıl yaparsın?"

Bektaş Sofu kendinden son derece emin bir tavırla dinledi Ali Rıza'yı.

"Doğru söylersin Ali Rıza Can, ister sağ olsun, ister ölü, talibi savunmak onun rehberine düşer. Emmevelakin bu misal senin meselene uymaz. Çünkü senin oğlan, talip olmaktan çoktan caymıştı. Ben İsmayil'le çok konuştum, onu çok dinledim, çok anlattım. Hatta ona bu ihtiyar halimle yalvardım, yakardım. Söylediklerimi duymazlığa geldi. Gene de peşini bırakmadım. İsmayil ise bu yaptıklarımın karşılığını beni küçümseyerek verdi. 'Sen Hakk'ın değil Hüseyin Dede'nin sofususun,' diye bana hakaret etti. Ben ona bir rehber olarak

elimden gelen her türlü yardımı yaptım. Yolumuzu yordamımızı, usul ve erkânımızı ona bellettim. O bunları kabul etmedi. Ama yine de rehberlik görevimi yerine getiremediğimden şüphe varsa cezamı çekmeye razıyım. Yeter ki bu ölüyü savunmaya zorlamayın beni."

Ali Rıza öfkeyle söylendi:

"Yazık sana Bektaş Sofu, yazık. Artık seni tanıyamıyorum. Neredeyse lanetler yağdıracağın bu ölü, gencecik bir çocukken, 'Bu senin oğlan sofulukta hepimizi geçecek,' diyen o hoşgörülü adam nerede? Ne oldu sana Bektaş Sofu? Kendini yitirecek kadar çok mu kocadın?"

Ali Rıza'nın sert sözleri Bektaş Sofu'dan çok dedeyi etkiledi. Dede dayanamayıp patladı:

"Kendine gel Ali Rıza Can! Bu nasıl konuşmadır böyle! Hak talep etmekle hayâsızlığı birbirine karıştırma. Burası erenler meydanıdır. Burada öyle uluorta laf söylenmez. Herkes sözünü tartıp öyle konuşmalıdır. Yoksa ortalıkta ne hak kalır, ne de tarikat."

Ali Rıza Can, dedenin bir boğanınkini andıran kalın ensesine sıkıntıyla baktı ama sesini çıkartmadı. Dede sözlerini sürdürdü:

"Bektaş can'ı hepimiz tanırız. Kendimi bildim bileli Hak-Muhammed-Ali yolundadır. Hepimizden fazla hizmet vermiştir erenler tarikatına. Her zaman hakkı hakikati gözeten bir can olmuştur. Onun insandan umut kestiği vaki değildir. Ama bu defa karşısındaki insan münafıkların sözüne öyle kaptırmıştır ki kendini, gözünü kulağını her türlü gerçeğe kapamış, yola gelmeyi reddeylemiştir.

Bizim inancımız insanı sevmeyi öğütler. Tarikatımız, 'insanı eğrileri doğrularıyla kabul edin,' der. Ama, 'edep erkânımızı hiçe sayanlara da hoşgörü gösterin,' demez. Bektaş Sofu'yu çok iyi anlıyor, ona hak veriyorum. Çünkü İsmayil yolunu şaşırdığı günlerde Bektaş Sofu bana geldi, durumu anlatıp yardım diledi. Ben de Bektaş Sofu'nun bu dileği üzerine İsmayil'in derdini dinlemek, çare bulmak amacıyla köyünüze geldim. İsmayil'le oturup saatlerce konuştuk. Ama İsmayil sanki taş gibiydi. Nuh diyor peygamber demiyordu. Ona yardımcı olmak için ne yaptıysam hepsini reddetti. Bütün bunları bilen biri olarak ben, gönül rahatlığıyla söyleye-

bilirim ki Bektaş Sofu rehberlik görevini layıkıyla yerine getirmiştir.

Bu meydanda oturan canlar hatırlayacaktır. İki sene evvel İsmayil tarikata girmek için karşımıza talip olarak geldiğinde, 'Ey Talip, bu yol zordur, bu yol melamet yoludur. Bu yol demirden leblebidir, ateşten gömlektir. Son pişmanlık fayda etmez,' dedik. 'Erenler buyurmuş ki: Gelme, gelme... Dönme, dönme... Gelenin canı, dönenin malı. Bunlara ne dersin?' diye sorduk. 0 da bize, 'Erenler yolunda bütün varlığımdan geçtim, can ve başımı bu yola feda etmeye hazırım, her şeye razıyım,' dedi.

Biz yine, 'Ey Talip! Allah-Muhammed-Ali ve On iki İmam'a iman getir, İmam Cafer üs-Sadık mezhebine bağlı olduğunu bil. Gerçek mürşidin Hz. Muhammed, rehberin imam Ali'dir. Ve yine mezhebin Caferi, güruhun ise Naci'dir. Yalan söyleme. Kimsenin ardından dedikodu etme... Şehvertperest olma, edepli ol. Kibir ve kin tutma. Gördüğünü ört, görmediğini söyleme. Elinle koymadığın şeyi alma. Küçükleri sev ve koru. Büyükleri sev ve hizmetlerinde bulun. Hakkı özünde ve sözünde bil. Tüm ikrar verdiğin sözlerden dönme, dönme, dönme... Gelenin malı, dönenin başı... Böylece Allah-Muhammed-Ali-On iki İmam-ehlibeyt hanedanına inanç getirip içten karar verdin mi?' diye sorduk.

O da, 'Allah, eyvallah,' dedi.

Bunun üzerine biz de ona, 'Ey Talip, Allah erenlerin yardım ve iyilikleriyle ve cemdeki can kardeşlerin izniyle doğru yolu görüp ikrar-bend oldun, Allah, erenler ikrarında sürekli eyleye. Bu oturan canlar senin hep manevi kardeşlerindir. Biz seni senden alıp sana verdik. Seni sana teslim ettik. Sen sana sahip ol,' dedik. Sevindi. Onun sevinci bizi de mutlu etti. Ama bu sevinç uzun sürmedi. İsmayil kendine sahip olamadı. Hak-Muhammed-Ali yolundan kuşkuya düştü, ikrarından caydı. Biz böyle davranmaması için onu defalarca uyardık. Dinlemedi. Yardım elimizi uzattık. Geri çevirdi.

'Beni artık aldatamayacaksınız. Sizde hiç keramet yokmuş,' diyerek inancımızdan yüz çevirdi. Yine de, 'Gençtir, cahildir, gün gelir düzelir,' dedik. Ama o, ileri geri konuşmayı sürdürdü. Canların arasına ayrılık tohumları ekmeye, kendi itikatsizliğini herkese bulaştırmaya kalktı.

Onu en son geçen cem töreni için köyünüze geldiğimde görmüştüm. Vakit akşamüzeriydi. Davarları gütmekten dönüyordu. Öyle dalgındı ki yanına yaklaşıncaya kadar beni fark etmedi.

'Merhaba İsmayil Can,' dedim. Sesimi duyunca daldığı âlemden irkilerek uyandı.

'Ooo... Merhaba Dede,' diyerek küçümseyen bir tavırla aldı selamımı.

'Davar gütmekten mi geliyorsun İsmayil Can?' diye sordum.

'Ben davarları mı güdüyorum, davarlar mı beni güdüyor pek belli değil. Onlar yeşil otların, ben hayallerin peşinde dolaşıp duruyoruz dağları,' dedi.

'Kurtar artık kendini şu garip düşüncelerden,' dedim.

'Ben de böyle söylüyorum kendime. Bak İsmayil, diyorum, şu mor koyunlara bak, ot buldular mı yiyorlar, su buldular mı içiyorlar, serin bir köşe buldular mı kıvrılıp yatıyorlar; ne dertleri var, ne düşünceleri, sana mı kaldı Hakk'ın sırrına ermek? Ama kafamın içinde bir adam var, o beni rahat bırakmıyor, Dede. Durmadan soru soruyor. Daha bir sorusunun yanıtını bulmadan hemen ikincisini dayıyor. Şimdi söyle Dede. Senin kerametin vardır, sen bilirsin kimdir bu adam?'

'Böyle bir adam yok İsmayil Can,' dedim. 'Koca adam senin kafanın içine nasıl girsin? Sen kalbini temiz tut. Erenlere düşmanlık gütme yeter.' Kuşkuyla yüzüme baktı.

'Hangi erenler?' diye sordu. 'Bu dünyanın sırrını bilerek erenler mi, bilmeyerek erenler mi?'

Bakışlarını üzerimden hiç ayırmadan sorusunun yanıtını bekledi. Ömrümde öyle çılgınca bakan gözler görmedim.

'Günaha giriyorsun,' dedim.

'Günah da sevap da insan içindir,' dedi. 'Biz hep sevap işlesek günah kimlere kalır?'

Nerede alay ediyor, nerede ciddiydi anlamak zordu. Çaresiz, bırakıp gittim onu. Biz onun bu saygısızlıklarına bile hoşgörü gösterdik. Ama erenler bize de misal olsun diye ona büyük bir ceza verdiler. O günden sonra İsmayil'in ışığı kardı, dermanı kesildi. Ekmeğin tadını, çiçeğin kokusunu, gökyüzünün rengini yitirir oldu. Evde, belde, tarlada duramadı. Gece gündüz demeden yollara düştü. Huzura kavuşa-

cağı, biraz olsun dinlenebileceği bir yer arandı durdu ama bulamadı. Tek kurtuluş yolu ölüm olarak göründü gözüne.

Bizim inancımız hoşgörülüdür. Sağken tüm yaptıklarına karşın yine de onu düşkün saymadık. 'Gençtir, cahildir zamanla hakikati öğrenir, yola gelir,' dedik. Ben böyle yoldan çıkmış çok insan gördüm, duydum. Bu zavallıların çoğu ölürken, yaşadıklarının anlamını kavrayıp, erenlerden aman dilediler, af istediler. İsmayil tam bir aymazlık içindeydi. Allah'ın verdiği canı kendi alma cüretini gösterdi. İster kendini öldür, ister başkasını, hiç fark etmez, ikisi de cinayettir. Canı veren Allah'tır, ancak o geri alabilir. Bundan büyük günah olmaz. Üstelik İsmayil, ulu kişilerimizin kabirlerinin üstünde vurdu kendini, hem de Kurban Bayramı'nın ilk günü yaptı bu işi.

Ama sanmayın ki İsmayil bu yüzden dualanmamıştır. Hayır, biz yine de onu kendi ölümüz saymayı, davasını öteki dünyadaki büyük divana havale etmeyi uygun görebilirdik. Hakk'ın bağışlayıcılığına sığınıp onu dualayabilirdik. Lakin ikinci bir sebep, elimizi kolumuzu bağlayıp bizi çaresiz bıraktı.

İsmayil kendini vurunca, Jandarma Komutanı Yılmaz Çavuş işten şüphelendi. Bunun bir cinayet olabileceğini sandı. İsmayil'in ölüsünü alıp şehre götürdü. Ölüye otopsi yapıldı. Bu da yetmezmiş gibi, Zile'deki şaşı imam ölüyü yıkadı, dualadı, hatta cenaze namazını bile kıldı. Yani İsmayil'in ölüsüne şeriat eli değdi. Tarikat erkânı bellidir. Şeriatın bulaştığı işe tarikat karışmaz. Sünnilerin yıkadığı, dualadığı bir ölüye bizim dua okumamız caiz değildir. İsmayil bu yüzden dualanmamıştır. Eğer biz onu dualasaydık, Kerbela'da öldürülen ehlibeyt başta olmak üzere, bütün şehitlerimizin kemikleri sızlardı. Bütün o mübarek insanlara haksızlık etmiş olurduk. Şimdi de bu ölüyü dualamamızın, ona tören yapmamızın mümkünatı yoktur. Tarikat erkânını bozmak istiyorsanız o başka. Ama herkes bilsin ki ben buna rıza göstermem. İşte benim deyip diyeceğim budur."

Süha adeta soluk almadan dinlemişti dedenin anlattıklarını.

"Demek bizim ölü intihar etmiş. Ne tuhaf, bir köylü düşünsel kaygıları yüzünden intihar ediyor. Melis ve Hakan'a anlatsam kesinlikle inanmazlar. Gerçekten de inanılması güç bir olay. Böyle şey olur mu? Neden olmasın, kendisi farkında

olmasa da herkesin bir felsefesi vardır. Yine de tuhaf bir durum... Neden tuhaf olsun, ben de kendimi öldürmeyi düşünmedim mi? Peki, bunu neden yapmadım? Galiba korktum. Belki de umutlarımı tümüyle yitirmedim. Hadi canım, böyle düşünerek kendini kandırıyorsun. Ölümden korktuğum için, istediğim gibi olmasa da, hatta rezilce bile olsa, biraz daha yaşamak için intiharı seçmedim desene şuna. İyi de, dürüst kalmak için ölmekten başka çare yok mu? Bilmiyorum. Artık hiçbir şey bilmiyorum. Öğrendiklerimin hepsi birbirine karışıyor. Doğru nedir, yanlış nerdedir, bulamıyorum. Ama içerdeki ölünün benden daha cesur olduğu bir gerçek. Cesur mu? Unutma, cesurlar genellikle cahillerden çıkar. İçerdeki ölüyü kıskandığın için böyle düşünüyorsun. Senin yapamadığını yaptığı için, istemediği bir dünyada yaşamak yerine kendini öldürmeyi seçtiği için ona kızıyorsun. Amaan, nesini kıskanacağım onun? O doğrunun, yanlışın nerede olduğunu bilemeyecek kadar cahil bir köylü. Belki de delinin biri. Dedenin anlattıklarına baksana, herif iyice tozutmuş..."

Dede konuşmasını bitirdiğinde ortalığı bir sessizlik kapladı. Herkes önüne bakıyor, kimse fısıldaşmaya bile cesaret edemiyordu. Sessizliği Ali Rıza bozdu. Baştaki hırçın hali gitmiş, yüzüne daha sakin bir anlam gelmişti.

"Ey komşular, sustuğuma bakıp da söyleyecek sözüm yok sanmayın. Acım öyle büyük, anlatacaklarım öyle çok ki, günlerce yansam, yakılsam sözüm yine bitmez. Ama söz benden önce gelinim Gülizar'a düşer. Karnındaki pir midir, peygamber midir, bilinmez. Gebe kadının uğru kesilmez. Önce o konuşsun."

Gülizar, başını kaldırıp utangaç gözlerle önce kayınpederine, sonra Bektaş Sofu'ya baktı. Gözkapakları ağlamaktan şişmiş, gözlerinin içi kan çanağına dönmüştü.

"Ey komşular, emmiler," dedi titrek bir sesle.

Süha, Gülizar'ın sesini duyunca heyecanla kulak kesildi. Ses, öyle yakın, öyle tanıdıktı ki, ardı ardına sıralanan bu boğuk titreşimler eski bir sevgiliye ait anıları canlandırdı. Sonra kararsızlığa düştü. Anımsadığı sevgili hangisiydi? Yer yer altın tellerin parladığı kumral saçları yeşil kabanının omuzlarına dökülen o uzun boylu kız mı, yoksa Üsküdar'daki bankanın ışığa boğulmuş odasında ona isteği sönmüş bir özlemle bakan o evli kadın mı?

Dördüncü Bölüm

Onu ilk defa bir öğretmenin cenaze töreninde görmüştü. Okulun kapısında vurmuşlardı adamcağızı. Puslu ama yağmursuz bir günde kaldırmışlardı cenazeyi. Aksaray'da, Validesultan Camii'nde kılınan cenaze namazından sonra başlamıştı yürüyüş. Topkapı'ya kadar bütün trafik durmuştu. Kümeler halinde dükkânlarının önüne toplanan esnaf ile evlerinin pencerelerinden merakla sarkan ev kadınları cenaze törenini buruk bir ilgiyle izliyordu.

Kortejin en önünde, öldürülen öğretmenin iki çocuğu, babalarının çiçeklerle çerçevelenmiş resminin iki yanından tutmuş, ağır ağır yürüyordu. Yüzlerinde kederden çok şaşkınlık vardı. Onları kırmızı karanfiller, beyazlı sarılı kasımpatılarla süslenmiş çelenkleri beşerli iki sıra halinde taşıyan gençler izliyor, çelenklerin arkasından omuzlar üzerinde, bayrağa sarılmış tabut geliyordu. Tabuttan iki metre kadar geride, ölen adamın karısı ve yakınları yürüyordu. Eşini yitiren kadıncağız durmaksızın ağlıyor, yanındakiler onu güçlükle yatıştırıyordu. Onların arkasında ise durup dinlenmeden sloganlar haykıran, marşlar söyleyen büyük bir kalabalık başlıyordu. Süha da bu öfkeli kalabalığın içindeydi. Kolundaki kırmızı görevli bandıyla kortej boyunca bir öne bir arkaya koşturuyor, sloganların düzenli atılması, yürüyüşün disiplinli sürmesi için sağa sola direktifler yağdırıyordu.

Arada bir polisle yaşanan ağız dalaşını sayılmazsa, olaysız geçen uzunca bir yürüyüşten sonra mezarlığa ulaştılar. Ama

yoldan çıkıp da mezarların arasına girince kortej bozuluverdi. Görevlilerin tüm uyarılarına karşın düzen bir daha sağlanamadı. Bir kısım meraklılar ölünün gömülmesini yakından izlemek için mezarın yanına kadar sokuldu. Büyük çoğunluk ise öbekler halinde mezarların arasına yayıldı. Bu sırada davudi sesli bir hoca dualar okuyarak cenazenin defin işlemine koyulmuştu bile. Sabahtan beri koşturmaktan iyice yorulan Süha da iki arkadaşıyla birlikte bakımlı bir aile mezarlığının mermer taşına oturmuş, "Türkiye'de devrimci durum" üzerine sohbete tutuşmuştu. Sohbetin en ateşli yerinde bir elin omuzuna dokunduğunu hissetti. Başını çevirince, orta boylu, zayıfça bir gencin gülümseyerek kendine baktığını gördü. İlkin tanıyamadı, sonra çıkardı: Ekrem'di bu. Bir ay önce, kayıt için üniversiteye gittiğinde tanıştığı, artık birlikte çalışacakları yeni sorumlusu.

"Bak seni kiminle tanıştıracağım."

Ekrem, iki mezarın arasından dikilen mavi yağmurluklu kızı gösteriyordu. Kız yumuşacık gülümsedi uzaktan. Süha, Ekrem'in açıklamalarını beklemeden ayağa kalkarak kıza yaklaştı, elini uzattı.

"Merhaba, ben Süha," dedi.

"Memnun oldum, ben de Demet."

Kızın eli sıcacıktı. Bir an ikisi de ne söyleyeceğini bilemedi. Ekrem yetişti yardımlarına.

"Demet de senin gibi bizim okulu kazandı. Bundan böyle birlikte çalışacağız." Üçü de belli belirsiz gülümsedi birbirine.

Doğrusunu söylemek gerekirse, Süha daha ilk gördüğünde etkilenmişti Demet'ten. Oldukça hoş bir kızdı.

"Bizde böyle güzel kızlar var mı?" diye sevinçle geçirdi aklından. "Demek artık birlikte çalışacağız."

Üniversitenin açıldığı gün yeniden karşılaştılar. Demet okulun bahçesinde iki erkek öğrenciyle sohbet ediyordu. Görür görmez sahip çıktı Süha'ya.

"Merhaba, nasılsın görüşmeyeli? Seni arkadaşlarla tanıştırayım. Cemal, İzmir'den, Cumali ise Adana'dan. Ekrem, birkaç arkadaşın daha kayıt yaptırdığını söylüyor."

Gerçekten de bu yıl kayıt yaptıran arkadaşlarıyla fakültede yirmi kişilik bir grup oluşturmuşlardı ki, yalnızca sağcı öğrencilerin değil, aynı zamanda solcu öğrencilerin de kendi

aralarında kamplara ayrıldığı, yeni sempatizan kazanmanın oldukça zorlaştığı koşullarda bu sayı örgütsel çalışma için oldukça önemli bir potansiyel demekti. Ekrem yeni arkadaşlarla tanıştıkça sevinçten yerinde duramıyor, onlara sanki evine gelen konuklarmış gibi okulu gezdiriyor, öğretim üyeleri ve dersler hakkında değil ama, "Şu esmer, sarkık bıyıklı olan ortayolcudur ama iyi çocuktur. Şu kel kafalı okulumuzun sivil polisidir. Ona dikkat edin," gibi son derece değerli bilgiler aktarıyordu. Ekrem'in coşkusu Süha'ya biraz yapmacık geldi.

"Bu Ekrem de ne tuhaf adam, çocuk gibi hoplayıp zıplıyor. Ayrıca bütün gücümüzü böyle panayıra çıkmışçasına sergilemenin ne âlemi var?"

Okuldan sonra dernekte toplanacaklardı. Arkadaşları derneğin yolunu tutarken, Süha kayıt sırasında çıkan kimi pürüzleri gidermek için öğrenci işlerine uğradı. İş, sandığından daha uzun sürdü. Az kalsın toplantıya yetişemeyecekti. Neyse ki sonunda işi halloldu da okuldan koşarcasına çıkıp yetişti toplantıya.

Dernek Laleli'den Yenikapı'ya inen dar bir caddede, kâgir bir binanın dördüncü katındaydı. Zili çalarken nefes nefese kalmıştı. Kapıyı açan kısa saçlı kızın gözleri korkuyla büyüdü.

"Bir şey mi oldu?"

Süha, kızı korkuttuğunu anladı.

"Merak etme bir şey yok, merdivenleri koşarak çıktım da..."

Kızın iri kahverengi gözleri Süha'ya iki hafta önce izlediği, *Ve Çeliğe Su Verildi* adlı Sovyet filmindeki komsomol kızı anımsattı. Hani Pavel Korçagin'in âşık olduğu sarışın burjuva kız değil de, kahramanımıza âşık olan kumral komsomol.

Kapıdan girer girmez önce loş bir antre, sonra aydınlık bir salon karşıladı Süha'yı. Salonun sol duvarında bordo renkli bir kumaşla kaplanmış kocaman bir pano vardı. Panoda beyaz kâğıtlara yazılmış hafta sonu seminer başlıkları, okulların toplantı günleri, haftalık nöbet çizelgesi, en üst kısmında ise beyaz bir kartonun üzerine kırmızı majiskül harflerle yazılmış, "BİR ÜYENİN ÖRGÜTÜNE BAĞLILIĞI ÖDENTİSİNİ ZAMANINDA VE DÜZENLİ ÖDEMESİNDEN BELLİ OLUR," diyen G. Dimitrov'un sözlerinin hemen altında, "Ekim öden-

tilerini vermeyen arkadaşlar lütfen en kısa zamanda ödesin," duyurusu yer alıyordu. Salon öğrencilerle doluydu. Okulların açılmasıyla memleketlerinden dönen arkadaşlar ikili üçlü gruplar halinde sohbet ediyor, özlem gideriyorlardı. Süha, fakülteden arkadaşlarını göremeyince geniş pencerenin önündeki küçük masada bir arkadaşıyla şakalaşan temiz yüzlü gence doğru yaklaştı.

"Merhaba Murat, Siyasal'ın toplantısı başladı mı?"

"Vay Süha, merhaba. Siyasal'ın toplantısı mı? Ne yapacaksın Siyasal'ın toplantısını?"

"Ben de artık orada okuyorum."

"Hadi yahu, hiç haberim olmadı. Nasıl bıraktı seni liseliler?"

"Onlara kalsa bırakmayacaklardı."

"Neyse, neyse çok iyi olmuş. Senin gibi kadrolara her zaman ihtiyacımız var. Siyasal'ın toplantısı arkadaki küçük odada yapılıyor. Arkadaşların orada."

Süha kısa bir koridoru geçerek kapısı açık odaya ulaştı. Ondan başka herkes içerideydi...

"Geç mi kaldım?" diyerek girdi.

"Yok canım, daha başlamamıştık." Konuşan Ekrem'di, Demet'in yanında oturuyordu. Tahta sıranın ucuna, İzmirli Cemal'in yanına yerleşti. Oturur oturmaz karşıdaki posterden Nâzım bir hoş geldin çekti, sonra sağdaki ahşap kütüphanenin camına yansıyan açık renk bir kitap kapağından Vladimir İliç, çekik gözleriyle sıcacık gülümseyiverdi ona.

Odada hemen herkes sigara içiyordu. Gözlerinin yandığını duyumsadı ama sıkıntısını belli etmedi. Bakışları Demet'e takıldı. Alnına düşmüş kumral kâkülleri, kalkık burnu, küçük ama etli dudaklarıyla profilden de oldukça güzel görünüyordu. "Hoş bir kız," diye düşündü yeniden. Birden odadaki tüm erkeklerin de kendisi gibi düşünebileceğini fark etti. "Baksana okul sorumlusu bile kaptırmış kendini kıza." Şimdi hiç de bunları düşünecek zaman değildi, toplantıya konsantre olmalıydı. Bu kararı aldıktan sonra yalnızca Demet konuştuğu zamanlarda ona baktı. Başkaca da onunla ilgilenmedi. Ama söz alıp da konuşurken seçtiği sözcüklerde, ses tonunu ayarlayışında azıcık da olsa Demet'i etkileme, onun ilgisini çekme kaygısının olmadığı söylenemezdi.

Toplantı uzun sürdü. Başlarda kimse konuşmaya hevesli değildi. Ekrem gündemi okuyup ilk konuşmayı yapınca açıldılar. Hele Süha'nın yanındaki Cemal lafı kaptı mı yarım saat konuşuyordu. Süha da, İzmirli kadar olmasa bile sık sık söz aldı. Yeni sempatizan halkalar oluşturmaktan ve öteki sol güçlerle eylem birliğinin öneminden dem vurdu. Aslına bakarsanız, söz alanların düşüncelerini açıklamaktan çok, kendilerini göstermeye çalıştığı konuşmalardı bunlar. Kim konuşursa konuşsun, sonunda sözü mutlaka Ekrem alıyor, anlatılanları bir güzel "toparlıyordu." Süha, Ekrem'in bu tavrından hiç hoşlanmadı. Hatta bir "toparlama" girişiminin ardından, "ayrıca" diye başlayarak bir "toparlamayı toparlama" konuşması da yaptı. Ama Ekrem üzerine alınmadı. Toplantı boyunca kararlılıkla "toparlamayı" sürdürerek, "nokta koyuculuk" misyonunu kimseye bırakmadı. İki saatlik toplantı Cemal'in, "Sınıf sorumlularını saptamayacak mıyız?" sorusuna, Ekrem'in, "Komiteyi oluşturmak için henüz erken. Önce birbirimizi tanıyıp niteliklerimizi ve yeteneklerimizi öğrenmemiz gerek," yanıtıyla sona erdi. Toplantı bitip de herkes ayaklanmaya başlarken Murat apar topar girdi içeri.

"Pardon arkadaşlar, toplantınız bitti mi?"

Ekrem, "Evet, bitti," deyince, "İyi o zaman. Bir eylem var. Sizin okuldan beş kişi istiyoruz," dedi.

Ekrem arkadaşlarına, "Kimler gelmek ister?" diye sordu.

"Ben gelirim," dedi Süha.

Hiç düşünülmeden söylenmiş sözlerdi bunlar. Çünkü böyle olması gerekiyordu. Dört yıl önce derneğe ilk gittiği günün akşamı yapılacak afişleme eylemine de böyle katılmıştı. O günden beri sürdürdüğü bu gözü pek alışkanlık, poliste kalınca bir dosya, sağ kalçasında derin bir yara izi ve arkadaşlarının gözünde büyük bir saygınlık kazandırmıştı ona. Süha'dan sonra İzmirli Cemal ile Adanalı Cumali de çıktı öne. Ekrem'in gözleri Demet'in üzerindeydi.

"Sen gelmiyor musun?" dedi, sesinde sitem vardı.

"Olur, gelirim," dedi kız usulca.

Ekrem, gururla Murat'a döndü.

"Biz hazırız."

"Güzel, yarım saat sonra içerdeki büyük odada toplanıyoruz. Oraya gelin," diyerek çıktı odadan Murat.

Az sonra büyük odada otuz kişi olmuşlardı. Genişçe bir masanın başında oturan Murat, Yeşilköy'de sosyal demokratların kurduğu bir spor kulübünün bir hafta önce faşistler tarafından işgal edildiğini, oraya gidip faşistleri dışarı atmaları gerektiğini söyledi. Öncelikle buradaki otuz kişinin ekiplere bölünmesi ve sorumluların belirlenmesi gerekiyordu. Zaman yitirilmeden, beşer kişiden altı ekip kuruldu. Sühaların okulundan gelenler zaten tam bir ekipti. Sorumluları da doğal olarak Ekrem'di.

Dikkat çekmemek için dernekten üçerli gruplar halinde çıktılar. Süha, Cemil ve Cumali'yle birlikte çıktı. Ekrem ise Demet'le. On beş dakika sonra, Yenikapı istasyonundan Yeşilköy'e giden banliyö trenine ayrı ayrı binmişlerdi. Süha'nın içinde belli belirsiz bir tedirginlik vardı. Korkuyor muydu? Neden korksun ki? Çok daha çetin çatışmalardan geçmişti o. Yine de tehlikeyi kanıksayamıyordu insan, şaka değil, ölüm bu. Alnında ya da yüreğinde giderek ağırlaşan bir sıcaklık ve elveda dünya. Bir ara ilerdeki kapının önünde Ekrem'le konuşan Demet'e takıldı gözleri. Kız, Ekrem'in anlattıklarını öyle büyük bir ilgiyle dinliyordu ki, "Bunlar arayı iyice koyulttular," diye düşündü. "Biz ne dertteyiz, onlar ne dertte!"

Yaklaşık yarım saatlik bir yolculuktan sonra vardılar Yeşilköy'e. Daha önceden gelen ve ortalıkta sevgili gibi dolaşarak gözlem yapan, bir kız ile bir erkekten oluşan keşif kolu onları istasyonda bekliyordu. Murat'a çevrenin sakin olduğunu, spor kulübünde fazla kişi bulunmadığını söylediler, istasyondan da üçerli gruplar halinde çıkıldı. Ama Yeşilköy'ün sokakları Yenikapı'nınkilere kıyasla çok daha sakin olduğundan, hemen dikkat çekmeye başladılar. Ancak yapacak fazlaca bir şey de yoktu.

Spor kulübü, tren yolu boyunca uzanan bu sokağın hemen bitiminde, ağaçlıklı, büyükçe bir bahçenin içindeydi. Adımlarını hızlandırarak ilerlediler. Bahçenin demir parmaklıklı kapısına gelmeden önce, Murat'ın işaretiyle iki kişi öne geçti. Ötekiler üçer metre arayla arkadan geliyordu. Kapıya yaklaştıklarında, öteki arkadaşlara gerekli direktifleri vermek için arkada kalan Murat da yetişti onlara. Ekrem'e yaklaşarak, "Ben güvenlikçi arkadaşlarla önden giriyorum," dedi. "He-

men arkamızdan siz de girin." Murat ile iki güvenlikçi bahçeye hızla daldı. Ekrem'in ekibi, beş altı metre uzaktan onları izledi.

Bahçeden içeri girince çürümüş ot kokan bir serinlik çarptı yüzlerine. Bakımlı olmamasına karşın kulübün bahçesi oldukça güzeldi. Ortada eski bir binanın yıkıntıları vardı. Ancak yıkık duvarları yabani sarmaşıklarla süslenmiş olan bu mezbelelik, insanı rahatsız etmiyor, bahçenin genel görüntüsünü bozmuyordu. Üç metre boyundaki ağaçlar, kurumuş otların üzerinde alacalı gölgeler oluşturmuştu. Bu alacalı gölgelerin içinden sarışın karagözler ile narin gecesefaları birbiriyle yarışırcasına uzatıvermişti boynunu. Ama işgal kırmaya gelenlerin bu güzellikleri görecek hali yoktu. Hepsi gözlerini adım adım yaklaştıkları kulüp binasına dikmişler, heyecanla ilerliyorlardı. Alt kattaki pencerenin önünde bir gölge görür gibi oldu Süha. Arkadaşlarına ağaçların arkasından yürümelerini söyleyecekti ki bir patlama sesi duyuldu ve bunu ötekiler izledi. Murat ve iki güvenlikçinin sol yandaki eski bir duvarın dibine çöktüklerini ve bellerinden çıkardıkları silahlarla ateşe karşılık verdiklerini gören Süha, "Saklanın!" diye bağırarak yaşlı bir kestane ağacının arkasına atıverdi kendini. Arkadaşları da kurşun sesleri arasında bir an bocaladıktan sonra birer ağaç bulup kendilerine korunak edindiler.

"Sakın olduğunuz yerden çıkmayın!" diye sık sık arkadaşlarını uyarıyordu Süha. İçlerinden birinin paniğe kapılıp bahçeden çıkmaya çalışacağından korkuyordu. Geçen yıl Kocamustafapaşa'da yapılan korsan mitingde polisle çıkan çatışmada bir arkadaş böyle vurulmuştu. Birkaç dakika sonra silah sesleri kesildi. Gözucuyla Demet'e baktı. Kızcağız bir çitlenbik ağacının arkasına sinmiş, korkuyla olacakları bekliyordu. "Bu kızı niye getirdik ki buraya!" diye söylendi. O anda aklına Ekrem geldi. "Kurşunlar vızıldamaya başlayınca bizim sorumlunun sesi soluğu kesildi." Gözleri onu aradı. Ekrem iki metre ileride, ilk yattığı yerde öylece uzanmış kalmıştı.

"Hey ne yatıyorsun orada! Bir ağacın arkasına geç!" Ekrem hiç tepki göstermiyordu.

"Ekrem hey..." Dikkatli bakınca Ekrem'in sağ kaşının üstündeki kırmızı lekeyi fark etti.

"Allah kahretsin, vurulmuş!" diye söylendi.

"Hey Ekrem... Ekrem..." Hayır, Ekrem onu duymuyordu. Durumu ciddi olmalıydı. Bir an önce hastaneye yetiştirilmeliydi. Ama nasıl dışarı çıkaracaklardı? İlerde bir ağacın arkasına sinmiş Murat'a seslendi:

"Ekrem vuruldu. Onu hemen buradan çıkarmalıyız." Haberi duyan arkadaşları yerde devinimsiz yatan Ekrem'e korkuyla baktılar. Murat sırtını ağaca verip Süha'ya doğru döndü.

"Nasıl çıkaracağız?"

"Siz beni koruyun, ben onu çıkarmaya çalışacağım," dedi Süha.

"Sakın ha. Anında seni de vururlar."

"Peki ne yapacağız, göz göre göre gidiyor çocuk."

Murat ona yanıt vermedi. Süha yeniden bağırdı.

"Size söylüyorum. Bir şeyler yapın."

Murat güvenlikçilere döndü, "Ateş edin!" diye bağırdı. Şarjörlerini değiştirmiş olan iki güvenlikçi, binanın camlarına doğru nişan alıp tabancalarının tetiklerine bastı. Ortalığı yine silah sesleri kapladı. Ama içerden onlara yanıt verilmedi. Bahçedekiler tabancalarındaki şarjörleri boşaltana kadar ateşi sürdürdüler. Binadaki sessizlik hâlâ sürüyordu.

"Kaçtılar mı yoksa?" diye düşündü Süha. "Belki de ortaya çıkmamızı sağlamak için ateş etmiyorlar. Biz başımızı çıkarınca keklik gibi avlayacaklar. Yoksa gerçekten kaçtılar mı? Neden olmasın? Ekrem'in vurulduğunu görünce polise yakalanmamak için kaçmış olabilirler. Öyleyse işgali kırdık desene. Her zamanki gibi kurban vererek."

Gözleri yeniden Ekrem'e takıldı.

"Ölmese bari çocuk."

Ağacın kenarından binaya doğru baktı. Camları kurşun delikleriyle paramparça olmuş pencerelerin arkasında kimseyi göremiyordu. İçerdekilerin kaçtığına inanmaya başladı.

"Faşistler tüymüş galiba," diye seslendi Murat'a.

"Belki bir tuzaktır," diye yanıtladı onu Murat bağırarak.

"Nasıl anlayacağız?"

"Biraz daha bekleyelim."

"Kaybedecek zamanımız yok."

Onlar konuşurken sokakta koşuşturmalar oldu. Cumali telaşla, "Polisler geldi!" diye bağırdı. İki güvenlikçiyle Murat

ağaçların arasından usulca kayarak yandaki köşkün bahçesine atladılar. Birkaç saniye sonra polisler ellerinde silahlarla bahçeye girdiler.

Ekrem, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Hastanesi'nde üç gün yoğun bakımda kaldıktan sonra kendine geldi. Spor kulübünün bahçesinde yakalanan Süha, Cumali, Cemal ve Demet iki gün gözaltında tutuldular. Erkekleri adamakıllı ıslattı polis. Demet'e ise birkaç tokat vurup tehdit etmekle yetindiler. İki gün sonra CHP'li bir milletvekilinin yardımlarıyla salıverildiler, içerden çıktıktan sonra Demet her ziyaret günü Ekrem'i görmeye gidiyordu hastaneye. Kızın bu tavrını, "Ekrem'den hoşlanıyor," diye yorumladı Süha. En doğrusu bu kızı unutup kendi işine bakmasıydı. Ama her gün birlikteyken bunu başarmak o kadar kolay değildi. Bir gün buluşup birlikte gittiler hastaneye. Otobüsün arka sahanlığında yan yana duruyorlardı.

"Ekrem'i yalnız bırakmaman çok güzel bir davranış," dedi Süha.

"Uzun yıllar yatalak babaanneme baktım. Annem artık usanmıştı. Bazen çok kırıcı davranırdı kadına. Ona ıhlamur kaynatmam, yastığını düzeltmem, arada bir çiçek getirmem nasıl sevindirirdi kadıncağızı anlatamam. Hasta insanlara ilgi göstermek onların iyileşmesini doğrudan etkiliyor. Hem bu beni de mutlu ediyor."

"Ben vurulsam bu kadar sık görmeye gelmezdi," diye geçirdi Süha ama düşündüğünü belli etmemek için, "Çağdaş Florence Nightingale'le yan yana oturuyorum desene," dedi.

"Hadi canım, o kadar önemli değil. Kim olsa aynı şeyi yapar. Hem çatışma alanında senin de tavrın çok kahramancaydı."

"Ne yaptım ki kahramanca olsun? Polisler gelmese çoktan gitmişti Ekrem."

"Öyle söyleme. İçimizde soğukkanlılığını koruyan bir tek sen vardın."

Aslında kızın söyledikleri müthiş hoşuna gitmişti ama alçakgönüllüğü elden bırakmıyordu.

"Yoo ben de çok korktum. Ama daha deneyimli olduğum için durumu idare ettim. Sen de birkaç çatışmaya daha katıl, bak nasıl sakin davranıyorsun."

"Hayır, biraz da insanın içinde olacak. Galiba bu sende var. Kavga, korku değil, heyecan veriyor sana." Sustu sonra bir giz açıklayacakmış gibi anlamlı anlamlı gülümseyerek, "Biliyor musun, biz tanışmadan çok önce görmüştüm seni," dedi.

"Öyle mi? Nerede?"

"İki yıl önce. Hani Milli Eğitim Müdürlüğü'nün önünde 'Faşist Ders Kitaplarına Hayır' korsan eylemi yapılmıştı. İşte orada gördüm seni. Bir otomobilin üzerine çıkmış, konuşuyordun. Deri bir ceket giymiştin, ayağında blucin vardı galiba. Kısa kesilmiş saçların, yeni çıkmaya başlamış birkaç günlük sakalınla o kadar etkileyiciydin ki..."

Süha şaşkınlıkla, "Sen de mi oradaydın?" dedi.

"Evet, o benim ilk eylemimdi. Önce çok korktum. Ya polisler gelirse, ya üstümüze ateş açarlarsa, diye. Koşarcasına yaptığımız yürüyüşten sonra, hızla toplandığımız alanda bir an karışıklık oldu. Sanki herkes kaçacakmış gibi geldi bana. Biraz daha beklense galiba gerçekten de kaçacaklardı. İşte o anda senin, 'Arkadaşlar!' diyen sesin duyuldu. Bu ses bizim inancımıza verilen bir komuttu. Kalabalıktaki herkes birden kendine geldi, kırılmaya yüz tutan cesaretler uyandı. İkinci kez, 'Arkadaşlar!' diye seslendiğinde artık hepimiz ölümüne kavgaya hazırdık. O an nasıl büyük bir güven duyduğumu anlatamam. Ürke korka yürüdüğüm sokakların sahibi gibi hissetmiştim kendimi. Aslına bakarsan o günden sonra gittiğim mitinglerde, toplantılarda gözlerim hep seni aradı..."

"Hadi canım, dalga geçme."

"Çok ciddiyim. Senin olduğun yerde sanki kendimi daha güvenli hissediyordum."

"Abartmışsın. Ben de diğerleri gibi biriyim."

"Hayır, abartmadığımı son çatışmada daha iyi anladım."

Bu konuşmadan sonra Demet ile Süha iyice yakınlaşmaya başladılar. Okulda birlikte dolaşmaya, mitinglerde, toplantılarda yan yana olmaya özen gösterir olmuşlardı. Ekrem bir süre onlara sitem etmiş, ama çaresiz o da kabullenmişti durumu. Bu yakınlaşma birkaç ay sonra Kapalıçarşı'da küçük bir kuyumcu dükkânından alınan iki incecik altın halkayla sözlenmeye kadar gitmişti. Cinselliğin tam olarak yaşanmadığı, daha çok liseli gençlerin ilk aşklarını andıran bir ilişki

başlamıştı aralarında. Zaman zaman küçük kavgalar, ayrılıklar yaşansa da, bu naif sevda o uğursuz tutuklamanın başlamasına kadar sürmüştü.

12 Eylül Darbesi'yle birlikte gizli savaşım başlamış, birbirlerini daha az görür olmuşlardı. Önceleri kendini yeni savaşımın çekiciliğine ve birbiri ardına çıkan sorunların çözümüne kaptıran Süha, sık görüşememekten hiç de şikâyetçi değildi. Ama bir yıl sonra Demet'te değişiklikler olduğunu sezmeye başlayınca, ona daha fazla zaman ayırmaya karar verdi. Kızın beğenilerinde, olayları yorumlayışında belirgin bir farklılaşma vardı. Sık sık evlilikten söz eder olmuştu. Okulları bitmişti, müfettişlik sınavlarına katılsalar ya da daha başka bir iş bulup eşyalar almaya başlasalar fena mı olurdu? Süha'nın ise evlilikten daha önemli işleri vardı. Gençlere yönelik yayın yapacak illegal bir yayın organını kurma işini üstlenmişti. Gizli yazı kurulunun oluşturulması, teknik hazırlıkların tamamlanması gerekiyordu. İş içinse parti ona üniversitede asistan olarak kalmasını önermişti. Böylece hem dikkat çekmeyecek bir kimliği olacak, hem de dergiyle uğraşması için bol bol zaman kazanacaktı. Birbirlerine itiraf etmeseler de uzaklaşmaya başlamışlardı. Belki de onların ilişkisi başından beri aşk değil de, zor koşullarda dayanışma duygusunun ağır basmasıyla gelişen arkadaşça bir sevgiydi. Ya da en azından Demet için böyleydi. Süha, Demet'te coşku değil, güvenlik duygusu uyandırıyordu; tıpkı bir baba, bir ağabey gibi. Aşksa, geçen yıllarla birlikte ilk günlerdeki yakıcılığını yitirmiş olmasına karşın Demet'i her gördüğünde Süha'nın içinde kıpırdanan, o tuhaf tutkuydu.

"Yani Demet beni hiç sevmedi mi? Sevdi ama bir kadının erkeği sevdiği gibi değil. Bir arkadaş gibi..." Düşünceleri onu kaç kez böyle bir sonuca getirmesine karşın Süha bu olasılığa inanmadı, daha doğrusu inanmak istemedi. Üstelik bu görüşlerini Demet'le tartışamadı bile, çünkü ilişkinin bitmesine neden olan Süha'ydı.

O operasyondan sonra yıllarca birbirlerini görmemişlerdi. Ta ki Üsküdar'daki bankada karşılaşıncaya kadar.

Hapisten yeni çıktığı, henüz üniversitede çalışmaya başlamadığı günlerdi. Babası ve annesi arasında aylarca süren

tartışmaların sonunda alınan otomatik çamaşır makinesinin senedini ödemeye gitmişti bankaya.

Banka kalabalıktı. Veznelerin önünde bıkkın insanlarla dolu kuyruklardan birinde sıraya girerek beklemeye başladı.

"Süha!"

Sesi duydu ama kendine seslenildiğini anlamamıştı. Yeryüzündeki tek Süha o değildi ya.

"Süha!"

Bu defa dönüp baktı. Banka personelinin bulunduğu bölümden, kumral saçlarında yer yer sarı çizgiler parıldayan, balıketinde bir kadın ona gülümseyerek bakıyordu. Bu kadın da kimdi böyle? Birden tanıdı.

"Demet!"

Ne kadar da değişmişti. İçi karmaşık duygularla dolu, heyecanla onları ayıran bankoya doğru yaklaştı.

"Merhaba."

"İçeri gelsene."

Süha, soldaki kısa kapıdan bankonun öteki tarafına geçti. Sarılıp öpüştüler.

"Ne arıyorsun burada?"

İnsan bankada ne arardı? Peki o ne arıyordu? Galiba burada çalışıyordu.

"Yoksa onu görmeye geldiğimi mi sandı? Olamaz mı, o benim eski sevgilim," diye düşündü.

"Bir senedimiz vardı da onu ödemeye geldim. Burada mı çalışıyorsun?"

"Evet. Gelsene içeri geçelim. Arkadaşlar senin işlemlerini tamamlar," diyerek ihbarnameyi ve parayı Süha'dan alıp işi başından aşkın çirkince bir kadın memura uzattı. Kuyruktaki müşterilerin öfkeli bakışlarına aldırmadan, yılışık bir yüz ifadesiyle aldı kadın, amirinin uzattıklarını. Demet'in arkasından bir de, "Olur efendim," çekti. Önü sıra yürüyen Demet'i izleyen Süha sevinçle karışık bir tedirginlik duyuyordu. Öteki memurlardan cam duvarlarla ayrılan küçük bir büroya girdiler. Nerdeyse büronun yarısını kaplayan masanın ortasındaki pirinç levhada "Müdür Muavini Demet Baykan" yazıyordu. Masanın tam arkasındaki bej duvarda, beyaz zemin üzerinde kırmızı çizgilerin spiral biçiminde yer aldığı siyah çerçeveli soyut resmin karşısındaki koltuğa oturdu Süha.

"Ee anlat bakalım, nasılsın görüşmeyeli?"

Masanın arkasındaki koltuğuna geçerken sormuştu Demet.

"İyi sayılırım. Sen de iyi görünüyorsun," dedi Süha. Gerçekte böyle düşünmüyordu. Şişmanlamıştı Demet; alnındaki, ağız kenarlarındaki kırışıklıklar dikkat çekecek kadar belirgindi. Kahverengi gözlerindeki o bildik yumuşaklık da olmasa onu tanımakta güçlük çekebilirdi.

"Sahiden iyi görünüyor muyum? Biraz kilo aldım. İşle ev arasında kendime yeterince zaman ayıramıyorum. Hele çocuk..."

"Evlendiğini duymuştum ama çocuğun olduğunu bilmiyordum."

"İki yaşında bir kızım var. Gündüzleri kreşte ama geceleri onunla benim ilgilenmem gerekiyor. Bütün gün çalıştıktan sonra biraz zor oluyor tabii. Bizim Muzaffer de sağ olsun hiç yardımcı olmuyor bana."

Düşmanca bir parıltı geçti Süha'nın gözlerinden. "Muzaffer de kocası olmalı, bir banka müdürüymüş. O güzellikle daha paralı birini bulabilirdin. Yazık etmişsin kendine," diye düşündü.

"Sen de çalışmasaydın bir süre," dedi.

"Çalışmasan olmuyor. Bir sürü borca girdik. Evin taksiti bitti, arabanınki başladı..."

Bir an yanlış bir şey söylemiş gibi sustu. Ev, araba... Süha'nın onu kınayacağını düşündü. Ama bu kararsızlıktan çabuk kurtuldu, kendinden emin, sözlerini sürdürdü:

"İnsanın bir evi, bir otomobili olması günümüzde şart. Hem çalışmaya da alıştım. Evde otursam sıkıntıdan patlarım herhalde."

Süha'nın gözlerindeki parıltı koyulaştı.

"Evet, insan çalışmaya alışırsa boş durması zor olur sanırım."

"İzninle bir sigara yakacağım. Sen hâlâ kullanmıyor musun?

"Evet. İçerdeyken bile alışamadım."

"Sahi, içerisi çok kötüydü, değil mi?"

"Eh işte, pek tatil yapılacak bir yer değil. Gazetelerden okumuşsundur, yazı yazmak gibi en basit hakların için bile

direniş yapmak zorundasın. İnsan her şeye alışır diyorlar ya, öyle değil aslında. Başka çaren olmadığı için katlanıyorsun ama alışmıyorsun. Zaman geçirecek uğraşlar ediniyorsun kendine. Ben bol bol okudum, İngilizcemi ilerlettim."

"Yine de içerisi çok yıpratmamış seni. Biraz saçların ağarmış, biraz da zayıflamışsın. Ama böyle daha yakışıklı olmuşsun."

"Teşekkür ederim ama güzelleşmek için böyle bir üç yıla daha katlanamam."

Gülmeye başladı Demet.

"İğneleyici yanını kaybetmemişsin."

Gizli sitemlerle beslenen konuşmaları kendiliğinden tatlıya bağlanmıştı. Bir an ikisi de eski günlerdeki duygusal yoğunluğu yakalar gibi oldu. Ama Demet'in sorusu onları yeniden gerçeğe döndürdü.

"İş bulabildin mi?"

"Henüz bulamadım ama üniversiteye dönme olasılığım var. Memduh Hoca yardım ediyor. Önümüzdeki ay kesinleşecek."

"İstiyor musun üniversiteye dönmeyi?"

"Başka ne yapabilirim ki?"

"Parti ne diyor bu işe?"

Sigara dumanını keyifle dudaklarının arasından salıverdikten sonra gözlerini Süha'ya dikerek sormuştu bu soruyu.

"Parti mi?.." Süha, çekingen gözlerle Demet'e baktı. Yıllar önce yarıda kalmış bir hesaplaşma yeniden mi başlıyordu?

"Partiyle bağım yok. İstesem de olamaz, parti kendini feshetti."

Demet muzipçe gülümseyerek, "Sen yeni bir parti kurarsın artık," dedi.

Süha'nın tedirginliği artıyordu. Anlaşılan Demet eski defterleri açmakta kararlıydı.

"Parti kurmak benim kapasitemin çok üzerinde bir iş. Bırak parti kurmayı, içine girip çalışabileceğim politik bir grup bile bulamıyorum."

"Şaşılacak şey. Politika yapmadan nasıl yaşayacaksın?"

"Sen sitem etmek için söylüyorsun ama söylediğin galiba doğru. Politik faaliyet olmadan yaşam tatsız geliyor bana."

Demet, şefkatle baktı Süha'ya.

"Beni yanlış anlama. Biraz takılmak için söyledim onları. Sitem ettiğim falan yok."

"Ne yani, beni bağışladın mı?"

"Bağışlamak mı? Ortada bağışlanacak ne var ki?"

"Son görüşmemizi anımsıyorum da pek böyle düşünmüyordun. Benim konuşma isteğimi defalarca geri çevirmiş, 'Seni görmeye bile dayanamıyorum,' demiştin."

"O yedi yıl önceydi. Çok gençtim. Bambaşka duygular yaşıyordum."

"Nasıl yani?"

"Nasıl mı? Biliniyor musun, o sıralar sana âşıktım." Süha'nın yüzü aydınlanıyordu ki Demet kestirip attı. "Ama sonra sen beni polislerin avucuna bırakıp gittin."

"Biliyorsun, zorunluydum."

"Bilmiyorum. Bildiğim insanın âşık olduğu birini zor durumda bırakıp gitmeyeceği."

"Başına kötü bir şey gelmedi ama."

"Gelebilirdi. Sen de durumun tehlikeli olduğunu bildiğin için aramadın ya beni. Yardımıma her zamanki gibi, benim küçük burjuva babam yetişti."

"Bak, operasyon sırasındaki tavrımı anlamanı isterim. Üst üste ağır darbeler yiyorduk. Bir tutuklama daha yapılsa belki yıllarca belimizi doğrultamazdık. Selmaların gözaltına alındığını öğrendiğimizde aradan bir hafta geçmişti. Yani polisin Selma'yı konuşturması için tam bir haftası vardı. Selma konuştuysa, bu bir haftadır izlendiğin anlamına geliyordu. Benim seninle ilişki kurmam polisin ekmeğine yağ sürmek olurdu. Bu yüzden çok sayıda arkadaşımız tutuklanabilirdi."

"Hiç de düşündüğünüz gibi olmadı ama. Selma benim hakkımda tek bir sözcük bile söylemedi."

"Önceden neler olacağını bilemeyiz ki. Gizli çalışmanın kendi mantığı, kendi kuralları var. En küçük bir risk bile acımasız kararlar almaya zorluyordu bizi."

'İyi ya, sen de doğru kararı aldın."

"Evet, o kararı aldım. Doğru, seni korunmasız bıraktım. Ama bunun bana ne kadar acı verdiğini bilemezsin. Günlerce sana haber iletebileceğim güvenli kanallar arayıp durdum. Ne yazık ki bütün çabalarım boşa çıktı. Elim kolum

bağlanmıştı. Selma'nın konuşmamasını dilemekten başka çarem yoktu. Operasyonda alman polis ifadelerinin avukatlara gelmesini üç ay boyunca sabırsızlıkla bekledim. İfadelerde senin adının geçmediğini öğrendiğimde nasıl sevindiğimi, nasıl büyük bir özlemle seni aradığımı anlatamam. Ama sen benimle görüşmek istemedin..."

Demet sıkıntıyla kül tablasına bastı sigarasını. Yüzü pembeleşmiş, gözleri dolu dolu olmuştu.

"İstersen kapayalım bu konuyu," dedi. "Olan oldu. Bu saatten sonra oturup doğruyu eğriyi bulacağız diye birbirimizi kırmanın anlamı yok."

"Ben de seni kırmayı istemem ama geçmişteki davranışımdan dolayı beni yanlış anlamış olmandan korkarım."

"Yanlış anlaşılacak bir şey yok. Senin kendine göre nedenlerin vardı... Ama sen de beni anlamalısın. O günlerde benim için çok önemliydin ya da öyle olduğunu sanıyordum. Şimdi geçmişe daha soğukkanlı bakabiliyorum..."

Öyle duygusuz bir ifadeyle söylemişti ki bu sözleri. "Demek artık beni sevmiyor," diye düşündü Süha. Ama neden içi burkulmuştu böyle? Demet'e dair hâlâ bir umut mu taşıyordu içinde? Geçmişte kalmış bir aşk, inatçı bir sarmaşık gibi olayların bedenine tutunarak bugünlere ulaşabilir miydi? Hem karşısında oturan, orta yaşa merdiven dayamış bu kadın, bir cenaze yürüyüşünde tanışıp on yıl sonra bir polis operasyonunda kaybettiği, içerdeyken sık sık düşündüğü, okuduğu kitaplardaki bütün güzel kadınları ona benzettiği, yalnız başına büyüyen çocukların kendilerine gerçekte var olmayan bir arkadaş edinmeleri gibi, yalnızca onunla dertleştiği, sevinçlerini, üzüntülerini ona aktardığı, o incecik kıza hiç benzemiyordu ki!

Beşinci Bölüm

Ürkekliğini üzerinden atamayan Gülizar sesini sofulara duyurmaya çalışıyordu.

"İyi bir insandı o. Hiçbiriniz hakkında kötü düşünmez, kimsenin arkasından konuşmazdı. Durup dururken böyle bir iş geldi başına. Bir karasevdaya tutuldu. Kurtulmayı çok istedi, lakin kurtulamadı ondan. Kurtulamadı..."

Gülizar sözlerini sürdüremiyordu. Gözleri tabuta takılmış, dili tutuluvermişti. Bakışlarını tabuttan kaçırmaya çalıştı. Boğazından anlamsız birkaç sözcük döküldü ama konuşmasını sürdüremedi. Başını eğerek sessizce ağlamaya başladı.

"Metanetli ol Gülizar Can," dedi Sofu. "Hepimiz ölümlüyüz. Mühim olan genç ya da yaşlı ölmek değil, nasıl ömür sürdüğümüzdür."

Genç kadın burnunu çekerek, af dileyen gözlerle Bektaş Sofu'ya baktı.

"O kötü bir insan değildi. Onu duasız komayın," diyebildi.

Gözleri yaşlarla doluydu. Yüzünü avuçlarının içine alarak hıçkırmaya başladı. Salonda çıt çıkmıyordu. Bazı kadınlar da Gülizar'ın ağıdına katılmıştı. Erkeklerin yüzünü keder kaplamıştı.

"Gülizar Can, eğer konuşamayacak gibiysen sıranı babana ver. O konuşsun. Sonra yine sana söz veririz," dedi Bektaş Sofu...

Genç kadın öyle derinden sarsılıyordu ki, Sofu'nun söylediklerini duymadı bile.

Adam yinelemek zorunda kaldı.

"Sana söylüyorum Gülizar Can, istersen baban konuşsun senin yerine."

Gülizar bu kez işitti Sofu'nun söylediklerini. Başını kaldırdı. Yüzü kıpkırmızıydı. Yanaklarından hâlâ şeritler halinde yaşlar akıyordu. Başındaki siyah yazmanın ucuyla yaşlarını sildi. Hıçkırıkları giderek azalıyordu.

"Yok," dedi, "ben konuşurum."

"Peki öyleyse söyle bakalım, sen İsmayil'in karısıydın, sana nasıl davranırdı?"

Gözlerini kısarak sofuya baktı Gülizar. İyi göremiyor, gözlerinin içi yanıyordu ama ezilmeden, kırılmadan, dimdik bakıyordu adama.

"O iyi bir insandı," diye tekrarladı. "Hiç kimseye benzemezdi. Karıncaları ezmemek için yolunu değiştirirdi. Kurtla kuzuyu bir arada güderdi. Adı sanı bilinmeyen küçücük otları bile severdi. Ondan incinen bir tek kişi var mıdır bu köyde? Bir tek kinci söz söyledi mi kimseye? Ama kafasındaki o karasevda... Ah o karasevda rahat bırakmadı İsmayilimi. Öldürünceye kadar aklını kemirdi durdu."

Kadının sesi yine titremeye başladı. Nerdeyse yeniden hıçkırıklara boğulacaktı ki tuttu kendini.

"Kaç kere, 'Aşağı köyde Himmet Dede derler bir ulu var, onun huzuruna varalım. Seni okusun üflesin, belki derdini alır,' dedim.

'Himmet Dede gibiler benim derdime derman olmaz. Bana hakiki pirler, ulular lazım. Ama onlar da göçmüşler, ayaklarını kesmişler bu topraklardan,' dedi.

Derdini bana anlatmadan evvel ben de şüphelendim ondan. Çünkü altı aylık evliliğimizin sadece iki haftasını karı koca gibi yaşamıştık. Bir geceyarısı kalkıp gitmişti yanımdan. Anam, kayınbabam, hepimiz öylece donup kalmıştık evin içinde. 'Acaba başka bir sevdiği mi var?' diye düşündüm. Üzüldüğümü gören anam, 'Tasalanma kızım,' dedi. 'Bu hali seninle ilgili değil. İsmayil arada bir alır başını gider. Dağlarda taşlarda yatar, kurtlarla kuşlarla yoldaşlık eder. Ama birkaç gün sonra çıkar gelir. Biz ne yaptıysak onun derdine çare bulamadık. Belki sen derman bulursun. Çünkü seni çok sever.'

İsmayil tam üç gün üç gece eve gelmedi. Geldiğinde perişan bir hali vardı. Kapıyı açıp da onu karşımda öyle görünce çok kötü oldum. Zaten üç gün boyunca kocamın beni istemediğini düşünüp kendi kendimi yemiştim. Bir yandan da anamın tüm yatıştırıcı sözlerine karşın onlardan utanıyor, gizliden gizliye bana kızdıklarını sanıyordum. Bir gelinin görevi kocasına sahip olmak, onu eve bağlamak değil miydi? Ben bunu başaramamıştım.

İsmayil hiçbir şey olmamış gibi gülümseyerek girdi içeri. Yıkanıp karnını doyurduktan sonra yalnız kaldık. Yanıma geldi. Alnımdan öptü beni.

'Kusura bakma Gülizar,' dedi. 'Seni de habersiz bıraktık. Benim başımda böyle bir dert var. Arada bir karabasan çöker yüreğime, düşünceler kafama sığmaz olur. Buralardan uzaklaşmak, sessiz yerlere gitmek isterim. Ancak Kocadağ'ın ılık rüzgârı, Karşı Pınar'ın başları rahatlatır beni. Bir gün orda, bir gün burada dolaşır, sıkıntılarımdan kurtulurum.'

'Bu nasıl bir derttir İsmayil?' diye soracak oldum. Sevecen gözlerle yüzüme bakarak başını salladı.

'Hakk'ın bana reva gördüğü, belki de ömrüm boyunca taşımak zorunda olduğum dermansız bir sevdadır bu.'

'Hak, sana böyle bir derdi niye reva görsün?'

Çaresizlikle yüzüme baktı.

'Belki sevdiğindendir.'

'Hak sevdiğine böyle eziyet eder mi?'

'Eder ya. Sınamak için yapar bunu.'

'Böyle sınama mı olurmuş?'

'Olur ama bu mesele derindir. Anlatması zordur.'

'Sen gene de bir anlat İsmayil.'

'Anlatamam, anlatsam da sen anlamazsın.'

Sözleri beni yaralamıştı.

'Niye anlamayayım İsmayil?' dedim. 'Bana hiç mi güvenmezsin?'

'Sana güvenirim ama bunun güvenle alakası yok. Bilirsin, küçüklüğümden beri sofuları, âlimleri dinler, hisseme düşen bilgileri toplarım. Sanırdım ki öğrendiklerim arttıkça dünyanın ve Hakk'ın sırrına ereceğim. Lakin tam tersi oldu. Öğrendikçe bilmediklerim çoğalmaya başladı. Bu nasıl bir bilmecedir, çözemedim gitti. Hal böyleyken sen nasıl anlayacaksın?'

'Sen hele bir anlat,' diye ısrar ettim.

'Peki,' dedi. 'Ama önce bana yemin ver, söyleyeceklerim ikimizin arasında sır olarak kalacak. Eğer anlattıklarımı öğrenirlerse beni düşkün sayar, hor görürler.'

Böyle söyleyince iyice korktum. Yoksa İsmayil yanlış işler mi yapmıştı?

'Seni kim hor görebilir? Köyde herkes tarafından sevilir sayılırsın.'

'Ben onları çok iyi tanırım. Sana söyleyeceklerimi öğrenirlerse beni el gün içine çıkamayacak hale getirirler.'

'Onlar kim İsmayil?'

'Hüseyin Dede ile çevresindeki sofular.'

Şaşkınlıkla yüzüne bakakaldım.

'Dede senin kötülüğünü niye istesin?'

'Çünkü köylüler bana uyarsa rahatı kaçar, postundan olur.'

Onun adına korkmaya başladım.

'Günaha giriyorsun İsmayil,' dedim.

'Hüseyin Dede gibi hemen günahla korkutma beni. Bizim inancımızda hoşgörü temel esastır, ceza çok sonra gelir.'

'Hüseyin Dede ne yaptı ki sana?'

'Hüseyin Dede, bana değil, asıl kötülüğü bu köydeki insanlara yapıyor. Ben kin duymaktan çok acıyorum ona. Dünya malına sahip olmayı Hak için uğraşmaya tercih eden, himmet yerine buğdayı seçen zavallılardan biri o.'

Uyarına gidip aklını çelmek istedim.

'Bunlar büyük meseleler İsmayil,' dedim. 'Dedenin hikmetinden sual olunmaz. Hüseyin Dede'nin kerameti vardır. Babası atası, atasının atası hep bu kerametle doğmuş, bu kerametle göçmüştür. Bütün köy bunu böyle bilir. Biz daha çok genciz. Olayları anlamakta aciz kalırız. Gel bu işleri dedelere, sofulara bırakalım.'

'Bütün yanlışlık da burada işte. Köyde herkes senin gibi düşündüğü için, yarım sofular cahilliklerini cafcaflı sözlerle pullayıp hikmet diye yutturuyorlar bize. Oysa yedi yaşında kâmil kâmil, yetmiş yaşında cahil cahildir. Hz. Muhammed'e inanarak İslamiyet'i seçen ikinci kişi Hz. Ali'ydi. Hz. Ali, o sıralar ancak on yaşındaydı. Yaşlı başlı kabile şefleri Hz. Muhammed'i lanetlerken, Hz. Ali on yaşında olmasına rağ-

men onun dünyaya ışık getiren kutlu bir kişi olduğunu anlamıştı. Eğer biz inancımızı Hüseyin Dede'yle, onun söylediklerinden çıkmayan köyün sofularına bırakırsak, hiçbir zaman Hak yoluna giremeyiz.'

'Peki kimden öğreneceğiz inancımızı?'

'Niye sadece bir tek dededen öğrenelim. Bütün âlimlerle, dedelerle konuşmak, İmam Cafer'in buyruklarını okumak lazım. Hakikat kapısına ancak böyle varabiliriz.'

'Hakikat kapısı mı?'

'Hakikat kapısı ya. Kendimizi başka türlü nasıl bulabiliriz?'

'İşte burdasın ya. Daha neyini bulacaksın?'

'Ah Gülizar ah, sana anlamayacağını söyledim.'

'Ama İsmayil, bak karşımda duruyorsun.'

'Bak Gülizar, pirimiz şöyle buyurmuş: 'Hak Teala insana dört göz verdi. İkisi baş gözü, ikisi gönül gözüdür. Baş gözü halkı görür. Gönül gözü Hakk'ı görür.' Ben dünyayı gönül gözüyle görmek isterim. Gönül gözüyle görebilmek için kişinin kendini tanıması, nefsini yenmesi gerekir. Kendimi tanımadan, insan-ı kâmil mertebesine ulaşamam. İnsan-ı kâmil olamazsam, Allah'la bir olup onunla bütünleşemem. Benim biçare ruhum da gezgin bir yıldız gibi sonsuza kadar azap içinde dolanıp durur gökyüzünde.'

'Tövbe tövbe, sen kendini Hz. Ali'yle bir tutuyorsun. Sen deli mi oldun İsmayil, bu olur mu hiç?'

Gülümseyerek yüzüme baktı.

'Anlamayacağını söylemiştim. Zorla anlattırdın bana. Ama unutma, yemin verdin. Sakın ola ki yeminini bozmayasın, sırrımı kimseye söylemeyesin,' dedi.

Sesinde tehditten çok yakarış vardı. Bir hafta sonra yine çekip gitti. Beş gün hiçbir haber alamadık ondan. Ne yapacağımı bilemeden, gözüm yolda onu bekledim. Durumdan ananım haberi olmuş. Beni yanına çağırdı.

'Kocan böyle kaçıp kaçıp nereye gidiyor?' diye sordu.

Başta ona hiçbir şey anlatmak niyetinde değildim. Israr edince dayanamayıp İsmayil'le konuştuklarımızı anlattım. Keşke dilim tutulsaydı da anlatmasaydım. O da babama, babam da gidip bunu Ahmet Sofu'ya anlatmış. Ahmet Sofu da yememiş içmemiş, söylediklerimin üzerine bin katarak köye

yaymış. İsmayil döndüğünde hiçbir şeyden haberi yoktu. Acısu Köyü'nde bir dede varmış, onunla konuşmaya gitmiş, beş gün beş gece oturup tartışmışlar.

'Neler konuştunuz?' diye sordum.

'Sonra anlatırım,' dedi. Belki de bana yeniden güven duymaya başlıyordu. Ertesi sabah erkenden kalktı. Çayın öte yanındaki bahçeyi sulamaya gitti. Bir saat geçmeden eve geri döndü. Yüzünden düşen bin parçaydı.

'Bunu niye yaptın Gülizar?' dedi. 'Ben sana inandım, sırrımı verdim. Şimdi sokaktaki çocuklar bile benim deliliğimi konuşuyor. Hani yemin vermiştin, hani kimseye söylemeyecektin?'

'Bir cahilliktir ettim. Beni affet,' diye yalvardım, dinlemedi. Hemen o gece çekip gitti. Tam on beş gün eve gelmedi. Eve döndüğünde bana sanki elmişim gibi davrandı. Aynı gün yatağını ayırdı. Bir hafta sonra da keçileri kışlağa götürdü. Üç ay boyunca kışlaktan inmedi. Belki çobanlarla birlikte azık almaya gelir diye yolunu gözledim. Gelmedi. Üç ay sonra kışlaktan döndüğünde de haftalarca küs gezdi benimle. Günler sonra anamın zoruyla barışabildik ancak.

Bazı günler İsmayil köyün öteki erkekleri gibi sabah kalkıp tarlaya koşar, dur durak bilmeden çalışırdı. Akşam eve yorgun gelir, yemeğini yer, erkenden yatardı. Onun bu hali beni mutlu ederdi. İsmayil'den çok memnundum, beni hiç incitmezdi. Ah bir de başında şu karasevda olmasaydı. O dert tutunca birden dellenir, evde köyde durmaz olur, dağlara vururdu kendini. O zaman oturur sessiz sessiz ağlardım. Ama baktım ağlamakla bir şey değişmiyor, 'Benim de alnıma böyle yazılmış,' deyip kaderime razı oldum. Kendimizce bir düzen tutturmuş gidiyorduk işte. Köyde durumu benden çok daha kötü olan kadınlar da vardı. Sabretmeliydim. Allah büyüktü, kim bilir, belki bir gün İsmayil bu dertten kurtulurdu. Ama felek bunu bile çok gördü bana. Mübarek Kurban Bayramı'nda aldı elimden İsmayilimi.

Bayram sabahı dönmüştü İsmayil. Yine bir haftadır ortalarda yoktu.

'Erikçe Köyü'nde âlim bir sofu varmış, onunla konuşmaya gidiyorum,' diye çıkmıştı evden. Günlerce ortada görünmeyince kaygılanmaya başlamıştık. Bayram yaklaşıyordu. Bu

mübarek günü de ellerin yanında mı geçirecekti? Bereket, korktuğumuz gibi olmadı. Bayram sabahı çıkageldi. Ama öyle üzgün görünüyordu ki, sormadan edemedim.

'Canını sıkan bir şey mi oldu İsmayil?'

'Eve gelirken Zülfü'yle karşılaştım,' dedi. 'Bilirsin, Zülfü benim çocukluk arkadaşım. Çok ters davrandı bana.'

'Ne oldu ki?'

'Zülfü'yü görünce yanına yaklaştım, selam verdim, selamımı aldı ama sen de nereden çıktın şimdi, der gibi asık bir yüzle baktı. Nasılsın Zülfü, diye laf atacak oldum, Şimdi hal hatır sorulacak sıra değil İsmayil. Bugün bayram, kesilecek koç bizi bekler, sonra konuşuruz, diyerek başından savdı beni.

'Sana öyle gelmiştir İsmayil. Zülfü sever seni. Söylediği gibi bayram telaşı yüzünden konuşamamıştır,' dedim.

Yok, benim bildiğim Zülfü böyle yapmazdı. O da çok değişmiş,' dedi kederle başını sallayarak.

'Bak görürsün, yarın çıkar gelir. Gönlünü alır,' dedim.

Hiçbir şey söylemeden, divanın üstünde dalıp gitti. Başında bekledim. Öyle derin düşüncelere kaptırmıştı ki kendini, benim varlığımı unutmuştu. Ben de ona yaklaşmaya cesaret edemiyordum. Sonra aniden kalktı, içeri girip yıkandı, tıraş oldu.

'Bayramlıklarımı çıkarın,' dedi. Aceleyle giyindi. Duvarda asılı duran av tüfeğini aldı, fişekleri kontrol etti. Anam ile ben kaygılandık.

'Tüfeği ne yapacaksın İsmayil?' diye sordu anam.

'Ava çıkacam,' dedi.

'Ne avıymış bu bayram gününde, sen canlıya kurşun atmazsın ki?' dedi.

'Artık atacam ana,' dedi. 'Atmadık da ne oldu? Köyde adımız deliye çıktı. En yakın arkadaşımız bile bizi dinlemiyor artık.'

'İsmayil'in her zamanki garipliklerinden biri,' diye düşündük. Onu oyalamak için, 'Sana azık getireyim mi İsmayil?' dedim.

'Yok istemem. Ama sana söyleyeceklerim var,' diyerek beni içerideki odaya götürdü.

Merakla seyirttim arkasından. Beni karşısına aldı.

'İsmayil senin rengin solmuş. Hastalanıyorsun galiba, gel şu bayram gününde gitme; sana yatak açayım, biraz uyu, dinlen,' dedim.

'Bir şeyim yok Gülizar,' dedi. 'Sen şimdi beni boş ver de söyleyeceklerimi iyi dinle. Senden çok razıyım. Benim kahrımı çektin. Yaptıkların için sağ ol. Halbuki ben sana kocalık edemedim. İstemediğimden değil, elimden gelmediğinden. Kusuruma bakma. Hakkını da helal et,' dedi.

O öyle deyince kuşkulandım.

'Hakkım helal olsun da, sen nereye gidiyorsun İsmayil?' dedim.

'Hiiç, nereye gidecem, çıkıp dağlarda dolaşacam biraz. Ama aklıma geldi de seninle bir helalleşeyim dedim.'

İnandım. Onun dönülmez bir yolculuğa hazırlandığını anlayamadım. Anlasaydım bırakır mıydım hiç."

Gülizar yine kötü oldu, gözleri doldu, sesi boğuklaştı. Nerdeyse yeniden ağlamaya başlayacaktı ki toparladı kendini.

'"Gene birkaç gün ortadan kaybolacak,' diye düşündüm.

'Kurbanın olam İsmayil, şu bayram gününde gitmesen ne olur sanki,' dedim.

'Gitmem lazım. İçimi sıkıntı bastı gene. Artık burada duramam,' dedi. Kalktı, öteki odaya geçti. Anasının elini öptü. Babasını sordu.

'Mıcır İbrahim'e kurban kesmeye gitti,' dedik.

'Önce kendi kurbanını kesmeliydi,' dedi.

'Ne zaman dönersin İsmayil?' diye sordu anam.

'Belli olmaz ana,' dedi.

Fişekliği kuşandı, tüfeği omuzuna astı, kapıyı çekip çıktı evden. Yarım saat geçti geçmedi. Kapımız deli gibi çalınmaya başladı. 'Hayırdır inşallah!' diyerek koştum kapıya. Baktım Zülfü Can.

'Buyur gel, İsmayil de şimdi çıktı,' diyecektim ki Zülfü'nün ağladığını fark ettim. Dizlerimin bağı çözüldü.

'Ne oldu İsmayil'e?' dedim.

'İsmayil kendini vurdu Gülizar Bacı!' dedi.

Anamın çığlığını hatırlıyorum. Sonra mezarlığa doğru yalınayak koşuşumuzu. Sanki bütün köy boşalmış, peşimizden geliyordu. O uzun yol bir anda yitip gitmişti ayaklarımızın altında. Mezarlığa vardığımızda üç beş insanın bir

mezarın başında toplanmış olduğunu gördüm. Oraya doğru ilerledik. Bu Veli Sofu'nun mezarıydı. Biz yaklaşınca mezarın başındakiler açıldılar. Önce tüfeği gördüm, sonra İsmayil'in mezarın üzerine yüzükoyun kapanmış ölüsünü. Hiçbir şey söyleyemeden öylece kalakaldım. Ona yaklaşamadım bile. Anam oğluna sarılarak ağlamaya başladı. Çevremde insanlar dolaşıyor, ağlaşıyor, bana bir şeyler söylüyorlardı. Hiç kimseyi duymuyor, hiç kimseyi anlamıyordum. Öylecene durmuş, İsmayil'in ölüsüne bakıyordum. Bir ara yaşlılar geldiler, anamı İsmayil'den kopardılar. Anam ayağa kalkınca bana doğru döndü. Yüzünün sağ yanı kıpkırmızıydı. Kadıncağız beni öyle donmuş görünce, 'Kara yazılı gelinim!' diyerek boynuma sarıldı. Yüzümde pıhtılaşmış soğuk bir sıvı hissettim, elimi yüzüme sürdüm. Bu, kandı. 'Anam başını bir yere çarptı,' diye düşünürken birden bunun İsmayil'in kanı olduğunu anladım..."

Gülizar yine gözyaşlarına boğuldu. İsmayil'in ölüsünü ilk gördüğü anı yeniden yaşıyor gibiydi.

"Acını anlıyoruz Gülizar Can," dedi Bektaş Sofu, kederle bakıyordu Gülizar'a. "Sana elimizden gelen her yardımı yapmaya da hazırız. Lakin burası bir yüce mahkemedir. Doğruyu eğriyi bulmamız gerekir. Bu yüzden istersen biraz sakinleş de ondan sonra anlatmaya devam et."

Gülizar, sofunun önerisini kabul etmedi, gözyaşlarını kara yazmasıyla silerek anlatmayı sürdürdü.

"İsmayil kendini vurduğunda sanki dünya başıma yıkılmıştı. Ama ne yalan söyleyeyim, bir yandan da ona kızıyordum. Kendini değilse bile beni, karnımdaki bebeyi düşünseydi ya. Ölümünden üç gün sonra rüyamda bana geldi İsmayil. Ben Kocadağ'a doğru yürüyordum. Başımın üstünde bir bulut geziyordu. Nereye gitsem o da peşimde. Ama hiç korku duymuyorum, hatta hoşuma gidiyordu. Sanki küçük bir kızmışım da o bulut da benim arkadaşımmış. Bir ara bulut alçaldı, alçaldı, gelip tam karşımdaki tepenin üstüne kondu. Ona doğru yaklaştım. Ak sisler açıldı. İçinde bir karaltı belirdi. Baktım İsmayil. Hiç ölmemiş gibiydi. Ben de onu hiç yadırgamadım. Gülümseyerek yanıma geldi. Onu hiç böyle mutlu görmemiştim. Başının üstünde başak rengi bir ışık vardı.

'Niye bizi bırakıp gittin İsmayil?' diye sordum.

'Kusura bakma Gülizar,' dedi. 'Köyde çok canım sıkılıyordu. Konuşacak, dertleşecek kimse yoktu. Önceleri dağlar, kırlar rahatlatıyordu beni ama giderek oralarda da kendimi bir başıma hissetmeye başladım. Kaçacak yerim, sığınacak yuvam kalmamıştı. Başka çarem olmadığı için sizleri terk etmek zorunda kaldım.'

'Peki biz ne yapacağız şimdi?' dedim.

'Herkes kendi yolunu bulur. Zaten iyi bir koca değildim ben. Bundan sonra daha iyi yaşayacaksın.'

Ben daha konuşmak istiyordum ama o yukarıya, güneşe doğru baktı.

'Beni çağırıyorlar, artık vaktim doldu,' diyerek bulutuna koştu. Yeniden beyazlığına bürünüp uçup gitti. Bu rüyadan sonra İsmayil'e hak vermeye başladım. Allah günahlarımı affetsin ama belki de o bir evliyaydı. Ben onun kıymetini bilemedim. Ona layık olamadım..."

"Boş yere kendini yeme Gülizar Can," dedi Bektaş Sofu. "Kocanın ölümü senin kafanı iyice karıştırmışa benzer. Her şey ayan beyan ortada. Sen üzerine düşeni fazlasıyla yapmışsın. Onu uyarmış, durumu öteki canlara bildirmişsin. Bir kadın kocasına daha nasıl yardım edebilir?"

"Ben kendimi suçlamayayım da kim suçlasın? Onu tek başına bıraktım. O da gitti, dağlarda kurtlarla kuşlarla konuştu. Ben ona haldaşlık edemedim. 'Dağların rüzgârı, pınarların başı çaredir bana,' derdi. Bir rüzgâr, bir subaşı kadar olamadım. 'Alıcı kuşlar konup kalkar kafamın içine,' derdi. Alıcı kuşları kovamadım..." diyerek ağlamaya başladı.

"Gözyaşlarına yazık etme Gülizar Can. Ağlamak faydasız. Gerçek acı da olsa, kabul etmek gerek. Sen İsmayil için elinden geleni yapmışsın. Ama görmek istemeyen gözden daha kör, duymak istemeyen kulaktan daha sağır olamaz. Senin İsmayil için yapabileceğin hiçbir şey yoktu. Artık sana düşen karnındaki bebeyi esenlik içinde dünyaya getirmek, Hak-Muhammed-Ali davasına sadık kutlu bir can olarak yetiştirmektir. İsmayil'in alnınıza sürdüğü kara lekeyi belki bu bebe temizler."

Gülizar ağlamayı kesti. Öfkeyle sofuya bakarak ayağa kalktı.

"Benim alnımda leke yoktur!" dedi. "Bak, benim alnım tertemiz!" diyerek siyah başörtüsünü çıkartıp sofuya doğru

yürümeye başladı. Kestanerengi saçları dağılarak omuzundan aşağıya döküldü. Bir yandan ağlıyor, bir yandan da, "İsmayilimin alnı da temizdir. Hiçbir leke yoktur onun nurlu yüzünde," diyerek sofunun postuna yaklaşıyordu.

Başta sofu olmak üzere meydandakiler büyük bir şaşkınlığa kapılmıştı. Herkes susmuş, olup biteni izliyordu. Meydanın gençlerin bulunduğu bölümünden fısıltılar yükseldi. Bir ses, "Yeter artık bu insanların çektiği. Dualayın şu zavallıyı da götürüp gömelim mezarına," dedi.

Bektaş Sofu ne yapacağını şaşırmış gibiydi. Gençlerden gelen tepki, kararlılıkla üstüne gelen Gülizar korkutuyordu onu. Ama korktuğu gibi olmadı. Ali Rıza iri cüssesinden beklenmeyen bir çeviklikle ayağa fırlayarak gelinini durdurdu.

"Ne yapıyorsun kızım, biz buraya hakkımızı almaya geldik. Tarikat içinde kardeşliği bozmaya, kavga çıkarmaya değil," diyerek onu yatıştırmaya çalıştı.

Gülizar durmadan tekrarlıyordu:

"Benim alnımda kara leke yoktur. Bizim alnımızda kara leke yok..."

Ali Rıza, Gülizar'ı yerine oturttu. Sofuya döndü.

"Kusura bakma Bektaş Sofu," dedi. "Gençtir, yaralıdır, duygularına mani olamamıştır."

Sofunun yüzündeki kaygı bulutları yok oldu, kaşları gerildi, sert bakışları yerine geldi. Ali Rıza ona eski gücünü yeniden bağışlamıştı.

"Burası Kırklar meydanıdır, erenler dergâhıdır," diye gürledi. "Bu meydana çıkmak yürek temizliği ister, edep erkân bilmek ister. Hadi bu gelin acısından ne yaptığını bilmiyor, ya az önce gençlerin arasından seslerini yükselten o zırzoplara ne demeli?"

Sözünün burasında sağ elinin işaretparmağını gençlerin bulunduğu tarafa doğru tehditkâr bir biçimde salladı.

"Beni iyi dinleyin, eğer edebinizle oturup konuşulanları dinleyecekseniz ne âlâ, yok dinlemeyecekseniz derhal bu meydanı terk edin. Burada toplanmış canları huzursuz etmeye kimsenin hakkı yoktur. Edep erkân bilmeyen kişiler bir daha bu kapının eşiğinden içeri adım atmasın!"

Gençlerin arasından dalgalanmalar oldu, birkaç cılız homurtu yükseldi. Ama kimse çıkıp da sofunun sözlerine karşılık verecek cesareti bulamadı kendinde. Sofu üsteledi:

"Anlaşılan odur ki, çocukken gerekli terbiyeyi almamışlar var aramızda. Terbiyeyi, erkânı ailelerin vermesi gerekir. Yani sözüm sizedir ey yetişkinler, çocuklarınızın davranışlarından siz mesulsünüz. Bunu bilesiniz. Bilesiniz de ona göre adım atasınız."

Yetişkinlerin tümü utançla başını öne eğdi. Gençlerden artık çıt çıkmıyordu. Koca meydanda yalnızca Bektaş Sofu'nun çektiği "tövbe estağfurullah"lar duyuluyordu.

Söze yine Ali Rıza başladı.

"Ey sofular, ey komşular! Kırgınlığa, birbirimizi darıltmaya gerek yok. Ortalıkta bir haksızlık vardır. Daha önceleri de olduğu gibi bu haksızlığı gidermek için geldik meydana. Önemli olan doğruyu bulmak, doğrunun emrettiği işi gönül rızasıyla yapmaktır. Birbirimizi gücendirmenin kimseye yararı olmaz.

Ah komşular ah! İçerim nasıl yanıyor, anlatamam. Evlat acısı çok zor. Allah kimsenin başına vermesin. Bilirim, ölüm Hak buyruğudur. Üç gün erken ya da üç gün geç, hepimizin geçeceği bir köprüdür. Lakin gencecik çocuğunu toprağa vermek acı. Buna bile katlanabilir insan; 'Hak, benden daha çok sevmiş olmalı ki oğlumu, zamanından önce aldı yanına,' deyip kendini avutabilir. Ama oğlu bütün köy tarafından günahkâr görülürse, bütün canlar mundar bir şeymiş gibi ondan uzak durmaya çalışır da, ölüsüne bile sahip çıkmazsa, bu kedere dayanılır mı?"

Süha, pencereden Ali Rıza'yı izlerken, "Ne kadar kederli bir yüzü var," diye düşündü. "Ama çok da kararlı. Adam gücünü acıdan alıyor. Hiç şaşırtıcı değil, bu da bize özgü bir gelenek; ya acı, ya inanç güç verir bize. Hem de ne güç. En akıllı uslu insanlara bile hiç umulmadık işler yaptırabilir. Normal yaşamında kendi halinde bir adamdır şu Ali Rıza. Ama oğlunun onurunu korumak için ölüyü mezardan çıkarıp buraya getirebiliyor. Ya Birinci Şube'de karşılaştığım o yaşlı adam? Sahi ne oldu acaba o amcaya?"

Altıncı bölüm

O yaşlı adamla karşılaştığında kaçaklığının ilk aylarıydı. Örgüt ona Kadıköy'de kalabileceği bir ev, daha sağlamını temin edene kadar da kullanabileceği bir öğrenci kimliği ayarlamıştı. Öğrenci kimliğiyle dolaşması oldukça tehlikeliydi ama yine de kendi nüfus kâğıdından daha güvenliydi.

"Biraz dişini sık," demişti sorumlusu. "En kısa sürede sana kapı gibi sağlam bir kimlik getireceğim."

Üstelik bütün gün evde oturuyor, ancak iki haftada bir sorumluyla görüşmek için çıkıyordu dışarıya. Görüşmeleri de genellikle gündüz olduğundan, polis kontrolüne yakalanma olasılığı çok düşüktü. Ama bir gün bu düşük olasılık gerçekleşti. Yine örgüt sorumlusuyla görüşmeden dönüyordu. Arkadaşından ayrılıp Karaköy'den vapura bininceye kadar her şey yolunda gitmişti.

Vapur tıklım tıklım doluydu. Yolcular tercih etmediği için genellikle oturulacak yer bulunabilen ön taraftaki bodrum kata indi. İçerisi her zamanki gibi küf kokuyordu. Bodrumdaki altı yedi kişilik uzun sıralardan, indiği merdivenin karşısındakine, yorgunlukları yüzlerinden akan orta yaşlı üç adamın yanına yerleşti. Az sonra makinelerin gürültüsü arttı ve vapur iskeleden ayrıldı. Aradan on dakika geçmeden yukarıdan koşuşturmalar, gürültüler geldi.

Vapurun cızırtılı hoparlöründen, "Sayın yolcularımız lütfen sakin olun, az sonra Haydarpaşa İskelesi'ne yanaşacağız. Korkacak bir şey yok," diye bir anons yapıldı.

Anons üzerine Süha'nın oturduğu kattaki yolcular korkuyla merdivenlere doluştu. Herkes yorgunluğu unutmuş, can derdine düşmüştü. Yukarıda neler oluyordu? Yoksa batıyorlar mıydı? Süha da onlarla itiş kakış tırmandı merdivenleri. Yukarı çıkınca vapurun giriş katında hemen hemen hiç kimsenin olmadığını, yolcuların ikinci katta toplanmış olduğunu gördüler. Bunun nedenini anlamakta gecikmediler. Vapurun sağ girişindeki demirlere asılmış, kırmızı renkli kocaman bir pankart, Boğaz rüzgârında coşkuyla dalgalanıyordu. Süha, kırmızı sarı harflerle, "KAHROLSUN FAŞİST DİKTATÖRLÜK," yazan pankartın ucuna bağlanmış paketi görünce her şeyi anladı. İçinden gülmek geldi. Fakat aklına gelen şey gülümseyişini dudaklarında dondurdu.

"Vapurda arama yapacaklar."

Üzerindeki sahte kimlik başına iş açabilirdi. Dikkat çekmemek için yolcuların arasına girmeliydi. Şansına lanetler okuyarak merdivenleri tırmandı. Yolcuların arasında tam bir panik vardı. Bir yaşlı kadın bayılmış, çevresindekiler kolonya tutarak onu ayıltmaya çalışıyordu. Kimileri pankartı asanlara küfrederken, kimileri de salavat getiriyor, herkes büyük bir sabırsızlıkla bir an önce karaya çıkmayı bekliyordu.

"Büyük olasılıkla o kutunun içinde taştan başka bir şey yoktur," diye düşünüyordu Süha. "Ama bu benim durumumu değiştirmez. Polis mutlaka arama yapacaktır." Bu kadar yolcuyu tek tek aramaları biraz zor olmaz mıydı?

Kız Kulesi'ni solda bırakıp mendireğin arasına girdiklerinde, sanki çok gerekliymiş gibi, deniz polisinin bir botu siren sesleriyle onlara refakat etmeye başladı. Siren sesleri yolcuların arasındaki paniği daha da artırdı. Bayılanların sayısı üçe çıktı. Birkaç kişi denize atlayıp yüzerek kurtulmaktan söz etti. İyi giyimli gençten bir adam vapuru burada durdurup polisin pankartı indirmesi gerektiğini söyledi. Ama bu görüşe, "Ya bomba patlarsa?" diye çoğunluk karşı çıktı. Neyse ki Haydarpaşa İskelesi görünmüştü. Cızırtılı hoparlörden yeni bir anons duyuldu:

"Sayın yolcularımız, birkaç dakika sonra iskeleye yanaşacağız. Lütfen paniğe kapılmadan, yaşlılara, çocuklara ve kadınlara öncelik tanıyarak, düzenli bir biçimde boşaltalım vapuru."

Bu anons, vapur iskeleye yanaşıncaya kadar birkaç kez yapıldı. Ama vapur sallanarak iskeleye yaklaştığında, güçlü erkekler ötekileri dirsekleriyle iterek öne geçti. En arkada yaşlılar, kadınlar ve çocuklar kalmıştı. Süha arkalarda iki çocuklu genç bir kadın ile orta yaşlı emekli karı kocanın arasında sıkışıp kalmıştı. İskelenin kapısına doğru yaklaşırken kalabalık yavaşladı. Bir ara ayaklarının üzerinde doğrularak başların arasından iskelenin kapısına baktı. Ve tahmin ettiği gibi, kapıda kimlik kontrolü yapan polisleri gördü. Artık geri dönmesi olanaksızdı. Hem dönse bile kaçacak yer yoktu. Kalabalık onu sağdaki kapıya doğru sürükledi. Kapı, biri genç, diğeri orta yaşlı iki polis tarafından tutulmuştu. Yanlarında altı yedi polis daha vardı ama kimlikleri bu ikisi kontrol ediyordu. Süha, genç olanını seçti. Belki oğlanın toy olduğunu, işi fazla önemsemeyeceğini sanmıştı. Öğrenci kimliğini polise uzattığında, adam başını kaldırıp araştıran gözlerle yüzüne baktı.

"Nerede okuyorsun?" diye sordu. Süha, rahat görünmeye çalışıyordu.

"İşte orada yazıyor ya, İTÜ'de." Polis elindeki kimliğe baktı yeniden.

"Başka kimliğin yok mu?"

"Evde kalmış, yanıma almayı unutmuşum."

"Peki," dedi polis.

Süha kurtulduğunu sandı. Kimliğini almak için elini uzatırken adam başını salladı.

"Kimliğin bende kalacak."

"Neden?"

Polis sertçe baktı.

"Arkaya geç," dedi.

Yandaki polisler Süha'yı kolundan çekerek aralarına aldılar. Üzerini tepeden tırnağa kadar aradılar. İşlerine yarar bir kanıt bulamayınca Süha umutlandı. Ama sevinci boşunaydı, onu yine serbest bırakmadılar. Yolcuların suçlayıcı bakışları altında, iki polis mavi bir minibüse tıktı onu. Minibüste gözaltına alınan beş genç daha vardı.

"Hapı yuttuk," diye düşündü. "Bu kıytırık öğrenci kimliğiyle beni kolay kolay salıvermezler. Gerçek kimliğim açığa çıkmasa bari."

Vapurdaki son yolcu da inince üç kişilik bir bomba imha ekibi pankartın başına geçti. Ama bu ilginç operasyon başlarken Sühaları taşıyan minibüs Birinci Şube'nin yolunu tutmuştu bile. Çoğu üniversitelilerden oluşan zanlıların sayısı on dördü bulmuştu. Minibüse beyaz bir Renault eşlik ediyordu. Renault'da üç polisin yanı sıra, olayı gördüğünü söyleyen vapurun işgüzar çırnacısı da vardı.

Süha'nın başka bir korkusu da polislerin arasından onu tanıyan birinin çıkmasıydı. Darbe öncesi o kadar sık gelmişti ki buraya, her an onu tanıyan biri çıkabilirdi. Bu yüzden Birinci Şube'ye geldiklerinde başını öne eğerek indi minibüsten. İçeri girerken de öteki şüphelilerin arkasında kalmaya özen gösterdi. Polisler onları uzunca bir salona sokarak soldaki duvarın dibine yan yana dizdiler. Karşılarındaki duvar boydan boya aynayla kaplanmıştı. Süha aynayı görür görmez bu salona teşhis için getirildiklerini anladı. Bu ayna zanlıları teşhiste tanığı gizlemek için kullanılan bir tarafı kör bir camdı. Demek eylemi gören tanıklar vardı. Bu iyiye işaret sayılabilirdi. Eğer tanık eylemi yapanları tespit edebilirse, Süha'nın kimliğine takılmadan onu bırakabilirlerdi. Gerçekten de az sonra bulundukları salonun kapısı açıldı, polisler zanlıların arasından üç kişiyi sille tokat alıp götürdüler. Süha gidenler için üzüldü ama kendisi için duyduğu sevinç daha ağır basıyordu.

On beş dakika kadar daha aynanın karşısında dikildikten sonra onları dar merdivenlerden bir kat aşağıya indirerek büyükçe bir hücreye soktular. Polisler ayrılırken zanlılardan biri cesaret edip sordu:

"Bize ne olacak?"

"Biraz bekleyin, başkomserim söyleyecek."

Polisler demir kapıyı üstlerine kapatıp da gidince zanlılar önce bir rahatladılar ama az sonra herkeste karamsarlık başladı:

"Ailemiz şimdi meraktan ölmüştür. Buradan telefon edip haber veremez miyiz?"

"Babam buraya düştüğümü öğrense yüreğine iner adamın."

"Bizi niye tutuyorlar hâlâ? Artık bıraksalar ya."

Her kafadan bir ses çıkıyordu. Süha, "Kayıtlarımızın olup olmadığına bakıyorlardır. Kimlerin bırakılacağına öyle karar verecekler," diye düşündü. "Umarını kimliğini kullandığım

çocuğun sabıkası ya da kaydı yoktur. Herhalde yoktur. Öyle bir adamın kimliğini verirler mi bana? Bizimkilerin işi belli olmaz ya. Yok canım, böyle bir sorumsuzluğu kimse göze alamaz."

Hücrenin kapısı açıldığında aradan iki saat geçmişti. İki saat boyunca süren gergin bekleyiş içeri giren polisin, "Hadi bakalım toparlanın," sözleriyle sona erdi.

Süha biraz rahatlamıştı ama yine de son anda bir aksilik çıkmasından korkuyordu. İndikleri merdivenleri yeniden çıktılar. Giriş katında dört masanın karşılıklı olarak dizildiği genişçe bir salona girdiler. Masaların başında oturan, adamlar dikkatle onları süzüyordu. Sol taraftaki masada oturan, sivil giyimli, ufak tefek, kel bir polis isimleri okuyarak tek tek kimlikleri vermeye başladı. Kimliğini alan dışarı çıkıp koridorda beklemeye başlıyordu. Anlaşılan hepsini birlikte serbest bırakacaklardı. Süha sabırsızlıkla sıranın kendine gelmesini bekliyordu. Ama onun ismini söylemiyorlardı. Herkesin işi bittikten sonra, "Mehmet Özer!" diye seslendi kel polis; öğrenci kimliğindeki ismi buydu Süha'nın.

Masaya doğru yaklaştı. Polis açık renk gözlerini kuşkuyla Süha'nın yüzüne dikerek, "Yanında başka kimliğin yok mu?" diye sordu.

"Nüfus kâğıdımı yitirdim. Çıkarana kadar bununla idare ediyordum."

"Bu kimlik çok kolay düzenlenebilir."

"Hiç öyle şey olur mu? Okulda herkesin adına çıkarılıyor bunlar. Başka birinin bu kimliği alması olanaksız."

"Böyle bir kimliği evinde sen bile düzenleyebilirsin. Üniversitenin bastırdığı bu kartı bulman yeterli."

"Bilemeyeceğim, belki de siz haklısınız. Ama bu benim kimliğim."

Kel adamın gözlerindeki kuşku dağılmadı. Öteki masada oturan polislere döndü.

"Arananlar listesindeki resimlerle bir karşılaştırın şu delikanlıyı, bakalım bir şey çıkacak mı?"

"İşte şimdi hapı yuttuk," diye geçirdi içinden Süha. "Mutlaka fotoğrafım vardır bunlarda."

Ama aranan o kadar çok insan vardı ki, hangi birine bakıp da onu tespit edecekler? Böyle düşününce sakinleşti. Belki de onu paniğe düşürerek açık vermesini bekliyorlardı. Masada-

ki polisler bir ellerindeki resimlere, bir Süha'nın yüzüne bakarak listeyi taramaya başladılar. Adamlar başlarını kaldırıp indiriyor ama Süha'nın fotoğrafını bulamıyorlardı. Yaklaşık on beş dakika geçti, hâlâ Süha'nın fotoğrafını bulamamışlardı. Kel adam, "Artık vazgeçin," demeye hazırlanıyordu ki, kıvırcık saçlı, sarışın polisin Süha'yı korkuya boğan sesi sevinçle çınladı:

"Bu o değil mi?"

Masadaki polisler, yüzünde avını kıstıran avcının keyfiyle elindeki fotoğrafı onlara doğru uzatan meslektaşlarına yaklaştılar.

"Evet benziyor," dedi kel polis.

Ötekiler de bir resme, bir Süha'ya bakarak, "Galiba o," dediler ama çok da emin değillerdi.

Süha karşı çıktı:

"Yanılıyorsunuz. O fotoğraftaki kişi ben olamam."

"Senin adın Faruk Uraz değil mi?"

"Faruk Uraz mı?" Hoppala bu da nereden çıkmıştı şimdi. "Aptallar gerçekten de başka biriyle karıştırıyorlar beni," diye düşündü. Kafası iyice karışmıştı. Şimdi işin içinden nasıl çıkacaktı? Adamlara doğru yaklaştı.

"Benim adım, bakın kimliğimde yazdığı gibi, Mehmet Özer. Babamın adı Bekir, evimiz Acıbadem, Kumru Sokak'ta."

Kel polis elindeki fotoğrafı alarak Süha'ya yaklaştı. Bir fotoğrafa bir Süha'ya bakarak:

"Şimdi bıyıksızsın ama bu fotoğraf sana çok benziyor."

Süha, "Bakabilir miyim?" dedi.

Adam izin verdi. Gerçekten de resimdeki adam ona çok benziyordu. Ama kaşları daha kalın ve birbirine bitişikti.

"Yapmayın, bu adamla benim ne alakam var? Bakın, kaşlarına bakın, benimkilere benziyor mu hiç?.. Sonra bunun dudakları ne kadar etli, benimkiler ince."

"Evet, kaşlar biraz farklı ama dudakları çok net göremiyoruz çünkü bıyıklar örtüyor."

"Üstelik bu adam oldukça esmer, ben kumralım."

Süha, polisi ikircime düşürmeyi başarmıştı. Adam elindeki resme bakarak uzun uzun düşündü.

"Bundan emin olmanın tek yolu var. Ailenden birini alıp buraya getireceğiz, gerçek o zaman açığa çıkacak. Eğer kimliğin doğruysa seni ona teslim ederiz."

İşte şimdi mahvolmuştu. Gelen adam onu tanımayacak, hatta belki de eve gittiklerinde sahici Mehmet Özer'le karşılaşacaktı polisler.

Kel polis, kapının hemen yanında bekleyen meslektaşına dönerek, "Dışarıdakileri serbest bırakın. Bir ekip de şu kimlikteki adrese gitsin, oğullarının yanımızda olduğunu söyleyip babasını ya da başka bir yakınını alıp buraya gelsin. Bunu da aşağıya götürün. Hücrede beklesin," dedi.

Süha'yı merdivenlerden indirmeye başladılar. Derinlerden uğultu halinde sesler geliyordu. Bu seslerin işkence görenlerin çığlıkları olduğunu anlamakta gecikmedi. Onu da aynı son mu bekliyordu? Merdivenlerden indikçe yoğunlaşan serinlikle birlikte korkusu da artmaya başlamıştı. Ona da işkence yapacaklardı. İki kere ikinin dört ettiği kadar açıktı bu. Üstelik iki kimlikli olması, polise onu konuşturmak için en vahşi yöntemleri istedikleri gibi uygulama olanağını verecekti. İki Mehmet Özer'den birinin eksilmesi hiç kimsenin dikkatini çekmezdi. Ayrıca Süha Danış'ın gözaltına alındığı resmi kayıtlara bile geçmemişti. Bu kentte her gece faili meçhul cinayetler işlenmekteydi. Süha Danış da pekâlâ böyle bir cinayete kurban gitmiş olabilirdi.

Polisler, onu tek kişilik hücrenin karanlığına bırakıp gittikten sonra daha ayrıntılı düşünmeye başladı. Taşıdığı kimliğin sahte olduğunun anlaşılacağı besbelliydi. Aptalca iyimserliklere kapılmanın anlamı yoktu. Bu durumda ona iki seçenek kalıyordu. Ya polislerce göz göre göre meydan okuyarak sahte kimliğinde ısrar edecekti, ki en sert işkence yöntemlerine dayanma koşulunu zorunlu kılan bir seçenekti bu. Oysa işkenceye ne kadar dayanabileceğini kendisi de bilmiyordu. Ya da polislere gerçek kimliğini söyleyecek, örgütün onu terk ettiğini, bu yüzden böyle kıytırık bir kimlikle ortalıkta kaldığı yalanını savuracaktı. Elbette polisler bu yalana da inanmayacaklar ama hiç değilse zaman kazanacak, hatta polisleri evine götürerek, gözaltında olduğunu babasına haber verebilecekti. Bu iki seçenekten başka bir çare aklına gelmiyordu. Ama dakikalar ilerledikçe bulduğu çözümler işkence korkusuyla belirsizleşiyor, ne yapacağını yeniden yeniden düşünmek zorunda kalıyordu.

Kapı açıldığında korkuyla ayağa kalktı. Kapıyı açan polis, "Hadi gel bakalım, baban yukarıda seni bekliyor," deyince,

adamın kendisiyle dalga geçtiğini sandı. Ama polis ciddiydi. Belki de yukarıda bekleyen adam gerçekten de Birinci Şube'de kendi çocuğunu bulmayı umarak gelmişti buraya. Öyleyse şu ana kadar şansı yaver gitmiş demekti. Ama az sonra Süha'yı görünce her şey açığa çıkacaktı. Tedirginlik içerisinde merdivenleri tırmanmaya başladı. Yine o giriş kattaki geniş salona geldiler. Ayakları geri geri gidiyordu. Girecekleri odanın kapısı kapalıydı. Yanındaki polis kapıyı vurdu. İçeri girdiler. Kel polisin masasının önündeki iskemlede altmış yaşlarında bir adam oturuyordu. Süha içeri girer girmez adamla göz göze geldi. Yüzünde anlamsız bir ifade belirdi adamın. Süha derin bir soluk alarak, "İşte yolun sonu," diye düşündü. Ama adam birden ayağa kalkarak ona doğru yaklaştı.

"Şükür Allahıma, meraktan ölmüştük!" diyerek Süha'ya sarıldı. Süha aptallaşmıştı. Onunla oyun mu oynuyorlardı. Babası olmayan babasının omuzlarının üstünden kel polise baktı. Adamın yüzünde kuşku uyandıracak hiçbir belirti yoktu.

"Sana kaç kere söyledim, ihmalkârlık yapma da şu nüfus cüzdanını çıkar diye."

Süha'nın sanki nutku tutulmuştu. Adama ne diyeceğini bilemiyor, şaşkın gözlerle bakıp duruyordu.

Kel polis, kimliğini uzatarak, "Al bakalım," dedi. "Babanın dediğini de hemen yap. Yarın doğru nüfus müdürlüğüne gidip nüfûs kâğıdını çıkart."

"Olur, yarın çıkarırım," dedi Süha sevinçle. Hâlâ bu mucizeye inanamıyordu. Birinci Şube'nin kapısından çıkana kadar da hep birisinin çıkıp onları engellemesini bekledi. Ama kimse onlara karışmadı, yaşlı adamla birlikte ellerini kollarını sallaya sallaya çıktılar binadan. Birinci Şube'nin bahçesini geçene kadar tek bir sözcük bile konuşmadılar. Dış kapıdan çıkınca Süha, "Bir taksiye binelim," dedi. Bir an önce buradan uzaklaşmak istiyordu.

"Olur," dedi adam gülümseyerek. Hemen bir taksiye atladılar.

"Karaköy'e gidiyoruz," dedi şoföre Süha. Sonra adama döndü: "Sizi Karaköy İskelesi'ne bıraksam olur mu?"

"Hiç zahmet etmeseydin, ben otobüsle giderdim."

"Olur mu hiç. Bana bu iyiliği öz babam bile yapmazdı."

Beşiktaş'a gelinceye kadar ikisi de sustu. Süha'nın kafasında hâlâ kuşkular vardı. Yoksa kimliğini tespit etmişlerdi de, onu izlemek için bu oyunu mu oynuyorlardı?'Başına gelen olay öylesine şaşırtıcıydı ki bir türlü inanamıyordu. Sonunda dayanamayıp sordu:

"Bana niye yardım ettiniz?"

Adam dönüp Süha'ya baktı.

"Sen Mehmet'i tanımıyor musun?"

"Mehmet mi? Ha kullandığım kimliğin sahibi. Hayır, tanımıyorum."

"Ben seni onun arkadaşı sanmıştım. Neyse, önemli değil. Nasıl olsa sen de onun gibi birisin. Mehmet ölmeseydi şimdi senin yaşlarında olacaktı. Tek çocuğumuzdu bizim. 1979'un Nisan'ında öldürdüler oğlumu. 'Sinemaya gidiyorum,' diye çıkmıştı evden. Bizim hiçbir şeyden haberimiz yok. Çocuk sinemada film izliyor sanıyoruz. Tıpkı bu akşamki gibi geceyarısı kapımız çalındı. Gelen polislerdi. Oğlumun öldürüldüğünü söylediler. Uğradığımız şaşkınlığı, yıkımı tahmin edemezsin. Önce inanmadık. 'Bizim çocuğumuz olamaz,' diye itiraz ettik. Adam bir nüfus kâğıdı gösterdi bize. Evet, bu Mehmet'in kimliğiydi. İlk şoku atlatınca, olayın nasıl olduğunu sordum. Duvara yazı yazarken kimliği belirsiz kişilerin açtığı ateş sonucu vurulduğunu söylediler. Şaşırmıştım, çünkü Mehmet'in böyle olaylara karıştığını bilmiyorduk. Doğrusu, biz de oğlumuzun bu işlere bulaşmasını hiç istemezdik. Sakındığın göze çöp batar, diye bir atasözü var ya, meğer küçük oğlumuz bizden habersiz solcu olmuş da memleketi kurtarmaya kalkışmış. İnsan ne kadar yakın olmaya çalışsa da çocuğuyla arasındaki uzaklığı tümüyle kaldıramıyor. Oysa bana düşüncelerini anlatmasını, benimle tartışmasını o kadar çok isterdim ki...

Arkadaşları onu polisin vurduğunu söylediler. Haklılar mıydı, bilmiyorum. Katillerinin bulunması için avukat tuttum, savcılıklara, karakollara dilekçeler verdim ama bir sonuç alamadım. Oğlumun katillerini bulamayınca oturup onun kitaplarını okumaya başladım. Romanlar, şiirler, öyküler, felsefe kitapları, ne varsa hepsini okudum. Bazılarını anlamadım, bazı konular bana çok yanlış geldi. Oğlumun neden yaşamını tehlikeye attığını öğrenmek istiyordum. Evde-

kileri okuyunca yeni kitaplar almaya başladım. O, insanların daha güzel bir dünyada yaşamasını istiyordu. En azından bu ideale inanmıştı. Ama böyle bir dünya kurulabilir miydi? Doğasında bencillik ve yıkıcılığı taşıyan insanoğlu birbirine elini kardeşçe uzatabilir miydi? Oğlum bu soruları sormadan inanmıştı ideallerine. Ben insanları tanıyordum, onların içindeki kötülükle defalarca karşılaşmıştım. Bu yüzden hiçbir zaman onun kadar iyimser olamadım. 'Keşke yanılıyor olsam,' deyip, onun ideallerini temsil eden örgüt ve partileri hâlâ ilgiyle izliyorum.

Bu akşam kapıyı açıp da karşımda polisleri görünce, oğlumun öldüğü geceyi yeniden yaşamaya başladım. Polis, tıpkı o geceki gibi, 'Mehmet Özer senin oğlun mu?' diye sordu.

'Evet,' dedim. İçimde ne tedirginlik vardı ne de korku, yalnızca tuhaf bir heyecan duyuyordum. Nasıl olsa Mehmet ölmüştü, bir kere daha onun vurulduğu haberini getiremezlerdi ya. Belki de katilini yakalamışlardı da onu söyleyeceklerdi. Ama polis, 'Oğlun Birinci Şube'de,' deyince bir hoş oldum, duyduğum heyecan giderek artıyordu.

'Ne dediniz?' diye sordum adama.

'Oğlunuz yanına kimliğini almayı unutmuş. Gelip onu teslim almanız gerekiyor,' dedi. Adam öyle rahat konuşuyordu ki, bir an Mehmet hiç ölmemiş gibi geldi bana. Sanki o hiç vurulmamış, götürüp onu Maltepe'deki mezarlığa vermemişiz, aradan beş yıl geçmemiş de ben gidip, oğlumu Azrail'in elinden alıp eve getirecekmişim gibi. Eğer oğlumu toprağa verirken son bir kez açıp yüzüne bakmamış olsam, belki de, 'Ölen oğlum değil, başka biriydi,' diyeceğim. Tövbe tövbe, yoksa Allah bir yanlışlığı mı düzeltiyordu. 'Hemen geliyorum,' dedim.

İçeri girip ceketimi alırken hanım, 'Nereye gidiyorsun?' diye sordu.

'Bir iş çıktı, bir saate kadar dönerim,' dedim. İçyüzü açığa çıkıncaya kadar bu olayı öğrenmesini istemiyordum. Polis otosunda gelirken, Birinci Şube'de neyle karşılaşacağımı düşünüyordum. Oğlumun yüzünü gözlerimin önüne getirmeye çalışıyordum. Hep çocukluğu canlanıyordu gözlerimin önünde. Öldüğü çağlardaki yüzünü, bakışını, duruşunu bir türlü anımsayamıyordum. Zamanın sevgiyi nasıl tahrip et-

tiğini bir kez daha anlıyordum. Ama eğer oğlum oradaysa elbette tanırdım. Senin ürkek yüzünü görür görmez oğlum olmadığını anladım tabii. Büyük bir hayal kırıklığına uğramıştım. Ne kadar saçma da olsa, oğlumun yaşadığını, birden onu karşımda göreceğimi umut etmek güzeldi. Önce sana kızdım, oğlum olmadığını söylemek geldi içimden. O an benden yardım dileyen, korku dolu gözlerini gördüm. Kendimi toparladım. Sen oğlum değildin ama onun gibi biriydin. Belki de en yakın arkadaşıydın. İçimden bir ses, 'Bu çocuğu kurtar,' dedi. İşte ben içimden gelen o sese uydum."

Yedinci Bölüm

Süha, onu işkenceden kurtaran yaşlı adamı düşünürken cemevinde Ali Rıza'nın konuşması sürüyordu.

"... Ben oğlumun ölüsünün dualanmasını isterken tarikat erkânına karşı durmak istemem. Eğer oğlumun böyle gömülmeyi hak edecek kadar kabahatli olduğuna inansaydım, sizin gibi ondan yüz çevirir, ölüsüne sahip çıkmazdım. İnkâr edecek değilim; İsmayil kusurludur, kendini vurmuş olması bile büyük günahtır. Gel gör ki bu günahı bilmeden işlemiştir. Küçücük bir bebe yanacağını hiç düşünmeden nasıl elini ateşe sokarsa, o da istemeden karşı durmuştur tarikat erkânına. Ama o duasız gömülmeyi hak edecek kadar büyük bir günah işlememiştir. Yok komşular, İsmayil bunu hak etmemişti. Şimdi beni iyi dinleyin. İsmayil'i anlatacağım size. İnanıyorum ki sözlerim bittiğinde İsmayil'i anlayacak, onu inanmış bir talip olarak vereceksiniz toprağa.

Veli Sofu'yu hepiniz bilirsiniz. Bu köyde iyiliğinin geçmediği kimse yok gibidir. Herkesin yardımına koşan, neşesini iyilikle besleyen bir insandı. Yalan bilmez, emeğine üşenmezdi. Sofuluğa herkesten sonra başlamasına karşın kısa sürede kendinden yaşlı sofulara yetişti, onlar kadar saygı duyulur, sözü dinlenir bir ulu kişi oldu. Veli Sofu'nun iki kızı vardı ama hep bir oğlan çocuğunun olmasını isterdi. Cenabı Allah nedense ona oğlan çocuğu vermemişti. Belki de bu bir işaretti de o anlayamadı. Sofu olduktan sonra da Veli Sofu'nun çocuk isteği dinmedi. Büyük oğlum Hasan'ı

öyle yüreği titreyerek öper koklardı ki, bir baba olarak ben bile çocuğuma duyduğum sevgiden şüpheye düşerdim. Hz. İbrahim'i de uzun yıllar çocuğu olmadığı için kendine çok yakın hisseder, zaman zaman kendini onun yerine koyardı. İkinci çocuğumuz doğduğunda, 'Bu çocuğun adı İsmayil olsun,' dedi. 'Büyüğümüzdür,' dedik, onu kırmadık. Meğerse daha o günden İsmayil'i yanına almayı düşünürmüş. Üç beş ay geçince, 'Bu çocuğu bize verin,' diye tutturdu. Önce kabul etmedik.

'Sen sofusun çoluk çocukla uğraşacak çağı geride bıraktın, hem kaynanam Zeynep Eci yaşlıdır, bakamaz,' dedik.

Ama o, 'Bir sofunun en büyük hizmeti insan yetiştirmektir,' diyerek bize karşı çıktı. Ne yaptık, ne söylediysek dinletemedik. İsmayil sütten kesilince aldılar yanlarına. O gün daha dünmüş gibi gözümün önünde. Mayıs ortalarıydı. Soğuklar kalkmış, ılık bir mevsim başlamıştı. Ama dedesi İsmayil'i alıp gittikten yarım saat sonra büyük bir fırtına kopmuştu.

Bizim hanım gözyaşları içinde, 'Yanlış yaptık Ali Rıza,' demişti 'Bunlar iyi işaretler değil.'

'Sen ne söylüyorsun Fatma, neler iyi işaretler değil?' diye sordum.

'Baharın ortasında böyle fırtınanın çıkması hayra delalet değil, Ali Rıza,' dedi.

'Sıkıntıyla böyle konuşuyorsun,' dedim. 'Mayıs ortasında fırtına çıkması görülmemiş iş değil ki.'

Günlerce sızlandı, dövündü ama sonunda boyun eğdi. Ne desin garip, bir yanda babası, bir yanda kocası; ona söz mü düşer? İster istemez rıza gösterdi.

Dedesi, İsmayil'i alıp gitti. Ama akşam yatma vakti gelince ağlamaya başlamış. Yalvarmalar, yakarmalar, türlü oyunlar, hokkabazlıklar fayda etmemiş. Geceyarısı kapımız çalındı. Bir de baktık Veli Sofu.

'İsmayil uslu durmuyor. İzin verirsen anası da bu gece bizde kalsın,' dedi utana sıkıla. Ne diyeyim, razı oldum tabii ki.

Epey böyle gece yaşadık. Sonunda alıştı İsmayil onlara. Çok da iyi besleyip büyüttüler oğlumuzu. Belki de biz onlar kadar iyi bakamazdık. Ama keşke iyi bakamasaydık da İsmayil yanımızda kalsaydı. Allah herkesin rızkını ayrı ayrı verirmiş, abisi gibi o da büyürdü elbet.

İsmayil on bir yaşına bastığında Zeynep Eci Hakk'ın rahmetine kavuştu. Biz, 'Baba, istersen İsmayil'i alalım,' dedik Veli Sofu'ya.

'Benim iki dayanağım vardı, birini Hak aldı. Ötekini de siz mi alacaksınız? Bana böyle bir kötülüğü nasıl yaparsınız?' diyerek azarladı bizi.

Aslına bakarsanız ben İsmayil'in orada kalmasından hoşnuttum. Biz İsmayil'e dedesinden aldığı görgüyü, bilgiyi veremezdik. O ev İsmayil için bir okuldu. Kısa sürede oturmasını kalkmasını öğrenmiş, yeri gelince susan, yeri gelince konuşan, akıllı uslu bir çocuk olmuştu. Böyle bir oğlum olduğu için gurur duyuyordum. Hatta bir cem toplantısında, Allah rahmet eylesin, Hüseyin Dede'nin babası Haydar Dede, çok şanslı bir insansın Ali Rıza Can,' dedi. 'İsmayil gibi bir evlat her kula nasip olmaz. Bu çocuğa iyi bak, onu gözet. Onda herkeste olmayan bir hikmet var.'

'Sayenizde Haydar Dede,' dedim.

'Yok, bizim sayemizde değil. Bu çocuğun mayasında var. Eğer onda bu istek olmasaydı biz hiçbir şey öğretemezdik,' dedi.

Haydar Dede'nin bu sözleri beni nasıl sevindirdi bilemezsiniz. Gerçi köyde herkes İsmayil'den memnundu. Ama bu sözleri Haydar Dede gibi ulu bir kişiden duymanın başka bir manası vardı. Biz de İsmayil'in her şeyinden razıydık. Sık sık eve uğrar, halımızı hatırımızı sorar, ihtiyacımız olduğunda yardımını bizden esirgemezdi. Sadece öteki çocuklara kıyasla biraz daha ağırbaşlıydı. Onların oyunlarına katılmaz, hep sakin bir köşe bulup düşüncelere dalardı. Bunda da bir kötülük yoktu ki. 'Sofulardan öğrendiklerini aklından geçiriyor,' diye düşünürdüm.

İsmayil delikanlılık çağına geldiğinde Veli Sofu iyice kocamıştı. Vaktinin büyük bölümünü evde geçiriyor, dışarıya pek çıkmıyordu. Haydar Dede'nin katıldığı sayılı cemlere gelebiliyordu ancak. Arada bir benim hanım yardıma gidiyordu. Oysa buna hiç gerek yoktu, çünkü İsmayil ona çok iyi bakıyordu. Derken İsmayil'in askerliği geldi çattı.

İsmayil'i yolcu ettiğimiz gün Veli Sofu,

'Bu oğlumu son görüşümdü,' diyerek bir ağıt tutturdu.

'Bu kadar üzme kendini baba, üç ay sonra izine gelir nasılsa,' diyerek onu yatıştırmaya çalıştım.

'İsmayil üç ay sonra gelir gelmesine de beni burda bulamaz,' dedi.

'Böyle konuşma baba, sen eski topraksın, hepimizi eskitirsin,' dedim.

'Yok, Ali Rıza yok. Ben kendimi bilirim. Vakit geldi. Bak görürsün, çok sürmez bu iş,' dedi.

Söylediği çıktı, İsmayil'in askere gitmesinden yedi gün sonra öldü. Kötü haberi duyar duymaz seyirttim evine vardım. Sanki uyuyor gibiydi. Böyle nur yüzlü bir ölü hiç görmemiştim. Ne çenesi aşağıya düşmüş, ne de yüzü çarpılmıştı.

İsmayil'e durumu iki ay sonra bildirdik. Bir sabah baktık, İsmayil kapıda. Önce askerden kaçtı diye korktuk. İzin alarak geldiğini söyledi. Metanetli görünüyordu. Veli Sofu'nun nasıl öldüğünü, acı çekip çekmediğini sordu. Anlattık. Mezarın yerini sordu. Tarif ettik. Kalktı gitti. Bütün gün gelmedi. Mezarlığın yanından gelip geçenler onu dedesinin mezarının başında öylece oturur görmüşler. Eve akşamüzeri döndü. Söz dönüp dolaşıp yine Veli Sofu'ya gelince bizim hanım dayanamayıp ağlamaya başladı.

'Niye ağlıyorsun ana?' diye sordu İsmayil.

'Neye ağlayacağım oğul, dedene ağlıyorum,' deyince, 'Dedemin nesine ağlıyorsun? Şu âlemde kaç kişi onun eriştiği mertebeye varabildi? Dedem kendi ruhunu Hakk'ın ruhuna kattı. Artık o Allah'la birdir. Böyle büyük bir insana ağlanır mı? Ağlayacaksan öyle yüce bir kişiden ayrı düştük diye bize ağla,' dedi.

Gencecik bir çocuktan böyle hikmetli laflar duymak beni hem şaşırttı, hem de sevindirdi. Hayranlıkla onun yüzüne bakakaldım.

'Veli Sofu bize büyük adamlık etmiş,' diye düşündüm. Oğlumuzu o kadar iyi yetiştirmiş ki, genç yaşına karşın, tıpkı âlim bir sofu gibi her şeyi biliyordu.

İsmayil askerden gelince bizim eve taşındı. Yıllar önce ayrıldığı baba evine geri dönmüştü. İlk günler sanki anasının babasının evinde değil de yabancıların arasındaymış gibi tedirgin bir hali vardı. Sonra bu hali geçti. Eve alıştı ama hiçbir zaman bize anası babasıymışız gibi sıcak davranmadı. Aramızdaki bu soğukluğu kaldırmak için çok uğraştık. Olmadı. Onun babası Veli Sofu'ydu, anası Zeynep Eci. Sonunda biz de

durumu kabullendik. Veli Sofu'nun yerini dolduramayacağımızı anladık.

İsmayil vaktinin çoğunu tarlada belde geçirirdi. Akşam eve geldiğinde yemek hazır olur, hemen sofraya oturulurdu. Sofrada fazlaca konuşmaz, yemekten sonra yattığı odaya geçer, askerden getirdiği mor kaplı defterine bir şeyler yazar dururdu. Her akşam her akşam ne yazardı bu oğlan, merak ederdim. Bir gün o tarladayken defteri sakladığı yerden alıp baktım. Fakat yazılardan hiçbir şey anlamadım. Kelimelerin hiçbirini tanımıyordum. Sanki başka bir dilde yazılmış gibiydi. Merakım daha da artmıştı. Sırasını bulup İsmayil'e sormalı işin aslını öğrenmeliydim. İki gün sonra beklediğim fırsat çıktı. Birlikte çalıştığımız bir gün öğle yemeği için bizim tarlanın kenarındaki koyu gölgeli ahlatın altına oturduğumuzda sordum:

'Her akşam defterine bir şeyler karalar durursun. Neler yazarsın öyle saatler boyu İsmayil?'

Suratı asıldı.

'Hiç,' dedi, sıkıntıyla. Ben üsteleyince, 'Önemli bir şey değil. Sadece her gün düşündüklerimi not ederim baba,' dedi.

'Tamam da bunu niye yaparsın?'

'Dedem sağken pek çok mesele tartıştık, konuştuk. O ölünce sanki hepsi uçtu gitti. Hatırımda kalanların hangisi doğru, hangisi yanlış, emin olamıyorum. Bu bana iyi bir ders oldu. Düşündüklerim kaybolmasın diye yazmaya başladım.'

'Peki oğlum, o deftere yazdıkların hangi dildendir?'

Kaşları çatıldı.

'Defterime baktın demek?'

Ağzımdan kaçırmıştım bir kere, durumu kurtarmak için, 'Anan senin yatağını toplarken bulmuş,' dedim. 'Bana getirdi, ben de bakmış bulundum. Ne var bunda? Zaten gördüklerimden hiçbir şey anlamadım. O yazılar necedir? Hangi dilde yazdın sen o yazıları?'

Gülümsedi. Ela gözleri hınzırca parladı.

'Anlayamazsın tabii. Çünkü o yazılar şifreli,' dedi.

'Şifreli mi? Şifreyi nereden öğrendin?'

'Askerde öğrendim. Yazım güzel diye beni yazıcı yapmışlardı. Hemşerimiz bir Rıza Üsteğmen vardı. Kulakları çınlasın, çok yardımı dokundu bana. Bu şifrelemeyi de o öğretti.'

'Valla aferim sana İsmayil. Ama niye şifreli yazıyorsun? Gizleyecek, saklayacak neyin var?'

'Benim gizleyecek bir şeyim yok da, dedem, sırrını herkese aşikâr eyleme, derdi hep.'

'Bence boş yere kuruntu ediyorsun. Köyümüzde yabancı kimse yok. Senin düşündüklerini bilseler ne olur ki? Hatta onlar sormadan sen anlatmalısın. Anlatmalısın ki, doğru nedir, eğri nedir herkes öğrensin. Biliyorsun, gençlerimiz çalışmak için büyük şehirlere gidiyorlar. Orada türlü çeşit işlerle, insanlarla karşılaşıyorlar. Pek çoğu inancını yitirip bozularak dönüyor köye. Belki onlara bildiklerini anlatırsan inançlarını yitirmezler.'

'İyi söylüyorsun da baba, eğrinin doğrunun ne olduğunu daha ben bilmiyorum ki onlara anlatayım. Dede ile köyün sofuları varken bu iş bana düşmez.'

'Her şeyi dedenin üstüne yıkarsak işin altından kalkamaz. Sofular da çok yaşlı. Sen hiç değilse bildiğin kadarını anlatsan derim.'

'Etme baba, yarım sofu dinden, yarım hekim candan eder, derler. Benim bu yaşıma kadar öğrendiklerim deryada bir damla misalidir. Bu yarım bilgimle onları yanlışa sürüklerim.'

'Öyleyse neden gidip Hüseyin Dede'yle, sofularla konuşmazsın? Neden bilgini, görgünü artırmaya çalışmazsın?' dedim.

'Ben de çoktan beri bunu yapmayı düşünürüm. Düşünürüm de, yaşım daha çok gençtir, dede beni dinlemez diye korkarım.'

'Hiç korkma oğlum, Hüseyin Dede de babası Haydar Dede gibi yüce bir kişidir. Ayağına diline üşenmez, ihtiyaç duyulan her eve gider, herkesle konuşur. O da seni görünce çok sevinecektir. Önümüzdeki günlerde ağabeyinin düğünü için kasabaya ineceğiz. O zaman dedeye gider konuşur, dertleşirsin. Sana yol yordam gösterir, destek olur,' dedim. Yüzü ışıdı. Hak sizleri inandırsın, İsmayil bir anda çalılardaki dertsiz tasasız serçeler gibi neşeleniverdi. Bir türkü tutturarak hevesle çalışmaya başladı. Tarladaki işimiz bittiğinde nasıl sevinçle evin yolunu tuttu, anlatamam.

Kasabaya ineceğimiz gün erkenden kalktı. Yeni elbiselerini giydi, temizlendi. Sanki ağabeyini değil de İsmayil'i evlendiriyorduk. Kasabada önce çarşı pazar dolanıp alacaklarımızı

aldık. Alışveriş sırasında İsmayil, 'Hadi ana, hadi ana...' deyip bir an önce bu işi bitirmeye çalışıyordu. Hatta bu sebepten kumaş aldığımız dükkânda ağabeyiyle küçük bir atışmaları bile oldu. Sonunda alışveriş bitti... Ama İsmayil'in heyecanı giderek artıyordu. Ev halkını garajda bırakıp İsmayil'le dedenin evinin yolunu tuttuk. Bundan beş on yıl önce, Haydar Dede zamanında birkaç kez gelmişliğim vardı o eve. Hatırımda kalan, kasabanın dışında bağların bahçelerin arasında, tek katlı, toprak damlı, küçücük bir evdi. Evin bulunduğu bölgeye yaklaştıkça her tarafın binalarla dolmuş olduğunu gördük. Biz farkında olmadan kasaba ne kadar da büyümüştü böyle? Her taraf o kadar değişmişti ki evi bulamıyordum. Sokakların arasında dolaşıp da evi bulamayacağımızı anlayınca köşedeki bakkala sorduk. Bakkal iyi bir adammış, yanındaki küçük çırağı önümüze kattı da evi öyle bulabildik. Yine de çocuğun bizi götürdüğü o üç katlı beton binayı görünce, yoksa yanlış bir eve mi geldik, diye tereddüt ettim. Çünkü bu ev bir konak gibiydi, Haydar Dede'nin o tek gözlü kulübesine hiç mi hiç benzemiyordu. 'Yanılmışsak bile sorup öğreniriz,' diyerek çaldık zili. Genç bir kadın açtı kapıyı. Kendimizi tanıttık, Hüseyin Dede'yi sorduk.

'Ben hanımıyım,' dedi. 'Hüseyin şimdi burada yok.'

En çok da bundan korkmuştuk. Bir dedenin işi belli mi olurdu. Ya civar köyleri dolaşmaya çıktıysa? Ya kapısında çok konuk var da bize sıra gelmezse? Bir daha ne zaman inerdik kasabaya?

Dedenin hanımı sağ olsun, halimizi anladı, 'Hüseyin markete gitti. Orada bulabilirsiniz,' dedi.

Ben önde, İsmayil arkada, tekrar kasabanın merkezine yöneldik. Dükkânı bulmak zor olmadı. Çünkü havuzlu caddedeki en büyük dükkân onundu. Aslında biz bu büyük bakkal dükkânının dedeye ait olduğunu bilmiyorduk. 'Belki canlardan birinin dükkânıdır da onu görmeye gelmiştir,' sanıyorduk. Dedeyi orada, iki çırağın başında deterjan kutularını raflara yerleştirirken görünce biraz şaşırdık. Bunda bir kötülük yoktu elbet. Ama İsmayil'in kafası biraz karıştı. Soru dolu gözlerle yüzüme baktı.

Dede bizi görünce hemen yanımıza geldi. Sağ olsun, işi gücü başından aşmışken bizi kabul etti. Hatırımızı sordu, derdimizi dinledi.

'Sen ne iş yapıyorsun?' diye sordu İsmayil'e. O da, 'Tarlada çalışıyorum,' dedi.

'Tarla sizin azığınızı çıkarabiliyor mu?' diye yeniden sordu dede.

Bu defa ben cevap verdim:

'Eh işte, ucu ucuna geçinebiliyoruz sayenizde,' dedim.

'Sen şehre çalışmaya niye gitmiyorsun İsmayil?' dedi.

'Ben şehirde ne yapayım Dede?' diyerek şaşkınlıkla dedenin yüzüne baktı İsmayil.

'Ekmeğini çıkarırsın oğlum, bak babanın durumu o kadar iyi değilmiş, onlara destek olursun. Şimdi bütün gençler şehre gidiyor. Çalışıyor, para kazanıyorlar.'

'Ekmeğimiz nasıl olsa bir yerlerden çıkar, ben ekmeğin değil, hakikatin peşindeyim,' dedi.

Dede gülümseyerek, 'Hakikatin peşinde mi? Bu yaşta ha!..' deyince, ben, İsmayil'in çocukluğunun Veli Sofu'nun yanında geçtiğini, sofuların dergâhında büyüdüğünü anlattım.

'Eh şimdi durum anlaşıldı,' dedi. Biraz düşündükten sonra elini İsmayil'in omuzuna koyarak, 'Böyle düşünmene çok sevindim İsmayil. Doğru davranıyorsun. Ama kendinden emin misin? İsteğin geçici bir heves olmasın? Gençsin, tam yaşamdan tat alacak çağın. Sofuluğun başka türlü bir erkânı vardır. İlerde zor gelirse vazgeçmek için geç olabilir. Hepsini bugünden düşünmek, ona göre hareket etmek gerekir,' dedi.

'Ben kendimden eminim Dede. Benim için hayatın başka manası yoktur. Bu isteğim dün ortaya çıkmadı. Veli Sofu'nun ocağında geçen günlerden, gecelerden sonra vardım bu karara. Benimki gençlik hevesi değildir,' dedi.

'Güzel konuşuyorsun İsmayil. Aramızda senin gibi gençlerin olması beni çok mutlu ediyor. Yine de gel sen beni dinle. Köye dön ve iyicene düşün. Bu arada sofuların sohbetlerine katıl. Bilgini görgünü ilerlet,' deyince İsmayil'in yüzü gölgelenir gibi oldu. Ama itiraz etmedi.

'Peki Dede, sen nasıl istersen,' dedi uysalca.

'Bence doğrusu bu İsmayil Can. Önce köyündeki sofuların arasına girmelisin. Onlarla tartışmalı, konuşmalısın. Bektaş Sofu seninle yakından ilgilenir. Ona benim selamımı götür. O sana yardım eder. Aradan biraz zaman geçsin, aldığın bilgi, görgü tamam olsun. O zaman biz sana geleceğiz. Şimdi mey-

ve hamdır, olgunlaşmasını beklemek gerek. Sen şimdi köyüne dön, dediklerimi yap. İki ay sonra cemler başlayacak, ben de köyünüze geleceğim, o zaman bir daha konuşuruz,' dedi.

'Olur Dede,' dedi İsmayil. Asılan suratından bu konuşmadan pek memnun kalmadığını anlamıştım. Dedenin elini öpüp yanından ayrıldıktan sonra, 'Dede beni ciddiye almadı baba,' diye dert yanmaya kalktı.

'Dede haklı oğul,' diyerek kestim sözünü. O seni tanımıyor. Ne bilsin senin niyetinin ciddi olduğunu. Seni sınamak istiyor. Bırak sınasın, yapacağın tek şey beklemek. Bu işin anahtarı sabırdır. Köyümüze gelsin. Seni sorsun soruştursun. O zaman anlayacak senin ne olduğunu. Hem sofuların arasına katılmak ilim, hikmet öğretir sana.'

İsmayil sustu. Yol boyunca da hiç konuşmadı.

Ertesi sabah doğruca Bektaş Sofu'nun yanına gitti. Ama aradan bir saat bile geçmemişti ki geri döndü. Omuzları çökmüş, yüzündeki her kıpırtıda umutsuzluk okunuyordu. Derinden iç geçirerek yanıma oturdu. 'Bu sofulardan bana fayda gelmez baba,' dedi. 'Eline, beline, diline sahip ol'dan başka bildikleri yok. Bizim inancımız bu mu? Veli Sofu'nun ne kadar âlim bir insan olduğunu şimdi daha iyi anlıyorum. Onunla her sohbetimizden içim aydınlanarak kalkardım. Dünyaya olan ilgim artar, merakım çoğalırdı. Bizim köyün sofuları ise oturmuş, aynı tekerlemeyi tekrarlayıp duruyorlar.'

'Tövbe de oğlum. Bunlar nasıl sözler öyle?' dedim.

'Kusura bakma baba, belki söylediklerim ulu kişiler için söylenecek sözler değil ama ne çare ki hepsi doğru. Benim bu sofulardan öğrenebileceğim tek harf bile yok.'

'Bir sohbete katılmayla bundan nasıl emin olabilirsin? Bak bu yüce kişiler, senin yaşın küçük bile demeden almışlar aralarına. Konuşmalarına ortak etmişler. Onlar için böyle haksızca konuşman doğru mu?'

'Benim çocukluğum bu sohbetlerin arasında geçti. Onlar daha söze başlarken neleri bilip neleri bilmediklerini anlayabiliyorum. Evet, bana çok iyi davrandılar. Ama ben iyilik değil, ilim hikmet istiyorum.'

Ona ne söyleyeceğimi bilemedim. Bir yandan, 'Köyün sofularını, onca değerli insanı küçümsüyor,' diye kızdım. Sonra, 'Ya gerçekten de bu bilgiler ona yeterli gelmiyorsa,' diye

düşündüm. Şu halde yine sabretmesi gerekiyordu. Hüseyin Dede köye gelinceye kadar sofuların sohbetlerine katılmalı, onların güvenini kazanmalıydı. İsmayil'e bunları söyledim.

'Başka çaren yok oğul,' dedim.

'Biliyorum baba, canımı sıkan da bu, başka çaremin olmayışı,' dedi.

Allah'tan sabırlı çocuktu İsmayil. Söylediklerimi yaptı. İki ay boyunca sofuların peşinden koşturdu, onların gönüllerini hoş tutmak, güvenlerini kazanmak için elinden gelen çabayı gösterdi. Onu Veli Sofu zamanından tanıdıkları için kendini sevdirmesi o kadar da zor olmadı. Ama eve geldiğinde bakkal dükkânında dedeyle konuşurken yüzüne gelip oturan o kıvançsızlığı görürdüm hep.

Cem törenlerine bir hafta kala İsmayil'de bir canlanma başladı. Artık yüzü gülüyor, sofuların toplantılarına istekle gidiyor, sevinçle dönüyordu. Hüseyin Dede'nin geleceği gün yaklaşmıştı. Dede, onu kabul edecek, 'kâmil insan' mertebesine erişmesine yardım edecekti.

Sonunda o gün geldi çattı. Köyün girişinde dedeyi karşılayanların başında İsmayil de vardı. Dede, onu görüp de, 'Nasılsın İsmayil Can. İyi haberlerini alıyorum,' dediğinde nasıl sevinmiş, nasıl mutlu olmuştu anlatamam. Tabii, dedenin başı her zamanki gibi kalabalıktı. Bütün köylünün derdini dinlemek, onlara çare bulmak kolay mı? Köyde kaldığı üç gün boyunca İsmayil'le uzun uzun konuşma fırsatı bulamadı. Bana sorarsanız bu hiç önemli değildi çünkü İsmayil cem töreninde talip kabul edilmişti. Ama bu İsmayil'e yetmedi. Dedenin köyden ayrıldığı gün büyük bir hayal kırıklığı yaşadı.

'Ne oldu, neyin var İsmayil?' diye sordum.

'Dede söz vermişti, benimle konuşacaktı. Konuşmadan gitti. Ona soracağım sorular vardı. Soramadım,' dedi.

'Adam daha ne yapsın İsmayil? Seni talip olarak kabul etti ya, bu önemli bir başlangıç. Dur hele, her şey bir anda olur mu? Bir dahaki gelişinde eminim seninle oturup konuşur,' dedim.

'Yok baba, ben kasabaya gideceğim. Gidip dedeyle konuşacağım. Bana ne söylediyse yaptım. O da üzerine düşeni yapmalıydı,' dedi.

Öyle kararlıydı ki öldürseniz bu isteğinden vazgeçmezdi. Onu oyalamak için, 'Dede başka köylere gitmiştir İsmayil. Şimdi onu kasabada bulamazsın,' dedim. Biraz sakinleşsin istiyordum. Doğru mu söylüyorum, onu atlatmaya mı çalışıyorum, anlayamadığı için bir süre ikircimlendi ama sonra inandı.

'Haklısın baba,' dedi. 'Belki dedeyi bulamayız. Bir hafta bekleyeyim.'

Bir hafta beklemek yatıştırmadı İsmayil'i. Dedenin onunla konuşmadan köyden ayrıldığı günki gibi sıkıntılı bir halde tuttu kasabanın yolunu. Ben de merakla onun dönüşünü beklemeye başladım. Köye hava karardıktan sonra döndü. Gecikince sevinmiştim. 'Dedeyle oturup uzun uzun konuştular herhalde,' diye düşündüm. Ama İsmayil bozguna uğramış bir suratla girdi içeri. Kasabada işlerin yolunda gitmediği belliydi. Öyle mutsuz bir hali vardı ki, ona neler olduğunu bile soramadım. Hanım bana, ben hanıma bakıp sustuk. Ancak yemek yenip sofra toplandıktan sonra, 'Nasıl İsmayil, dedeyle konuşabildin mi?' diye sordum.

'Evet baba, konuştum. Keşke konuşmasaydım. Dede de yolumuzu, davamızı bilmiyor. Bana uzun uzun Hz. Ali'nin ve ehlibeytin nasıl öldürüldüğünü anlattı. Muaviye soyunun Ümeyye'ye dayandığını, bu Ümeyye'nin de ölürken kendi karısını oğluna bağışladığını, onun için bu soyun bozuk olduğunu anlattı. Fakat dört kapıyı, kırk makamı öğrenmek istediğimde bir şey söyleyemedi. Dört kapı, kırk makamı bilmeden dedelik olur mu?..'"

Sekizinci Bölüm

Süha, dört kapı, kırk makam sözlerini duyunca yıllar önce yaşlı bir Bektaşi'yle yaptığı tartışmayı anımsadı. Liseyi bitirip üniversiteye başladığı yıldı. Bir akşam eve geldiğinde, salondaki divanda oturan ak sakallı bir adamla karşılaşmıştı. "Hoş geldiniz," deyip elini öpmüştü ama kim olduğunu bile bilmiyordu adamın.

Annesi mutfakta anlatmıştı.

"Arif Dede Yunanistan'daki mürşidimizdir. İbadet vakti yaklaşınca köyümüzde ocakları canlandıran, cem törenlerini başlatan bu sofudur. Kızıl Deli Sultan Tekkesi'nden el almıştır. Sağ olsun, ta Yunanistan'dan kalkıp bizleri görmeye gelmiş. Dedenin öldüğünü bilmiyormuş, duyunca çok üzüldü. Yakın dosttular rahmetliyle."

O güne kadar evde kimseye böyle hizmet edilmemişti. Babası da, annesi de el pençe divan duruyorlardı adamın önünde. Bir dediğini iki etmemeye çalışıyorlardı. Mükellef bir sofra kurmuşlardı Bektaşi'ye. Bektaşi de sanki konuk değil de ev sahibiymiş gibi çökmüştü sofranın başına. Önce biraz yadırgamıştı adamın tavrını Süha. Ama adam o kadar doğaldı ki sonunda alışmıştı. Epeyce yaşlı olmasına karşın bana mısın demeden art arda boşaltmaya başlamıştı rakı kadehlerini.

"Bizim köyde kendi yaptığımız şaraplara pek benzemez ya..." deyip ha bire dolduruyordu babası boşalan kadehi. Bol bol eski günlerden, köyde yaşadıkları tatlı anılardan söz etmişlerdi. Süha bu konuşmalara yabancıydı. Yine de ailesinin

kökleri hakkında bilgiler edinmek ilginçti. Hele söz bir ara İkinci Dünya Savaşı yıllarında Yunan komünistlerinin direnişine gelince can kulağıyla dinlemeye başladı anlatılanları. Gündüz hükümet kuvvetleri geliyormuş köye, gece partizanlar. Süha merakla birkaç soru sordu partizanlar hakkında. Üstünkörü sözlerle geçiştirdi yaşlı adam soruyu. Ne seviyorlardı onları, ne de nefret ediyorlardı. Süren savaş onların kavgası değildi ki. Süha içinden kızmıştı onlara. "Dünya tutuşmuş umurlarında bile değil."

Bir ara, annesinin ta Yunanistan'dan getirdiği el işlemesi örtülerin üstüne sıralanmış çay, pasta takımlarının sergilendiği camdan vitrinin alt rafındaki kitaplara takılmıştı yaşlı konuğun bakışları.

"Senin mi bunlar?" diye sormuştu Süha'ya.

"Benim," demişti.

"Ne kadar çok kitap, hepsini okudun mu?"

Gizli bir gururla, "Çoğunu okudum," demişti Süha.

"Okumak iyi bir şey, oğul. Ama söyle bakalım, sen neden okuyorsun?"

Süha, bu yaşlı köylüyü içten içe küçümseyerek yanıtlamıştı soruyu.

"Dünyayı tanımak için."

"Dünyayı tanımak için... Sen, hakikatin peşindeyim, desene şuna."

"Öyle de denebilir."

"Büyük hedef seçmişsin kendine. Aferin sana kızanım. Salih Can'ın torununa da bu yaraşırdı. Ama neden şeriat, tarikat ve marifet kapılarından önce hakikate yöneldin?"

Süha bomboş gözlerle bakmıştı Bektaşi'nin yüzüne. Ne diyordu bu adam? Sorusunun yanıtını alamayan Bektaşi düş kırıklığına uğramış gibiydi.

"Yoksa sen dört kapıyı bilmiyor musun?"

"Ne kapısı?"

"Deden dört kapı, kırk makamı öğretmedi mi sana?"

"Yoo, öğretmedi. Hem niye öğretsin ki?"

"Dört kapıyı bilmeden nasıl bulacaksın hakikati?"

"Hakikatle dört kapının ne ilgisi var?"

"İlgisi olmaz mı kızanım? İmam Cafer üs-Sadık Efendimiz demiş ki: 'Pir odur ki şeriat gemisine binip tarikat denizinde

yüzsün, marifet dalgıcı olsun da hakikat incisi çıkarsın.' Hakikat, Hakk'ın insana göründüğü kapıdır. Kâmil insan olmak için bu dört kapıdan geçmek gerekir."

"Kâmil insan mı? O da kim?"

"Sen kâmil insanı da mı bilmiyorsun?"

Adamın söylediklerinden fazla bir şey anlamayan Süha, "Çattık, artık geceyarısına kadar Alevilik üzerine vaazlar dinle dur," diye düşündü sıkıntıyla.

"Madem Salih Can anlatmamış sana, o zaman ben anlatırım. Çünkü biz dedenle musahiptik. Yani ahiret kardeşiydik. Bak kızanım, Cenabı Hak dört ayrı insan tipi yaratmıştır. Dört ayrı insan tipi, dört ayrı yoldan ulaşır Hakk'a. Birinciler gerçeği ibadette ararlar. Bu, dini kişilerin geçeceği yoldur, adı şeriat kapısıdır. İkincisi, tarikat kurallarına uyan sofuların geçeceği kapıdır, bunun adı da tarikat kapısıdır. Üçüncüsü ise Allah hakkındaki sırlara erme ayrıcalığında olan insanlardır ki, bunların kapısı da marifet kapısıdır. Dördüncü Kapı ise hakikat kapısıdır. Bu kapıdan ancak evrenin sırrına ermiş kişiler geçebilir. Allah yalnızca bu kişilere görünür. Kâmil insan bu mertebeye erişmiş kişidir. Sen de hakikat yoluyla Hakk'a ulaşmayı seçmişsin ama..."

Süha kendi görüşlerinin dinle eşitlenmesine daha fazla dayanamadı. Babasının kaş göz işaretlerine aldırmadan heyecanla karşı çıktı.

"Benim hakikatim, sizin hakikatinize pek benzemiyor. Her şeyden önce, benim hakikatimde dine yer yok. Ayrıca, daha önce geçmem gereken şeriat, tarikat ve marifet kapıları da yok benim önümde. Ben insanların daha eşit, daha adil ve özgür bir dünyada yaşamaları gerektiğine inanıyorum. Bunun için de ne şeriata, ne tarikata, ne de marifete gerek var. İnsanların birleşmeleri, kendi çıkarlarının bilincine varmaları, kendi örgütlerini kurmaları ve mücadele etmeleri yeterli. İşte benim hakikatime giden yol budur," dedi.

Bektaşi, Süha'nın söylediklerini dikkatle dinledi, sözleri bitince gülümsedi:

"Bak kızanım," dedi, "belki farklı sözlerle anlatıyorsun ama aynı konulardan söz ediyoruz."

Süha, kesin bir tavırla karşı çıktı:

"Hayır, aynı konudan söz etmiyoruz."

"Biraz sabret. Anlatayım," dedi Bektaşi. Süha'nın annesi ile babası diken üzerinde oturuyor gibiydi. Şu tartışma bir an önce bitseydi.

"'İnsanların daha güzel ve adil bir dünyada yaşaması gerektiğine inanıyorum,' diyorsun. Dikkat et, inanmaktan söz ediyorsun. İşte bu inanmanın karşılığı bizde şeriattır. Sonra, 'İnsanlar birleşmeli, örgütler kurmalı,' diyorsun. Bunun bizdeki karşılığı tarikkattır. 'Mücadele etmeli,' diyorsun. Mücadele ister silahla, ister sözle olsun, marifet gerektirir. Marifete sahip olmayan kişiler kazanamaz. İşte marifet kapısı da budur. Bütün bu kapılar seni hakikate çıkarır."

Süha, "İyi demagoji yaptın," diye geçirdi içinden. Ama karşısındaki bu sevimli ihtiyara söyleyecek söz bulmakta da zorluk çekiyordu.

"Hayır, bunlar aynı konular değil. Biçimsel benzerlikler olabilir ama içerikleri çok farklı. Sizin söylediklerinizin din kaynaklı, oysa benimkilerde ne din var, ne Allah."

Bektaşi babacan gülümsemesini sürdürdü.

"Din ve Allah, bunlar ancak hakikate ulaşan insanların çözebileceği konulardır. Bizim gibi henüz yollarda emekleyenlerin bu konularla kafalarını yormak yerine anlamaya, bilmeye çalışmaları daha doğru olmaz mı?"

Süha altından başka bir şey çıkacak mı diye bir süre ikircimlendi ama sonunda kabul etti.

"Evet," dedi. "Hakikatlerimiz ve onlara ulaşma yollarımız farklı olabilir ama her iki tarafın da öğrenmek, bilmek için daha çok çalışması gerektiğine ben de katılıyorum."

Ama Bektaşi'nin sözü henüz bitmemişti.

"Lakin bilmek öyle kolay iş değildir kızanım. Bilmek için bıkıp usanmadan çalışmak, susuz kalmış bir çiçek suyu nasıl emerse öyle iştahla öğrenmek gerekir. Diyelim ki öğrendin, yine yetmez. Niye bildiğini, niçin öğrendiğini de unutmaman gerekir. Bilgi, Hakk'ın bize sunduğu bu dünyayı, canlıları korumak içindir. Eğer bunların tersine iş görürse yıkıcı olur. İnsan bilginin efendisidir, bilgi insanın değil. Öğrenmenin zararı olmaz derler ama dikkat etmek lazım, amaçsız bilgi maymuna çevirir insanı. Bir de bakmışsın, farkına varmadan bilgiçlik taslamaya, sağa sola tafra yapmaya başlamışsın. Oysa tafra atmak cahillerin harcıdır. Önce bilgi yükünü taşımayı

öğrenmeli insan. Kolay iş sanma. Çünkü taştan daha ağırdır bilgi. Bu yükü taşımak sabır ister, metanet ister. Taşımayı bilmeyenler daha ilk engebeden kaldırır atarlar sırtlarındaki yükü. Taşımayı bilenler ise en dik yokuşlara bile tırmanırlar. Çünkü onlar taşıdıkları yükün bu dünyada insanlara, ahirette Allah'a lazım olduğunu bilirler. Zirveye ulaştıklarında ise tek kazançları kâmil insan olmaktır."

"Ben kâmil insan filan olmak istemiyorum. Ayrıca, benim öğrendiklerimin Allah'a pek yararı olacağını da sanmıyorum," dedi Süha. Yeni bir tartışma başlayacak diye annesiyle babası tedirgin oldu ama Bektaşi elini uzatıp Süha'nın başını okşadı.

"Öyle olsun be kızanım, senin taşıdığın bilgi de varsın yalnızca insanlar için olsun. Nasıl olsa hepsi aynı kapıya çıkar."

Süha, bu anıyı ne zaman anımsayacak olsa utanır, adamın alçakgönüllülüğü karşısında ezilir, kendi toyluğuna kızardı. "İlginç bir insandı o Yunanistanlı Bektaşi. İsmayil'in dedesi Veli Sofu da herhalde o Bektaşi gibi biri olmalı."

Dokuzuncu Bölüm

Ali Rıza içerde Veli Sofu'dan söz etmekteydi:

"... İsmayil'in halini gördükçe, Allah beni affetsin, için için Veli Sofu'ya kızıyordum. Öyle derinden etkilemişti ki İsmayil'i, her şeyi yanlışa yoruyor, herkesten şüphe ediyordu. Onun kafasından Veli Sofu'yu söküp atabilsem, rahatlayacaktı. Ama bunu nasıl yapacaktım?

'Bak oğlum, ben de Veli Sofu'yu en az senin kadar sever, sayarım. Ama onun da kusurları vardı. Onu gözünde fazla büyütme. Eninde sonunda o da bizim gibi bir insandı. Vadesi yetince de tüm ölümlüler gibi öteki dünyaya göçtü. Sen gözünü ölülerden çevir de artık yaşayanlara bak.'

Sanki canını yakmışım gibi acıyla yüzüme baktı.

'Veli Can bizim gibi biri değildi. Bizler sıradan kimseleriz. O, insan-ı kâmil mertebesine erişmiş biriydi. Bugüne kadar onun gibi birine rastlamadım,' dedi.

Yüzü öfkeden gerilmiş, dudakları titremeye başlamıştı. Biraz daha üstüne gitsem ağlayacak gibiydi. Vazgeçtim. Zaten o sıralar düşünmem gereken daha önemli işler vardı. Büyük oğlanı evlendirirken eşe dosta epeyce borçlanmıştık. Tarladaki ekinle bunu karşılamamız çok zordu. 'Bu yükün altından nasıl kalkarız?' diye gece gündüz kıvranıp duruyordum. Aklıma dedenin İsmayil'e söyledikleri geldi: 'Neden şehre gidip çalışmıyorsun?' demişti. Birkaç gün sonra İsmayil'e zaten bildiği sıkıntımızı anlattım. 'Şehre gidip çalışsan oğul...' dedim. Teklifimi hemen kabul etti. Buna çok sevinmiştim. Böylece

hem para kazanacak hem de köyden uzaklaşıp şehir hayatını görecekti. Belki İsmayil de İstanbul'a giderse değişir diye umuyordum.

İki hafta sonra İsmayil yatağını denk yapıp İstanbul'un yolunu tuttu. Tam sekiz ay boyunca çalıştı orada. İki ayda bir para yolluyordu bize. Sağ olsun, o sayede borçlarımızı ödedik.

Sekiz ay sonra köye döndüğünde İsmayil'i hiç değişmemiş buldum. Büyük şehir İsmayil'i yumuşatacağına, gözünü, gönlünü başka yerlere çekeceğine, inançlarını daha da sağlamlaştırmıştı. Her akşam defterine yazmaya devam ediyordu.

Bir gece yattığı odaya girip, 'Hâlâ yazıyor musun İsmayil?' diye sordum.

'Sen vazgeçeceğimi mi düşünmüştün baba?' dedi.

'Yok oğul, hani büyük şehre giden gençler değişiyor, yeni âdetlerle geliyorlar da köye. Ne bileyim, belki sen de onlar gibi olmuşsundur...'

'Onlar gibi olmadım. Olmaya da niyetim yok. Aslına bakarsan onlar da haksız sayılmaz. Köyde cazip olan ne var ki? İstanbul öyle mi ya? Öyle büyük bir şehir ki dolaşmakla bitiremezsin.

İstanbul'a varınca halaoğlu İbrahim'in çalıştığı inşaata indim. İnşaattakilerin hepsi bizim köylü. İyi dedim, hiç yabancılık çekmeyeceğiz burada. Umduğum gibi olmadı. Bu ışıklı, büyük şehrin kömür kokulu o kaypak havasının bizim köylüleri de değiştirmiş olacağını hiç düşünmemiştim. Bir hafta boşta dolaştım. Florya'da Şenlikköy diye bir yer var, bizim köylüler orada bahçeli bir kahvede otururlar. Herkes birbirini orada bulur. İşe oradan çıkılır. Hatta köye bile ordan gidilir. İş olmadığı zamanda millet çöker masanın başına, kâğıt oynar. Okuma yazması olmayanlar köye göndereceği mektuplarını bu kahvede yazdırır, gelen mektupları orada okutur. Ben de bir hafta bu kahvede iş bekledim.

Önce bir apartman inşaatında çalıştım. Sıva yapmak bizim evin damını lovlamaya benzemiyordu. İşi becerene kadar epey ter döktüm. Neyse, sözü uzatmayalım, sonunda öğrendim sıvacılığı. Artık bizim köylüler hatır için değil, işi bildiğim için beni yanlarına alır olmuşlardı. İstanbul'u bir inşaattan ötekine semt semt dolaşa dolaşa öğrendim.

İstanbul'da insanlar itişerek yaşar. Zengini de, fakiri de para peşindedir. Bu şehrin insanlarının gözü hiç doymaz. Bektaşi'nin bir lokma bir hırka sözü burada geçersiz kalır. Paran varsa herkes sana saygı gösterir, yoksa kıymet kadir bilinmez. Bizim köylümüz olan ustabaşılar, taşeronlar bile çok çalıştırıp az para vermenin yollarını arar. Onlara bakar bakar tanıyamazsın. 'Köyde evini ocağını bana açan, cemlerde yan yana oturduğumuz, birlikte semah döndüğümüz adam bu mu?' diye şaşırır kalırsın. Orada kimse dedeyi, piri takmaz. Kendilerine örnek seçtikleri kişi ya inşaat sahibidir ya da müteahhit.'

'Tövbe tövbe, bunlarda hiç Hak korkusu kalmamış mı İsmayil?'

'Valla işsiz kalma korkusu, Hak korkusunu bastırıyor galiba baba. Köye eli boş, beş parasız dönmek ağrına gidiyor milletin. Mademki buraya çalışmaya gelmişiz, o zaman ne yapıp edip bu parayı kazanmalıyız, diyorlar. Böyle düşününce de ne Hak geliyor akla, ne de pir. Belki köye dönüp de cemlere katılınca, atasından, dedesinden aldığı görgüyü hatırlayıp kendilerini topluyorlar ama İstanbul'a gidince, cemde söylenenler, tarikat erkânı unutuluyor yine. İşte Hüseyin Dede'nin, boş düşüncelerle oyalanacağına, git de para kazan, dediği o büyük şehir böyle bir yer.'

'Amma yaptın ha İsmayil, Hüseyin Dede bizim iyiliğimiz için, namerde muhtaç olmayalım diye bunları söylüyor. Yoksa kimseye İstanbul'a gidin de dinsiz olun, demiyor.'

'Demiyor ama esasında yaptığı inançsızlığı teşvik etmek. Çünkü o da tıpkı İstanbul'daki köylülerimiz gibi aklını paraya takmış. Sen hiç bakkal çalıştıran bir dede duydun mu?'

'Hüseyin Dede hakkında yanılıyorsun İsmayil. Devir değişiyor. Artık dedeler köylülerden toplanan üç beş kuruşla geçinemez. Adamcağız ondan bundan gelecek paralarla, yardımlarla yaşamaktan kurtulmak için açmış o dükkânı.'

'Benim bildiğim, bir dede aç kalır ama dünya işleriyle uğraşmaz. Uğraşırsa canlara Hak yolunu gösteremez. Ama o da ektiğini biçecek. İstanbul'da bizim köylülerin hiçbiri dedeyi takmıyor. Hele gençlere dedenin sözü artık hiç geçemez. Güncür Cemil'in oğlu Bekir'i bilirsin. Hani önümüzdeki yıl öğretmen çıkacak. O iki tane öğrenci arkadaşıyla birlikte kö-

yün gençlerine solculuğu aşılıyor. Toplantılarına birkaç defa ben de katıldım. Solcular da bizim gibi çok ezilmiş, inançları yüzünden zulüm görmüşler. Onlar da herkesin kardeş olmasını istiyor. Bekir'in ağzından bunları duyunca onları kendime yakın hissettim. Ama konu dine gelince, yanıldığımı anladım.

Dinin iyisi olmaz. Bütün dinlerin amacı işçi sınıfının haklı taleplerini öteki dünyaya erteleyerek onları uyutmaktır, diyordu Bekir'in yanındaki esmer, zayıf oğlan. Dinler ve peygamberler hakkında epey atıp tuttu. Dayanamadım, Hz. Ali için ne diyorsun, diye sordum. Ali adaletten yana ve iyi bir insan olabilir. Ama bu hiçbir şey değiştirmez. Sorunların çözümünü öteki dünyaya erteleyerek emekçi halkın karnını doyuranlayız. Her şey bu dünyada başlayıp bu dünyada bitiyor. Gözlerimizi içinde yaşadığımız toplumdaki gerçeklere çevirmeliyiz, dedi.

Gene de o üniversiteliden daha fazla, yanında Hz. Ali'ye dil uzatıldığı halde kılını kıpırdatmayan Bekir'e kızdım. Bir daha da toplantılarına gitmedim. Ama köyün gençleri gitmeye devam ettiler. Ve birkaç hafta önce bana, bu karanlıkta ne yazıyorsun, gözlerine yazık, diyenler o öğrenciye ayıp olacak diye akşamları kahveye gitmeyi bırakıp ellerine birer kitap alarak mum ışığında hecelemeye koyuldular. Yani senin anlayacağın, bu öğrenciler çok etkiledi bizim gençleri. Bu kış köyde bir dernek açacaklarını söylüyorlar. Bakalım bizim dede ile köyün sofuları ne diyecek bu işe?'

'Allah Allah, kudurmuş mu bunlar, ne derneğiymiş bu?'

'Ne derneği olacak, orada toplanıp solcuların kitaplarını okuyacaklar, toplantılar düzenleyecekler...'

İsmayil kendini kaptırmış bunları anlatırken, ben de köyümüzün halini düşünüyordum. Gençlerde ne saygı, ne âdetlere bağlılık kalmıştı. Aramızda televizyon seyretmek için cem törenine katılmayanlar vardı. Bize ne oluyordu böyle? Eskiden ne televizyonumuz vardı, ne radyomuz ama herkesin yüzü gülerdi. Birbirimize yardım etmeyi severdik. Şimdi tüm bu âdetler ortadan kalkmaya başlamıştı.

'Bak İsmayil, madem bunların farkındasın, neden Hüseyin Dede'yle, köyün sofularıyla birlikte davranıp da gençlere örnek olmazsın?'

'Ah baba, ah, beni hiç anlamıyorsun! Eğer dede üzerine düşeni yapıp bu gençlere inancımızı layıkıyla öğretseydi, sofuları bu işe seferber edebilseydi gençlerimiz bozulmazdı. Ama o dükkânındaki peyniri en pahalı kaça satarım, diye düşünmekten bu yüce davaya vakit ayıramadı. Sofular da yazları ağaç gölgelerinde, kışları sıcak sobaların başında, Kerbela'da ölenlere yanıp yakınarak kendi ruhlarını avuttular.'

'Peki, herkes kötü diyorsun. Herkes yolunu şaşırmışsa, Hak davasından düşmüşse sen bir başına ne yapabilirsin?'

'Kendi başıma hakikati bulmanın çok zor olacağını biliyorum. Çevre köylerde, kasabalarda henüz yoldan çıkmamış, keramet sahibi dedeler varmış. Bunlardan biri de Kocadağ'ın öte yanındaki Değirmi Ören Köyü'nde oturan Cınbar Dede'ymiş. Gidip onu bulacağım. Lütfunu isteyeceğim. Herhalde bana inayet gösterir.'

'Kendi köyünün sofuları dururken yabancı ellere gitmen yakışık almaz. Hüseyin Dede duyarsa ne der sonra...' diye onu caydırmaya çalıştım ama beni dinlemedi. Bir hafta sonra heybesini alıp Değirmi Ören'in yolunu tuttu. Ertesi gün ikindi vakti, gene yıkılmış bir halde döndü. Anlaşılan bizim oğlanın işi yine rast gitmemişti. Onu böyle görünce sevinmedim dersem yalan olur.

'Ne oldu İsmayil? Cınbar Dede inayetini esirgedi mi senden?' diye bıyık altından gülerek sordum. Aklı hâlâ Cınbar Dede'nin yanında olmalıydı. Onunla kinayeli konuştuğumu bile anlamadı. Öfkeyle dert yanmaya başladı.

'Bu dedelerin hepsi aynı. Ağızlarını her açtıklarında Yezid'e beddualar edip Kerbela'yı anıyorlar. Başka da bildikleri yok. İçlerinden biri çıkıp da bugün ne yapılması gerektiğini söyleyemiyor. Ama eninde sonunda kafamdaki düğümleri çözecek kişiyi bulacağım...'

Ondaki bu inatçılık canımı sıkıyordu. Bu çocuğun gözlerini kapatan bağ ne kadar sıkıydı ki gerçeği bir türlü göremiyordu. Artık onunla ciddi konuşmanın vakti gelmişti.

'Ben sana bir şey söyleyeyim mi İsmayil? Sen bu kafayla kimseyi bulamazsın. Önce şu kibrinden kurtulman lazım. Hadi Hüseyin Dede bilgisiz, bizim köyün sofuları inancımızı bilmiyor, peki Cınbar Dede'nin nesi var? Yok İsmayil, eğri oturup doğru konuşalım. Bence kusur sende. O ulu kişileri suçlayacağına sen önce kendine bak.'

Derin derin yüzüme baktı.

'Belki de sen haklısın baba,' dedi. 'Belki de bütün kabahat bende.' Sonra kalktı gitti, tam üç gün üç gece ortalıkta görünmedi. Meraktan ölmüştük. Nereye gitmişti bu oğlan? 'Bilse bilse bunu Zülfü bilir,' dedik. Onun yanına vardık.

'Bana da gelmedi,' dedi. 'Ama nerede olduğunu tahmin ediyorum. Canı her sıkıldığında, Kocadağ'ın eteklerindeki bir mağara var, oraya gider.'

Zülfü'yü önümüze katıp düştük yola.

Zülfü'nün anlattığı mağaraya iki saat sonra vardık. Çocukluğum Kocadağ'ın eteklerinde koyun otlatarak geçtiği halde burada böyle derin bir mağara olduğunu bilmiyordum. Mağaranın önünde, sanki her önüne gelen burayı görmesin diye konulmuş kocaman bir kaya parçası vardı. Kaya parçasının solunda ancak tek kişinin sığabileceği kadar dar bir geçit uzanıyordu. Kayalara sürtünerek geçitten içeri süzüldük. Allah göstermesin, bir zelzele olsa, kaya kapansa ömür boyu o mağarada kalırdı insan. 'Ulan salak İsmayil, ne bu senin yüzünden çektiğim çile?' diye içimden oğluma küfürler yağdırarak mağaraya girdim. Gün ışığı kesilince bir süre hiçbir şey göremez olmuştuk. Sonra gözlerimiz karanlığa alıştı da mağaranın duvarlarını hayal meyal seçmeye başladık.

Oldukça büyük bir mağaraydı burası. Tavanından üstümüze damlalar düşüyordu. Biraz daha ilerleyince tavan yükselmeye, damlalar kesilmeye başladı. Burası biraz daha aydınlıktı. Başımı kaldırıp yukarıya baktığımda bunun nedenini anladım. Tavanda bir yerlerden içeriye ışık sızıyordu. Beni asıl şaşkınlığa boğan, mağaranın zemininin bir yol gibi dümdüz olmasıydı. İyi de, bizim İsmayil neredeydi?

Sanki Zülfü ne düşündüğümü anlamış gibi, 'İsmayil... İsmayil...' diye bağırmaya başladı. Ses karanlıkta yankılanarak bize geri geliyordu. Sakın dışarı çıkmış olmasın. Öyle ya, gün boyu burada oturmuyordu herhalde. Daha çok akşamları burada kaldıklarını söylemişti Zülfü. Kendini Muhammed, burayı da Hira Dağı'ndaki mağara mı zannediyordu bu oğlan? Niye olmasın? Veli Sofu Hz. İbrahim'e özenirse, İsmayil neden kendini Muhammed sanmasın? Karanlığın içinde bir karaltı belirir gibi oldu. Yaklaşınca tanıdım, bu İsmayil'di. Bizi görünce şaşırdı. Sanki onu aramamız anormal bir şeymiş gibi, kaygıyla sordu:

'Hayrola, ne oldu? Nedir bu telaşınız?'

'Daha ne olsun İsmayil, kaç gündür yoksun! Ne haber verdin, ne bir şey söyledin. Öldün mü, kaldın mı merak ettik.'

'Merak edecek ne var baba? Çobanlık için günlerce dağlarda geziyorum. Buralarda bana ne zarar gelecek?'

'Nereye gittiğini söyleseydin meraklanmazdık. Tek bir söz bile söylemeden ortadan kayboldun. Nereden bilelim senin buraya geldiğini? Hem nedir bu böyle tek başına mağaralara gelip kapanmak. Allah göstermesin, yılan çıyan soksa zehirlenip ölürsün de haberimiz bile olmaz.'

'Bana yılandan çıyandan zarar gelmez baba. Asıl kötülük köyün içinde.'

'Bırak saçma sapan konuşmayı. Kim ne yaptı sana köyde? Herkes sever sayar seni. Kendi kendine bir kuruntu yarattın. Âlem kötü, sen iyisin.'

'Peki benim kime ne kötülüğüm var? Kime ne zarar verdim? Hiç değilse bu dağ başında rahat bırakın beni.'

Tepem iyice atmıştı.

'Sen ne biçim adamsın be İsmayil? Biz senin için kaygılanıyoruz. Uykularımızı yitiriyoruz. Şu söylediğin lafa bak. Bir de kâmil insan olmaktan söz ediyorsun. Anasının babasının hayır duasını almamış kişiden kâmil insan olur mu? Sen böyle mi bulacaksın hakikati?'

İsmayil yaptığından utanır gibi olmuştu.

'Hiç yok yerden başına anlamsız işler çıkardın be oğlum... Bırak şu dedelerle, sofularla uğraşmayı. 'Herkesin günahı da sevabı da kendine.'

"Ah baba ah! Keşke elimde olsa da bırakabilsem. Ama ne aklıma, ne de yüreğime söz geçiremiyorum artık."

'Neyse, neyse... Hadi daha fazla zaman kaybetmeden köye dönelim. Anan merak içinde bizi bekler.'

Hep birlikte çıktık mağaradan. Köye varıncaya kadar ona öğüt verip durdum.

Ama daha öncekiler gibi bu öğütlerim de bir işe yaramadı. İsmayil giderek daha fazla içe kapanmaya başladı. O sıralar bizim büyük oğlan, ailesini alıp kasabaya taşındı. Gelinin akrabaları kasabadaki un fabrikasında ona bir gece bekçiliği işi bulmuşlar. Onlar da gidince ev iyice sessizleşti. Zaten İsmayil'in varlığıyla yokluğu belli değildi. Her akşam bizim

hanımla, 'Bu çocuğun hali ne olacak?' diye dertleşirdik. Artık evlenme çağı da gelmişti. Bu haliyle İsmayil'i evlendirmek doğru olur muydu? Ya aldığımız gelini de bırakır, yine dağlara kaçarsa? Yazık değil miydi elin kızına? Üstelik köylüye rezil olmak da vardı işin ucunda. Ama eğer sevdiği biri varsa, o vakit bütün bu tasalardan kurtulurduk. Bizim İsmayil'in sevdalandığı bir kız var mı, yok mu? Bunu bilse bilse Zülfü bilirdi. 'Şu Zülfü'nün ağzını bir arayalım, belki bir şeyler öğreniriz,' diyerek gidip Zülfü'yü buldum. Önce niyetimin ne olduğunu anlayamayan Zülfü konuşmak istemedi.

'Benden bir şey saklama Zülfü, o senin arkadaşınsa benim de oğlum. Artık evlenme çağı geldi geçiyor. İsterim ki ona sevdiği, istediği birini alalım. Böyle bir kız varsa çekinme, söyle,' deyince rahatladı.

'Baştan böyle söylesene Ali Rıza Dayı,' dedi. 'İsmayil'in gönül verdiği bir kız var. Çenesizoğlu Memet'in kızı Gülizar'ı sever İsmayil. Gülizar da sanırım İsmayil'i sever. Buğday çekerken, semah dönerken hep İsmayil'le yan yana gelmeyi kollar.'

Zülfü'den bu güzel haberi alınca alelacele eve vardım. Hanıma anlattım. Sevindi garip.

'Belki de,' dedi, 'oğlanın derdi başından beri bu kızla evlenmekti de biz anlayamadık. İnşallah Gülizar kız, adam eder bu oğlanı.'

Umutla İsmayil'in eve dönmesini bekledik. İsmayil gelince sofrayı filan hazırlamadan oturup konuştuk. Böyle bir teklife hiç hazır değildi:

'Ben evlenmek istemiyorum,' dedi önce.

'Niye oğul?' dedi anası. 'Vaktin, çağın geldi. Bak ben de yaşlanıyorum. Evdeki, tarladaki işler için bir yardımcıya da ihtiyacım var. Hem artık torunumuzu kucağımıza almak isteriz. Sana istediğin bir kızı alsak fena mı olur?'

'Daha erken ana.'

'Ne erkeni oğul, askerliğini yaptın. İyi kötü elin ekmek tutuyor. Bak ağanlar da kasabaya taşındı, ev de boş. Evlenmenin tam sırası. Hani diyorum, şu Çenesizoğullarının Gülizar'ı istesek mi sana?'

Gülizar lafını duyunca İsmayil'in yüzünü kırmızı bir dalga kapladı. 'Meseleyi biliyor musunuz?' diyen gözlerle beni ve anasını süzdü.

'Gülizar'ı verirler mi bana?'

"Niye vermesinler anası kurban. Bizden iyisini mi bulacaklar?"

'Verseler bile bilmiyorum ki nasıl olur?'

'İyi olur oğlum, iyi olur. Kafanı olur olmaz işlere takacağına, evini, karını düşünürsün.'

O akşam İsmayil n e 'he,' dedi, n e d e 'yok.' Gülizar'la evlenmeye meyilliydi meyilli olmasına ya, biraz korkuyordu sanki. Neyse, lafı uzatmayalım, hepinizin bildiği gibi sonunda Gülizar kızla evlendirdik İsmayil'i. Ama ne yazık ki Gülizar kız da derman olamadı İsmayil'in derdine. Biz gelinimizden çok memnunuz. Dünya ve ahirette Hak da ondan memnun olsun. Lakin bizim oğlanın derdi dünyalık değil, ahiretlikti. Evlendikten sonra da düzelmeyince ben umudumu iyicene yitirdim.

Bazen, 'Şu İsmayil'i çekip iyi bir konuşayım,' derdim. Sonra, 'Bir işe yaramaz, bu sefer iyice kavga ederiz,' diye cayardım. Keşke caymasaymışım da oturup onunla günlerce konuşsaymışım. Ne çare ki artık olan oldu. Şimdi sızlanmak boşuna!

Ben bu Kırklar meydanında ve canların huzurunda İsmayil'in kusurlarını gizleyecek değilim. O yoldan çıkmıştı, bu doğru. Haksız yere insanlar hakkında yalan yanlış konuştu. Lakin İsmayil kötü niyetli biri değildi. Gençti, cahildi. Cahil olduğu için de sabırsızdı. Her şeyi bir anda öğreneceğini sanıyordu. Doğruya derken, eğriye saptı. Ama yanlış yolda yürürken bile hep iyinin aşkıyla yanıp tutuştu. Bu uğurda kendi canını vermekten çekinmedi. Son nefesinde bile Hak-Muhammed-Ali'yi zikretti.

Ey Dede, ey sofular, komşular, belki çok konuştum, canınızı sıktım. Ama içimdeki acı susmama izin vermiyor. Sustuğumda, onu size yeterince anlatamamış olmak korkutuyor beni. Sizler benim hısımlarım, komşularımsınız. İsmayil sadece benim değil, sizlerin de oğluydu. Sizden tek isteğim, onu affetmeniz. Onu affedin ki yüreğimdeki bu keskin acı hafiflesin. Sizin büyüklüğünüze, ilminize de bu yaraşır. O cahil bir çocuktu. Genç yaşta ölmekle zaten günahlarının kefaretini ödedi. Onu bir de öteki dünyada cezalandırmayalım. Başka mezheplerden insanlara gösterdiğimiz hoşgörüyü kendi çocuğumuzdan esirgemeyelim. Gelin el ele verip şu yaralı

bedeni dualayıp mezarına koyalım. Bu zavallı çocuğun azap içinde kıvranan ruhu, hiç değilse öteki dünyada huzura kavuşsun."

Ali Rıza ellerini dizlerinin üstünde birleştirip sustu. Çok umutlu değildi ama elinden gelen her çabayı göstermiş, yapacaklarını tamamlamış bir insanın rahatlığı vardı yüzünde.

"Babam beni böyle kararlılıkla savunur muydu acaba?" diye düşündü Ali Rıza'yı izleyen Süha. "Belki ölseydim yapardı. Bilemiyorum. Hapse düştüm, beş ay görüşe gelmedi. Bana karşı hep katı olmuştur zaten. Çocukken mahallede bir kavga çıksa, haklı da olsam haksız da, mutlaka azar işitirdim. 'Onlar bela arıyorsa sen yoluna git, kimseye bulaşma,' derdi. Sanki kaçınca bela ortadan kalkacakmış gibi. Kendi de kimseye bulaşmazdı. Bugüne kadar onu hiç kavga ederken görmedim. Tuhaf bir şoför. Belki de ürkekliği göçmen olmasından kaynaklanıyor. Galiba babam bu ülkede kendini hâlâ yabancı biri gibi hissediyor. Malı mülkü Yunanistan'da bırakıp Türkiye'de ev bark kurmak kolay mı? Ya yanlış bir davranışta bulunur da bunları gene yitirirse? Biz kurallara uyalım da el âlemden bize neymiş. Sessiz sakin otururbut kimseden zarar görmezmişiz. Polis beni aramaya geldiğinde nasıl da korkmuştu.

"Git teslim ol hemen," demişti. "Devletten kaçılmaz. Cezan neyse yatarsın. Ben sana bakarım içerde."

"Olmaz. Teslim olursam bana işkence yaparlar. Belki de öldürürler," deyince, "Devlet niye öldürsün seni oğlum? Sen bu vatanın evladı değil misin? Asıl teslim olmazsan başına kötü işler gelir," demişti.

Benim iyiliğimi istiyordu herhalde. Gerçi, 'Anneni, kız kardeşini de düşün, evimizin ikide bir polis tarafından basılması iyi mi olur?' diye bir laf da sokuşturmuştu araya. Belki de aile düzenimizin bozulmasını istemiyordu adam. Haksız da sayılmaz. Üstelik bu belayı da ben açmadım mı başlarına? Ne olacak, en fazla birkaç yıl yatar çıkarım. Hem bu arada ortalık yatışır. Cezamı tamamlayınca da üniversitede değil, bir holdingde çalışmaya başlar, kendimi sevdirerek yükselir, iyi bir mevkiye gelebilirim. Bana şöyle eli ayağı düzgün, bir de kız buldular mı tamam.

Babamın söylediklerini yapmadım. 'Yapmadın da iyi mi oldu yani? Sonunda yakalandın işte,' demişti, tutuklanmam-

dan aylar sonra ilk görüşe geldiğinde. Biraz çökmüş gördüm onu. Yine de rahatlamışa benziyordu. İçerdeydim ama hiç değilse devletin elindeydim. Hiç haber alamadığı, adressiz, kimliksiz kaçaklıkta değil. Belki de her baba onun gibi düşünür. Ama hayır, babam otoriteye boyun eğmekten sanki gizli bir zevk alıyordu. İçerde jandarmalardan ölesiye sopa yediğimizde, basına ulaştırsınlar diye kanlı gömleklerimi gönderiyordum dışarıya. Yıkatıp bana geri yolluyor, 'Kim bilir ne yaptınız ki sizi böyle dövdüler,' diyordu. Acı çektiğini biliyordum ama o bunu gizliyor, kusuru yine ben de buluyordu. Keşke oğlunun onurunu korumak için onu mezardan çıkarıp buraya getirebilen şu köylü kadar cesur olabilseydi babam."

Onuncu Bölüm

Ali Rıza sabırla kararı bekliyordu. Meydandaki herkesi bir meraktır almıştı. Ali Rıza'nın isteğini dede ve sofular nasıl karşılayacaktı? Sofuların yüzünde ikircim okunuyordu. Hatta Bektaş Sofu bile yumuşamış gibiydi. Gözlerini dedeye dikmiş, susuyordu.

Dede, Bektaş Sofu'dan söz istedikten sonra gırtlağını temizleyerek konuşmaya başladı.

"Ali Rıza Can'ın söylediği gibi, buradaki herkes kardeştir. Burası Kırklar meydanıdır. Birimizin derdi, hepimizin tasasıdır. Kırklar meydanında bulunmak ne demek, size bir misal vereyim de dinleyin.

Hz. Muhammed bir gün Kırklar'ın sohbet eyledikleri 'Soffa'nın kapısına varmış. Kapıyı çalmış.

Kırklar, 'Sen kimsin, ne istersin?' demişler.

'Ben peygamberim, açın içeri gireyim, mübarek yüzünüzü göreyim,' demiş.

Kırklar, 'Bir ahir zaman peygamberi vardır, o da bizim aramızdadır,' diyerek onu içeri almamışlar. Bunun üzerine Peygamber dönüp gidecek olmuş. Ama Cenabı Allah'tan kulağına gelen bir ses, 'Ey Sevgili Muhammed, ol kapıya yine var. Kimsin diye sorarlarsa, onlara yoksulların hizmetçisi olduğunu söyle,' demiş.

Resulullah yine Kırklar'ın eşiğine varıp kapıyı çalmış.

Kırklar yine, 'Kimsin, ne istersin?' demişler.

Hz. Muhammed de, 'Ben yoksulların hizmetçisiyim,' demiş.

Bu sözü duyan Kırklar, 'Muhammed Nebi geldi,' diyerek onu içeriye almışlar. Muhammed, Hz. Ali'nin yanına oturmuş. Ama yanına oturduğu kişinin Ali olduğunu bilememiş. Muhammed sormuş:

'Siz kimsiniz, kimlerdensiniz?'

'Biz Kırklarız,' demişler.

Muhammed şaşırmış.

'Anlayamadım, ulunuz, küçüğünüz kimdir, hanginizdir?' diye sormuş yeniden.

'Bizim büyüğümüz de, küçüğümüz de uludur. Biz kırkız, kırkımız da biriz,' demişler.

Hz. Muhammed, 'Mademki kırkınız bir, biriniz kırktır, bana bunu ispat eyleyin,' diye buyurmuş.

Kırklar, 'Şayet birimizden kan akarsa, kırkımızdan da akar,' demişler.

Bunun üzerine Hz. Ali mübarek kolunu uzatmış, Kırklar'dan biri, 'Destur hû!' diyerek Ali'nin koluna bıçağı çalmış. Ali'nin kolundan kan akmaya başlamış. O vakit Kırklar'ın tümünün kolundan aynı şekilde kan akar olmuş. Ali'nin kolunu bağlamışlar. Kırkının da kanı durmuş.

'Ama,' demiş Muhammed, 'ben saydım, siz otuz dokuz kişisiniz.'

O anda pencereye bir kan gelip çarpmış.

'Kırkıncımız Salman dışarıdadır. Bu kan da onundur,' demişler.

İşte Kırklar meydanı böyle bir yerdir. Tüm canlar birbirine sahip çıkar, birbirlerinin acısını yüreklerinde duyar. Amma velakin, imanlarına kastedenlerin karşısında bir kaya gibi sert, bir kılıç gibi keskin dururlar. Az önce sen de söyledin Ali Rıza Can, bugün inancımız tehdit altındadır. Şehre giden gençler tarikat erkânına uymayan âdetlerle dönüyorlar köye. İtikatsızlık evlerimize hatta bu Kırklar meydanına kadar girmiştir. Tüm bunların sebebi onlara gösterdiğimiz aşırı hoşgörüdür. Bugüne kadar bunların densizliklerini, edep erkân bilmezliklerini hep affettik. Affettik de ne oldu? İşi bizimle alay etmeye, hakkımızda iftiralar uydurmaya kadar vardırdılar.

Yok Ali Rıza Can, İsmayil'in dualanmasını isteme benden. Bilirim, kederin tarifsizdir. İnan elimden gelse çektiğin acı-

nın hepsini ben sırtlarım. Ama senin oğlun için yapabileceğim hiçbir şey yok. Tarikat erkânının dışına çıkamam. Ben ona sağken elimden gelen her türlü yardımı yaptım. Anlamadı. Ona, gözünü seveyim, dedim, gözün çıksın anladı. Verdiğim öğütleri yanlışa yordu. Ben ona, 'Büyük şehirlere git, başka yaşantılarla tanış ol,' dediğimde, hayatı anla, demek istemiştim. Çünkü her şeyin bir zamanı vardır. Nasıl ki bir ağaç baharda çiçek açar, kışın yapraklarını dökerse âdemoğlunun ömrü de böyle dönem dönemdir. Çocuklukta ve gençlikte sofuluk olmaz. Olursa o kişi işin içinden çıkamaz. Çünkü gençtir, yeterince yaşamamıştır, gerekli bilgiyi görgüyü almamıştır. Sofu olmak için yaşını yaşamak, dişini dişlemek gerekir. Gerekir ki yarın elini eteğini dünya işlerinden çekip de Hakk'a yöneldiğinde yaşadıkları, gördükleri ona misal olsun, yolunu şaşırmasın. İşte benim İsmayil'e söylediğim buydu. O ise sözlerimi, 'Bizim dedenin aklı fikri parada,' diye değerlendirdi. Bu bilmemezlikten değil, fesatlıktandır. Kendini daha bilgili göstermek için olur olmaz yerde arkamızdan konuştu. Bizi halkın gözünden düşürmek için elinden geleni yaptı. O her şeyi bilerek isteyerek yaptı. Kendini vururken bile bizimle bir hesaplaşma içindeydi. 'Sizin Hakk'a bağlılığınız benimki kadar güçlü olamaz, ben kendimi ona kurban ediyorum, sizin hiçbiriniz bunu göze alamazsınız,' demek istedi. Hayır, İsmayil cahilliğinden değil, inandığı için bile bile yanlış yola saptı. Kötülük onu ele geçirmişti. Kurtarmaya çalıştık, izin vermedi.

Ama ilk konuşmamda da söyledim, İsmayil'in dualanmamasının sebebi bu hali değildir. İsmayil'in dualanmamasının iki sebebi vardır. İlki, kendini vurmuş olması ki biz buna hoşgörü gösterebilir, cezasını Hakk'ın vermesini isteyebilirdik. Taşıdığı yanlış düşüncelere, girdiği günahlara karşın onu dualardık. Ama onun bedenine şeriat eli değdi. İşte ikinci sebep, bu ölünün bedenine şeriat eli değmiş olması, ona şeriat kurallarının uygulanmasıdır. Hiç düşündünüz mü neden inancımız şeriatın karıştığı işlere ilişmez? Bunu bilen var mı?"

Dede bu soruyu Ali Rıza'ya bakarak sormuştu. Ali Rıza bir şey söylemeyince, öteki insanlara döndü. Onlardan da yanıt alamayınca, konuşmasını sürdürdü:

"Kerbela'dan bu yana Ali yandaşları vurulmuş, sürülmüş, horlanmıştır. Osmanlı ülkesinde Yavuz Sultan Selim Devri'nden sonra bu baskı ve zulüm yaşanmış, Aleviler öldürülmüş, işkence görmüştür. Hatta şimdi bile fırsat bulsalar bizi cismen ve ismen yok etmek isteyen düşmanlarımız var. Bu sebeple bizden olmayanlara açılmak, sırrımızı dışarı vermek doğru değildir. Cemlerimizin gizli yapılmasının sebebi de budur. Kendimizi, inancımızı korumamız için başka çaremiz de yoktur. Ama bu topraklarda Sünniler ya da başka inancı taşıyan insanlarla birlikte yaşamak zorundayız. İşte onlarla ve devletle olan alışverişlerimizi şeriat kuralları düzenler. Bu yüzden tarikat ve şeriat birbirine karışmamalıdır. Şeriatta olan, tarikatta olmaz. Bu ikisi birbirine karışırsa inancımız bozulmaya başlar. İşte İsmayil'i dualamamamızın nedeni bunlardır. İsmayil bu meydandaki herkes için büyük bir meseldir. Eğer ona tören yapacak olursak, zaten yoldan çıkmak için bahane arayan gençlere iyi bir koz verilmiş olur."

Süha, dedenin sözlerini, sıkıntıyla başını sallayarak dinliyordu. "Aleviliğin sözlü bilgiye dayalı gelenekten kurtulması gerek," diye düşündü. "Tüm yazılı belgeleri toplayıp inceleyecek bir akademi, üniversite gibi kurumlaşmak gerek." İslamiyet'te bir türlü gerçekleşemeyen reformu uygulamak için önemli bir kanaldı Alevi inancı. Ama bunu kim yapacak? Hüseyin Dede gibi sofular mı? İsmayil mi? Kim?

Dedenin sözleri Ali Rıza'yı küçülttü küçülttü, o dağ gibi adam oğlunun tabutu başında bir top yumak oldu. Dizlerinin üstündeki kocaman ellerine takılan bakışları ürkekleşmiş, yüzündeki kararlı ifade yerini ikircime terk etmişti. Sanki dedenin haklı olduğuna inanmaya, oğlunun durumunu kabullenmeye başlamıştı ki meydanda İsmayil'in annesinin sesi duyuldu:

"Büyük yanlış yapıyorsunuz. Hepiniz büyük günaha giriyorsunuz. O suçlu değil."

Bektaş Sofu, Fatma Kadın'dan böyle sert bir çıkış beklemiyor olmalıydı. Beyaz kaşları çatıldı, sıkıntıyla sakalını kaşıyarak, "Ne oluyor Fatma Kadın, neden söz almadan konuşuyorsun?" dedi.

"Benim de söyleyeceklerim var."

"Madem diyeceğin var, söyle ama önce söz al."

"Esasında ben hiç konuşmayacaktım. İki lafı bir araya zor getiririm. Ben kim, köylünün huzurunda konuşmak kim? 'Ali Rıza derdimizi anlatır, köylülerimiz, komşularımız yapılan yanlışlığı anlar da bu haksızlıktan vazgeçerler,' diye düşünüyordum. Ama koca köyde herkesin merhamet damarı kurumuş. Herkes vicdanını kaybetmiş."

Bektaş Sofu, Fatma Kadın'ın sözlerine müdahale etme gereği duydu.

"Sözlerine dikkat et, Fatma Kadın. Biz burada Hakk'ın emirlerini yerine getiriyoruz. Sen bizim merhametimizi bırak da derdini anlat."

"Ben de derdimi anlatıyorum işte. Bir faydası olacak mı, onu da bilmiyorum ya."

"Bak Fatma Kadın, biz burada senin derdini dinlemek, çare bulmak için toplanmışız. Buradaki insanlara güvenmiyorsan boş yere ağzını yorma."

Fatma Kadın durakladı. Kendini yalnız hissediyor olmalıydı. Bir an yardım istercesine kocası Ali Rıza'ya baktı. Kocasından bir umar yoktu. Adamcağız öylece oturup kalmıştı. Cesaretini yitiriyordu ki, "Bırakın konuşsun. Burada İsmayil'in anası konuşmayacaksa kim konuşacak?" diyen bir ses duyuldu. Ses gençlerin oturduğu bölümden geliyordu.

Bektaş Sofu, "Bu densiz de kim?" diye gürledi.

Esmer bir genç ayağa kalkarak, "Benim," dedi, "Zülfü."

"Neden destursuz konuşursun Zülfü?"

"Siz neden Fatma Ana'nın konuşmasını engellersiniz?"

"Bu meydanda soruyu ben sorarım. Yoksa sen de mi tarikat erkânına başkaldıranlara katıldın?"

"Benim kimseye başkaldırdığım falan yok. Sadece ölmüş arkadaşımın anasına saygılı davranmanızı isterim. Bırakın Fatma Ana konuşsun, isteğini söylesin. Ona zorluk çıkarmayın."

"Zevzekliği bırak Zülfü, biz kimseye engel olmayız. Hem sen başkasının işine karışma. Diyecek bir şeyin varsa işte meydana çık konuş, yoksa sesini kes, otur."

"Benim diyeceğim bu, bırakın kadıncağız oğlunu dilediğince anlatsın."

"Bak hâlâ konuşuyor. Fatma Kadın ne diyecekse kendi desin. Sus artık."

"Hayır susmayacağım. İsmayil benim en yakın arkadaşımdı. Onu savunmak anası babası kadar benim de hakkım."

"Bunu önceden düşünüp meydana çıksaydın. Oturduğun yerden laf yetiştirerek görgü yapılmaz. Her şeyin bir usulü, kaidesi vardır. Törenin huzurunu bozmaya hakkın yok."

"Ben huzur bozmak niyetinde değilim..."

"Değilsen sus ve ortalığı karıştırma."

"Ben..."

"Bak hâlâ konuşuyor, atın şu başıbozuğu dışarı." Bektaş Sofu'nun sözleri üzerine kalabalık dalgalandı, belki de bir karışıklık çıkacaktı ama törenin düzeninden sorumlu olan meydancı sopasını Zülfü'ye doğru uzatarak, "Hemen cemevini terk et," diye bağırdı. Zülfü diklenmeye yeltendi ama yanındaki arkadaşlarından destek göremeyince vazgeçti. Homurdanarak kapıya yöneldi.

Süha, öfkeyle dışarı çıkan Zülfü'nün kendisini görmesinden korkarak biraz geri çekildi. Ama Zülfü o kadar gergindi ki Süha'yı fark etmesi olanaksızdı. Kendi kendine söylenerek köyün karanlığına dalan bu genç adamı izlerken, "İsmayil için vicdan azabı duyuyor," diye düşündü Süha. "İyi bir arkadaş. Benim arkadaşlıklarım hep kavganın içinde kuruldu, kavganın içinde yıkıldı. Yaşamın basit ama gerekli alanlarını paylaştığım candan bir dostum hiç olmadı. İlkokulda böyle bir mahalle arkadaşım vardı galiba. Semih miydi, neydi, adını bile unutmuşum. Ben liseye başlayınca yollarımız ayrıldı. Şimdi iyi bir aile babası olmalı. Onunla dostluğumuz sürebilir miydi? Ya yıllarca omuz omuza birlikte döğüştüğümüz arkadaşlar? Ferit, Kenan, Erol... Onlarla da uyuşamıyorum... Hayır, kınamıyorum onları, küçümsemiyorum da, yalnızca bizleri ölüme kadar sürükleyebilecek o eski bağın artık çözüldüğünü hissediyorum. Herkes benim gibi düşünmüyor ama. Öyle olmasa şu ünlü yemekli toplantılarda niye sık sık bir araya gelsinler?"

On Birinci Bölüm

Hapisten çıktıktan beş ay sonra o da bu toplantılardan birine katılmıştı. Doğruyu söylemek gerekirse, toplantıya göremediği arkadaşlarıyla karşılaşmaktan çok, onlar aracılığıyla iş bulmak amacıyla gitmişti. İçerden çıktığından beri işsizdi. Her sabah yeni bir umutla açtığı gazetelerin iş ilanları bölümünden yarar gelmeyeceğini ancak üç aylık bir uğraştan sonra anlayabilmişti. Bu süre boyunca toplam 37 şirketin ilanına yanıt vermiş, bunlardan 25'ine mektup yazmış, 12'sine ise bizzat gidip konuşmuştu. Yüz yüze görüştüğü randevularda ilgiyle karşılamışlar ama deneyimsiz olduğunu öğrenince, "Biz sizi ararız," deyip onu yollamışlardı. Başlarda gerçekten de arayacaklarım sanmış, ancak yaşadığı deneyler bunun kibarca bir baştan savma olduğunu kısa sürede ona öğretmişti.

İş bulamamak Süha'yı tuhaf düşüncelere sürüklüyordu. Yoksa polisler onu hâlâ izleyip, görüştüğü şirketlere eski bir hükümlü olduğunu mu anlatıyorlardı? Bunu neden yapsınlar ki? Artık ortada ne parti vardı, ne de komünizm tehlikesi. Gerçi hangi parti, hangi rejim gelirse gelsin büyük bir titizlikle Teşkilatı Mahsusa geleneğini sürdürenlerin işlerine akıl sır ermezdi ama zararsız birini tecrit çabalarının boşa olduğunu anlamayacak kadar da aptal değildi bu adamlar. Öyleyse neden iş bulamıyordu? Her sabah büyük bir dikkatle incelemeyi alışkanlık haline getirdiği gazetelerin iş ilanları sayfasına artık üstünkörü bakmakla yetiniyordu. Önceleri uygun bul-

duğu ilanları kalemle işaretlerken, şimdi yalnızca şöyle bir göz atıp geçiyor, evden çıkınca da gazetede yazan adreslere gitmek yerine aylak aylak dolaşmayı tercih ediyordu.

Üsküdar'dan Eminönü'ne geçtiği bir sabah gözleri Galata Kulesi'ne takıldı. İçinde eski bir dostu görmüş gibi sıcak duygular uyanırken, bu yaşlı kuleye yıllardır dikkatle bakmadığını fark etti. Sanki kulede bir tuhaflık vardı. Yaklaşık üç yüz elli yıl önce kuşlara özenen Hezarfen Ahmed Çelebi'nin kanat takıp havalandığı o görkemli anıt şimdi, Hürriyet, Nescafe, Ülker, AEG, Banco di Roma, Türkiye İş Bankası, Yapı Kredi Bankası, T.C. Ziraat Bankası, İmar Bankası, Oerlikon, Kale Kilit, Güven Sigorta, Başak Sigorta, Anadolu Sigorta, Olips, Mc Donalds, Coca-Cola, Marshall, Kodak yazılı, ışıklı ışıksız, rengârenk dev panolar arasında kaybolmamak, sanki birazcık daha soluk alabilmek için temellerinin üzerinde doğrularak inatla başını gökyüzüne doğru uzatıyordu. Kulenin bu umarsız direnişinin insanı kederlendiren bir yanı vardı. Ne tuhaf, bir zamanlar dünya ticaretini elinde bulunduran Cenevizliler tarafından dikilen bu kule, şimdi yine ticari kuruluşların panoların arasında silikleşiyor, yok oluyordu. Süha kuleye daha fazla bakamadı, vapurdan boşalan yolcu seline kapılıp Sirkeci'ye doğru sürüklendi. Ama ertesi sabah gazetelerin iş ilanları bölümünü açtığında, sütun sütun bölünmüş küçük puntolu yazılar yerine, şirketlerin dev panoları arasında görkemini yitirmiş kulenin görüntüsüyle karşılaştı yine. Sanki eli ateşe dokunmuş gibi gazeteyi fırlatıp kalktı, tıpkı hapishanede olduğu gibi küçük odada bir aşağı bir yukarı volta atmaya başladı. Odayı seri adımlarla arşınlarken, ruhsal dengesinin bozulduğunu düşünüp bir süre gazetedeki iş ilanlarına bakmamaya karar verdi.

İşte o günlerden birinde aldı Ferit'in davetini. Her dönemden arkadaşların katılacağı yemekli bir toplantıya çağırıyordu onu. Sevinerek kabul etti bu daveti. Belki de o içerdeyken iş kurmuş, çevre oluşturmuş arkadaşları ona yardım edebilirdi.

Arnavutköy'de, deniz kenarındaydı gittikleri restoran. İlk kez geliyordu Süha buraya. Partinin sanat komisyonunda görev alan arkadaşlar işletiyormuş. Tedirgin adımlarla girdi içeri. Avizelerden duvar kâğıtlarına, yerdeki halıdan mobilyaların kumaşlarına kadar her yan solgun bir kırmızıyla kaplıydı.

Süha teninin hatta göz aklarının bile bu kırmızıyla boyandığını hissetti. Duvarlara asimetrik olarak asılan Miró'nun röprodüksiyonları bu kırmızılık içinde altı kocaman leke oluşturmuştu. Arkadaşları ince uzun salonun sağ yanında, on beş kişilik bir masada oturuyordu.

Önce Ferit gördü Süha'yı. Yanındakilere söyledi. Aynı anda masadaki başların hepsi birden Süha'ya çevrildi. Süha gülümseyerek arkadaşlarına doğru yaklaşırken masadan sabırsız birkaç kişi de ayağa kalkmıştı bile. Ayağa kalkan iki kişiden kısa boylu, şişmanca olanı masaya ulaşmadan yakaladı Süha'yı.

"Geçmiş olsun Süha," diyerek sarıldı.

Süha tanıyamamıştı. Adam da fark etti bunu.

"Ben İhsan yahu, hatırlamadın mı?" Süha anımsayacak gibiydi.

Adam yardım etti.

"Vatan'dan İhsan, unuttun mu?"

"Aaa İhsan! Kusura bakma bir an çıkaramadım. Artık yaşlanıyorum galiba."

İhsan, Süha'yı tepeden tırnağa süzdükten sonra, "Sen gene iyisin. Şu benim halime bir baksana," diyerek eliyle kendi göbeğine vurdu.

"Vay Süha," Arkadan bir başkası omuzuna dokunmuştu. Süha bu defa tanıdı.

"Cemil sen ha, merhaba, ne haber?"

Sarıldılar.

"İyilik be Süha, n'olsun, yuvarlanıp gidiyoruz işte. İçerdeyken bir türlü adresini öğrenemedik. Kusura bakma, o yüzden arayıp soramadık."

Süha o kadar çok kişiden duymuştu ki bu lafları, uzattırmadı.

"Sıkma canını be Cemil, geçti işte."

"Neyse ki geçti. Çok üzülüyorduk senin durumuna. Hadi gel şöyle oturalım."

Ama Süha bir türlü oturamadı. Masadaki herkes tanıdıktı. Sarılmalar, öpüşmeler sürdü gitti. "İyi ki gelmişim," diye düşündü. "Bugüne kadar neden aramadım ki bu insanları?" Herkesle öpüşüp tokalaşarak masanın ucuna kadar gitti. En uçta güzelce, kumral bir kadın oturuyordu.

Kadın, "Merhaba Süha," diyerek ayağa kalktı.

Süha'nın yüzü ışıdı.

"Sevgi sen ha!"

Sarılıp öpüştüler.

"Nasılsın?"

"İyiyim. Sen nasılsın?"

"Nasıl görünüyorum?"

"Harikasın. Mümtaz nerede?"

Kadın ezik bir gülümsemeyle, "Biz, ayrıldık," dedi.

"Ya!.. Çok üzüldüm."

"Üzülecek bir şey yok canım. Ayrılmaya birlikte karar verdik."

"Ne bileyim, gene de insan iki dostunun ayrılmasını..." diye bir şeyler geveledi. Ama Sevgi'nin yüzünde hiç de üzüntülü bir ifade yoktu.

"Sizin için iyisi ne ise o olsun," diyerek toparladı. Kadın dostça eline dokundu Süha'nın.

"Sağ ol. Seni gördüğüme çok sevindim. Oturup uzun uzun konuşmak isterim."

"Ben de," dedi Süha. Ama daha selamlaşacak arkadaşlar vardı.

Masadakilerle kucaklaşma faslı bitince Cemil'in yanındaki sandalyeye yerleşti. Süha'ya kalsa Ferit'in ya da Sevgi'nin yanına oturmayı isterdi. Cemil'le çok sıkı bir arkadaşlıkları yoktu ama nedense bu gece o kadar sıcak davranıyordu ki Süha onu kıramamıştı. Cemil, sağ yanında oturan sarışın kadını, "Karım Nedret," diye tanıttı.

Süha "memnun olduğunu" söyledi.

Kadın ona belli belirsiz gülümsemekle yetindi. Bu arada Cemil görüşmedikleri zamanda neler yaptığını anlatmaya başlamıştı bile. O, ötekiler gibi kişiliksiz değildi. Örgütün tüm ısrarlarına karşın gizlilik sırasında işini bırakmamış, kavgayla birlikte mühendislik yapmayı da sürdürmüştü. Önce bir müteahhitlik bürosunda ücretli olarak çalışmış, sonra memleketteki bir arsayı satıp kendi bürosunu kurmuş, birkaç inşaat yaptıktan sonra da işlerini yoluna koymuştu. Şimdi evi, yazlığı ve otomobili vardı. Ama o inançlarından vazgeçmemiş, mühendis odalarında aktif görev almayı sürdürmüş, ayrıca köydeki kuru derenin üzerine küçük de olsa

bir köprü yaptırmış, 40 yıllık çeşmeyi ıslah ettirmiş, onun sayesinde bölgede sol partilere en fazla oy onların köyünden çıkıyormuş. Cemil nefes almadan anlatıyordu. Süha, karnı çok acıkmış olmasına karşın, ayıp olacak diye, önündeki tabakta iştah kabartacak biçimde dizilmiş soğuk mezelere çatalını bir türlü daldıramıyordu. Cemil, Süha'nın ıstırabından habersiz, anlatmasını sürdürüyordu. Bir ara Süha'nın gözleri masanın öteki ucundan ona bakıp bıyık altından gülen Ferit'e takıldı. Cemil'in yanına oturmakla yaptığı hatayı şimdi anlıyordu ya, artık geçmiş olsundu. Neyse ki sonunda Cemil'in karısı yardımına yetişti:

"Eee hadi Cemil, yesene."

Süha içinden kadına binlerce teşekkür ederek, "Eşin haklı, neden yemiyorsun? Hadi hem yiyelim hem konuşalım," diyerek, çatalıyla peynirden bir parça kopardı. Pek de lezzetli olmayan peyniri çiğnerken sıkıntıyla Cemil'den nasıl kurtulacağını düşünüyordu. En kolayı yanında oturan Rıfat'la ilgilenir gibi yapmaktı. Zaten Rıfat da ondan yana bakıp duruyordu. Yöneticilerle iyi geçinmeye özen gösteren, zeki olmaktan çok kurnaz biri olarak anımsıyordu Rıfat'ı. Oldum olası içi ısınamamıştı bu çocuğa. Ama Cemil'in söz bombardımanından kurtulmak için iyi bir sığınak olabilirdi Rıfat.

"Görüşmeyeli nasılsın Rıfat?"

Rıfat gülümsedi ona. Sigara dumanından iyice sararmış dişleri çıktı ortaya. "Eskinin bol sigara içme alışkanlığını kararlılıkla sürdüren istikrarlı bir yoldaş," diye muzipçe geçirdi içinden Süha.

"İyiyim. Olanı biteni anlamaya çalışıyoruz işte."

"Hepimiz öyle," dedi Süha, russalatasından bir parçayı ağzına atarken.

"Hayret!" dedi Rıfat. "Senden böyle alçakgönüllü laflar duyacağım hiç aklıma gelmezdi."

Süha ağzındaki salatayı neredeyse çiğnemeden yutarak, "Neden?" diye sordu.

"Sen her konuyu bilirdin. Sende hiçbir soru muallak kalmazdı. Hep bir yanıtın vardı senin. Aslında o zamanlar sana kıskançlıkla karışık bir hayranlık duyardım. Doğrusu pek de etkileyici konuşurdun. Şimdi kararsızlık içinde, 'Hepimiz öyle,' deyişin beni biraz düş kırıklığına uğrattı, ne yalan söyleyeyim, biraz da sevindirdi."

Süha, Rıfat'ın böyle konuşmasına alınmıştı.

"Keşke bu düşünceni o zamanlar söylemiş olsaydın," dedi. Eskiden yöneticilerle arayı iyi tutmak için nasıl ezilip büzüldüğünü anımsatmak istercesine.

Rıfat hafifçe kızardı, sonra sinsi sinsi güldü.

"Beni dinler miydin sanki?"

"O kadar da değil be Rıfat," dedi Süha. Sinirlenmişti ama belli etmemeye çalışıyordu. "Beni bugüne kadar çok arkadaş eleştirdi. Eleştirilmenin hoşuma gittiğini söyleyecek değilim ama söylenenler kafama yattıysa onlara hak verdim, kendimi değiştirmeye çalıştım."

"Alınma hemen, aslında sana söyleyecek fazla sözüm yok. Sen de çok çektin, yılların hapiste geçti. Ama geçmişte insanların yaşamını altüst eden yöneticiler bugün partinin olanaklarından yararlanarak büyük şirketler kuruyorlar, işte benim sözlerim asıl onlara."

"Eski yöneticiler partinin parasını kullanıyorlar mı, kullanmıyorlar mı, bilmiyorum. Açıkçası bu umurumda bile değil. Koca sistem çökmüş, kapitalistler, tarih bitti, diye göbek atarken yıkıntıların altında kalan üç beş kuruşun hesabını yapmaktan yana değilim."

"Öyle söyleme, yaşamımızı mahveden, bizi işsiz güçsüz bırakan bu insanlar..."

"Benim yaşamımı kimse mahvetmedi. Ben istediğim için devrimci oldum. Yaşadıklarımdan zerre kadar da pişmanlık duymuyorum."

Rıfat, bırak bu hamasi lafları, der gibi küçümser bir bakışla Süha'yı süzerek, "İşte eski Parti Komiseri Süha geldi," dedi, sonra ciddileşti. "Peki ya ölenler, onları düşündüğün oluyor mu hiç? Hepsi pırlanta gibi çocuklardı, pisi pisine gittiler..."

Kendini kontrol etmekte güçlük çekiyordu Süha. Nereden girmişti bu herifle konuşmaya. Başını çevirip içkisine sığındı. Rıfat hâlâ bir şeyler anlatıyordu ama Süha artık onu dinlemiyordu. İçinde alışık olmadığı bir neşe duydu. Eskiden olsa yönetici olduğu için bu herifi dinlemek, hatta ona açıklamalar yapmak zorundaydı. Oysa şimdi rahatlıkla, senin zırvalarını dinlemek zorunda değilim, dercesine başını çevirebiliyordu.

Cemil'e döndü.

"Çocuk var mı?" diye sordu.

Cemil böyle bir soru beklemiyor olmalıydı. Bakışlarını kaçırdı, altdudağı hafifçe dışarı sarktı.

"Yok," dedi ezilerek. Sanki başarısız bir eylem hakkında rapor verir gibiydi. "O işi beceremedik henüz..."

Gaf yapmıştı. Canı sıkılmaya başladı. Cemil'e bu soruyu sormanın ne anlamı vardı? Ama adamın çocuğu olmadığını nereden bilsindi?

Masada ikili üçlü konuşmalar sürüp gidiyordu. Karşısında İTÜ'den Rahmi ile Cengiz, IBM'in mi yoksa Macintosh bilgisayarlarının mı üstün olduğu konusunda yer yer teknik sözcüklerin de kullanıldığı bir tartışmaya tutuşmuştu. Sol yanlarında, eskiden derneğin duvar gazetesini hazırlayan, elleri ve boynu gümüş takılarla dolu, şimdi adını anımsayamadığı, edebiyat fakültesi mezunu kız, Doktor Akif'e, "postmodernizm ve Doğu düşüncesi" üzerine küçük bir konferans veriyordu. Onların karşısında örgütte kadınların temsilcisi olan Leyla yanındaki İhsan'a, Anadolu Lisesi sınavlarına hazırlanan oğlunun bunalımlarını anlatıyordu. Uzakta kaldıkları için Ferit ile Sevgi'nin ne konuştuğunu duyamıyor ama Ferit'in karısının onlara kıskançlıkla baktığını görebiliyordu. Feritlerin karşısında oturan fen fakültesinden Feyyaz ile Nurten'in de neler konuştuğunu duyamamasına karşın bir ara Ferit'in hanımının, "Sizin patronlar da çok insafsızmış ayol," diye yüksek sesle konuşmaya katılmasından, çalıştıkları işlerden söz ettiklerini sanıyordu.

Yolları çoktan ayrılmış, ancak böyle yemekli toplantılarda biraz da zoraki olarak bir araya gelen arkadaşlarının yüzlerinde, davranışlarında alışık olmadığı bir anlam, daha doğrusu anlamsızlık vardı. Yılgın bakışlar, ağızdan isteksizce çıkan sözcükler, gülümserken yorulan dudaklar... "Bu, ben içerdeyken yaşananların ortak izi olmalı," diye düşündü. "Ne olmuş bu çocuklara böyle?"

Onları ilk tanıdığında hepsi gençti. Yalnızca fiziksel görünümleri, biyolojik yaşlarıyla değil, duygularıyla da hepsi gençti. Yıllar önce dernekte seminer dinlerken ya da bir forum sırasında, yahut bir cenaze töreninde arkadaşlarının gözlerinden yansıyan o parıltıyı anımsadı. Belki de bütün giz o parıltıdaydı. Onları güzelleştiren, iyi insanlar yapan, bütün dünyaya meydan okuyacak kadar cesur kılan, belki de yal-

nızca o parıltıydı. Bütün diğer şeyler, Marksizm, örgüt, parti, toplantılar, sabahlara kadar süren ateşli tartışmalar, mitingler, çıkarılan gazeteler, kitaplar, bildiriler, duvarlara yazılan sloganlar, grevler, boykotlar, forumlar, silahlı çatışmalar, silahsız çatışmalar, işkencede ser verip sır vermemeler, tutukevinde ölümüne direnmeler, yapılan her eylem, söylenen her söz, sıkılan her yumruk belki de yalnızca bu parıltıyı harlı tutmak içindi. Ama şimdi nereye kaybolmuştu o parıltı? Saçları aklaşıp seyrekleşen, yüzlerinde ve gözaltlarında ince de olsa çizgiler beliren, bedenleri eski çevikliklerini yitirip gevşeyen, günlük yaşamın ıvır zıvırıyla uğraşmaktan omuzları çökmeye başlayan arkadaşlarının yüzünde boş yere aradı o parıltıyı.

"Demek gençlik bitti," diye söylendi.

"Efendim?" dedi Cemil.

Acı bir gülümseyiş belirdi Süha'nın dudaklarında.

"Merak etme Cemil," dedi gülümsemesini sürdürerek. "Hiçbir şey bitmiş değil. Yaşam her gün yeni olanaklar sunar insana. Mutlaka bir gün senin de çocuğun olur."

Cemil, bu bir iyi niyet dileği mi, yoksa alay mı, anlamak için dikkatle baktı arkadaşına. Ama bir anda onu unutup sanki yaşamın gizini görecekmiş gibi kadehindeki rakının beyazlığına dalıp giden Süha'nın yüzünden bunu anlaması çok zordu.

Bu kaçıncı bardaktı? Yavaştan kafasının cilalandığını hissediyordu Süha. İçinde tatlı bir boş vermişlik duygusu uyanıyordu. Dişlerinin arasında çiğnediği maydanozun damağında uyandırdığı tat ona nedense güneşi anımsattı. Kokusuz, renksiz, görüntüsüz; yalnızca tat verici, olgunlaştırıcı bir güneşti bu. Nitelikleri sınırlandırılmış bu güneş ona yaz mevsimini çağrıştırdı. Yaz ise sabahı. Sabah bir deniz kıyısını. Kıyı kurumuş otları. Kurumuş otlar rüzgârı... Belleğinde uyanan tatlar, görüntüler, sesler durgun bir suyun üzerinde kayan bir çakıl taşı gibi ardı ardına sekerek, çocukluğunda yaşadığı bir yaz sabahına sürükledi onu. Belki de bu anı hiç yaşamamıştı da bir yerlerde okumuş ya da bir filmde izlemişti. Böğürtlen çalılıkları ve dut ağaçlarıyla kaplı bir kıyıdaydı. Güneşin altına uzanmış, saçlarında dolaşan ılık rüzgâra aldırmadan, gökyüzünün maviliğinde yerçekimine direnen kocaman kanatlı,

gümüşten bir uçağın süzülüşüne bakıyordu. Henüz kavgayı, yenilgiyi, yılgın yüzlü arkadaşları ve bu restoranı tanımadığı günlerdi. Bu restoran mı, ne restoranı? Kendine geldiğinde İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden Zehra bir şeyler anlatıyor, hayret, masadaki herkes susmuş, ilgiyle onu dinliyordu. Bir mitingden söz ediyordu Zehra. İstanbul'da izin verilmediği için İzmit'te yapılan bir mitingden. Yüzlerce otobüsle gelmişlerdi İzmit'e. Ama mitinge orada da izin verilmemiş, protesto etmek için valiliğe kadar yürümüşlerdi. Anımsamaya başladı Süha. "Faşist Yuvalar Dağıtılsın Mitingi", 1980 yılının yazında bir sabah İzmit'te, kıyıdaki ince uzun çay bahçesinde toplandıkları gün yapılan miting. Fevzi Kuruçay'ın bıçaklanarak öldürüldüğü miting.

Bembeyaz bir pantolonla bembeyaz bir gömlek giymişti Fevzi. Tıpkı Garcia Márquez'in *Kırmızı Pazartesi*'nde olduğu gibi. Ancak bir yazar okuyucusunu etkilemek amacıyla bıçaklanarak öldürülecek kahramanına beyazlar giydirebilir. Ama bıçaklanarak öldürülecek olan bir adamı kim esinlemiştir o sabah beyazlar giysin diye? Fevzi'yi gözünün önüne getirmeye çalıştı. Beceremedi, tanımazdı, ilk kez vurulduğu anda görmüştü onu. Şaşkınlık ve korku dolu gözlerle ona doğru koşan, bıyıklı, genç bir adam. Acı yoktu gözlerinde. Evet yüzünü anımsamamasına karşın gözlerinde acı olmadığını çok iyi anımsıyordu. Taksiye bindirinceye kadar yanında kalmıştı. Koltukları kan olur diye hiçbir taksi almıyordu onları. Sonunda yaşlıca bir adam özel otomobiline alıp götürmüştü hastaneye. Ama taksiye binmeden önce ölümün solgun sarılığı gelip yerleşmişti Fevzi'nin yüzüne. Fevzi ölmeseydi, belki şu anda aralarında oturacaktı. "Oysa belleğimde hiç yaşlanmayacak, tıpkı cenaze töreninde yakama taktığım resminde de olduğu gibi hep gülümseyen, genç bir adam olarak kalacak. Yani iyi mi oldu ölmesi? Hayır canım, ölüm iyi olur mu? Ya ne demek istiyorsun? Yani şu yaşlanmadan yaşlanmış gibi bakan, konuşmaya bile üşenen, suratlarından memnuniyetsizlik akan insanlardan biri olmayacak hiç değilse." Bunları düşünürken gözleri Zehra'ya takılmıştı. Şaşkınlıkla doğruldu. İşte aradığı o parıltı Zehra'nın bir kuyu kadar derin siyah gözlerinde utkuyla ışımaktaydı. Masadakiler tıpkı on iki yıl önce olduğu gibi birden gençleşivermiş, kaşlar çatılıp

yüzler gerilmiş, sözler heyecanla çıkmaya başlamıştı ağızlardan. Rıfat bile elini uzatarak, "Hadi yahu, İTÜ'lüler çatışma bittikten sonra geldiler olay yerine," diye laf attı ortalığa.

"Biz yakalanırken sen de her zamanki gibi arazi olmuştun değil mi?" diye yanıtladı Cengiz onu.

Masadan kahkahalar yükselmeye başlamıştı.

Süha, birden neşeleniveren topluluğu şaşkınlıkla izliyordu. "Bu işte bir yanlışlık var," diye düşünüyordu. Hapisten çıktığında, karşılaştığı arkadaşlar geçmişi eleştiriyor, yaptıklarına yazıklanıyorlardı. Sarsılmaz sandıkları inançlarının hiç beklemedikleri bir anda geçmişin sistemli bir eleştirisinin yapılmasını, eskinin tüm yanlışlarının büyük bir açıklıkla ortaya konmasını Süha da bir zorunluluk olarak görüyordu. Ama ömürlerinin en önemli dilimini, neredeyse bütün gençliklerini bu savaşım içinde geçirmiş, o sürecin izleri artık kişiliklerine sinmiş olan bu insanların geçmişte yaşananları bir anda yok saymalarını anlayamıyordu. Şimdiyse karşılaştığı durum çok ilginçti. Sabahtan beri isteksizce oturanlar, on yıl önce yapılmış bir mitingden söz açılınca bir anda canlanıvermişler, eskiyi konuşmak için adeta birbirleriyle yarışmaya başlamışlardı. Her ağızlarını açtıklarında "birey" olmaktan söz eden bu insanlar, eskiden yapamadıklarını gerçekleştirmenin mutluluğuyla dolu olmaları gerekirken neden yaşamlarını hâlâ geçmişin anılarıyla renklendirmeye çalışıyorlardı? Yoksa ideallerine mantıklarıyla değil, yürekleriyle bağlı olanlar için bu tutum son derece doğal bir sonuç muydu?

Bütün bu düşündüklerini arkadaşlarıyla tartışmak isterdi. Bir ara kahkahaların dinmesinden yararlanarak, "Ama arkadaşlar bu işte bir tuhaflık yok mu?" diyecek oldu.

"Tuhaflık olmaz mı?" dedi Ferit. "Herif molotofkokteyllerini evde unutmuş. Benzin bulacağız diye anamız ağladı..."

"Ben ondan söz etmiyorum," dedi Süha.

Ama kimse onu duymadı. Çünkü Ferit, 1980 yılında, İstanbul'da yasadışı olarak kutlanan 1 Mayıs eylemlerini anlatıyordu. Ve herkesin bu konuda söyleyecek sözü vardı.

Sustu. Arkadaşlarının anılarını giderek artan bir öfkeyle dinledi. Anlatılan olayların çoğunda o da vardı. Ama içinden, geçmiş hakkında konuşmak gelmiyordu. Kendini hakkı yenmiş, ihanete uğramış biri gibi hissetmeye başlamıştı. Hapiste

yatan oydu, işsiz kalan oydu. Ama mangalda kül bırakmayan arkadaşlarıydı. Şu masanın üstüne fırlayıp, '"Biraz alçakgönüllü olun!' diye bağırsam ne olur acaba? Hiçbir şey olmaz. Yine ben komik duruma düşerim. Hafta boyunca da herkes, 'İktidarını yitiren yöneticinin hezeyanı' diyerek beni konuşur, neşelenir." İşte bu yüzden susuyordu. Sohbet bitene kadar da tek söz etmeden öylece oturdu. Kimse de, "Sen neden konuşmuyorsun?" diye sormadı zaten.

Masadaki nostaljik sohbet, at kuyruklu, yırtık blucinli, yuvarlak gözlüklü gençten müzisyenin, "Hoş geldiniz," sözleriyle sona erdi. "Bu gece sizleri geçmiş günlere götürecek parçalar hazırladım," diyerek gitarının tellerine dokunmaya başladı. İlk parça "Besame mucho"ydu. Birkaç İspanyolca parçadan sonra, Rıfat'ın isteği üzerine "Bella Chau" çalındı. Masadakiler büyük bir coşkuyla hep bir ağızdan şarkıya katıldılar. Ardından Livaneli şarkılarıyla devam edildi. Süha hiçbir şarkıya katılmıyor, öfkesini dışarıya vuramamanın sıkıntısıyla kendini yiyordu. Bir ara gözleri Sevgi'ye takıldı. O da kendisi gibi şarkılara katılmıyordu. Galiba o da sıkılıyordu.

Süha'nın baktığını gördü. Sanki bunu bekliyormuş gibi kalkarak Süha'nın yanına geldi. Cemil, bu durumdan pek hoşlanmasa da Sevgi'ye yer açmak zorunda kaldı. Sıkışarak oturdular. En ufak kıpırdanışlarında bile bedenleri birbirine dokunuyordu. Süha bu yakınlıktan biraz tedirginlik duydu. Ama Sevgi'nin rahat tavrı onu da sakinleştirdi.

"Eğlenmiyor gibi bir halin var," dedi Sevgi.

Ötekilere duyurmamak için Sevgi'nin kulağına eğildi Süha.

"Aslına bakarsan iyice sıkıldım," dedi. Hoş bir parfüm kokusu çarptı burnuna.

"Ben de sıkıldım. İstersen gidelim."

"Gidelim mi? Nereye?"

"Nereye olursa. Benim vaktim bol."

Arkadaşının bu senli benli tavrını nasıl yorumlayacağını bilemedi Süha. Sevgi'nin şeker pembesi bluzunun açık yakasından taşan, bronzlaşmış göğüslerine bakarken, "Ne demek istiyor bu kız?" diye düşündü. Zaman kazanmak için, "Biraz daha oturalım. Sonra çıkarız," dedi. "Millete ayıp olmasın."

"Milletin de çok umurunda sanki," dedi Sevgi, çantasından çıkardığı paketten bir sigara yakarken.

"Değil mi?" diye itiraz edecek oldu Süha.

"Görmüyor musun, kolektifimizin geçmişe dönüş seansları başladı. Gecemizin bu bölümü bir saat kadar müzikle devam eder. Sonra göbek atma ve dans bölümüne geçilir. Müzisyenimiz gitarla çiftetelli çalınmayacağını söylese de, bir zamanların yaratıcı militanları tabii ki bu toy oğlanı hemen ikna ederler. "Leylim Ley" ya da "Eşkıya Dünyaya Hükümdar Olmaz" parçalarının hızlandırılmış müziğiyle bol bol göbek atılır. Bu neşeli ve bol terli seans, millet iyice kafayı bulup kendinden geçinceye kadar sürer. Sonunda ayık kalanlar sarhoşları toplamaya başlar ve toplantının bittiğini ilan ederler. 'Bir dahaki sefere ne zaman buluşuyoruz, biraz daha erkene alalım şu toplantıları,' sözleri ve bol tükürüklü öpüşme seremonisinden sonra herkes evine dağılır. Belki bir iki kişi, 'Yahu Süha ya da Sevgi nerede?' diye sorar, sonra onlar da unutur, gider."

"Yine de bekleyelim biraz," dedi Süha.

"Nasıl istersen."

"Pek hoşlanmıyorsun bu insanlardan galiba?"

"Onlar da benden hoşlanmıyor."

"Neden?"

"Yaşam tarzım onlara ters geliyormuş."

Başıyla Cemil'i işaret edip sesini biraz kıstı.

"Yanındaki söyledi bunu bana."

"Yaşam tarzında ne var ki?"

"Bana göre bir şey yok. İstediğim gibi, hiçbir kuralla kendimi sınırlamadan yaşamayı deniyorum ben."

"Nasıl yani?"

"Anlatırsam belki sen de kınarsın beni."

"Niye kınayayım canım. Senin hayatın, kim ne karışır?"

"Hafta içi bütün gün deliler gibi çalışıyorum. Ama cuma akşamı oldu mu birden içimdeki şeytan uyanıyor. Giyinip kuşanıyor, sürüp sürüştürüp çıkıyorum sokağa. Bar mı, diskotek mi, neresi olursa..."

"Tek başına mı?"

"Tek başıma ya da arkadaşlarla."

"Eee ne var bunda yadırganacak?"

"Sonra gece ilerliyor, barda ya da diskotekte gözüme kestirdiğim biriyle çıkıp gidiyorum."

"Yani onunla beraber mi oluyorsun?"

"Tabii, geceyarısı resim sergisine gidecek halimiz yok herhalde."

Kısa bir suskunluk oldu. İnanmamış gibi bakıyordu Süha arkadaşına.

"İnsanlar ne hallere düştü?" diye hüzünle söylendi.

"Niye hakaret ediyorsun?"

"Hakaret mi?"

"Ben 'ne hallere' falan düşmedim. Bunu istediğim, sevdiğim için yapıyorum. Böyle yaşamak hoşuma gidiyor."

"Özür dilerim, hakaret etmek için söylemedim. Ama anlayamıyorum."

"Anlaşılmayacak bir şey yok. Seninle ilk karşılaştığımız günü anımsıyor musun? Hani Gençler Büfe'de buluşmuştuk. Benim önümde bir vişne suyuyla bir ayran vardı. Büfedeki herif de vişne suyuyla ayranı birlikte mi içecek bu gerzek kız, diye tuhaf tuhaf suratıma bakmıştı. Sonra sen gelmiş, 'Vişne mi soğuk, ayran mı?' diye sormuştun. Ben de parola gereği, 'İkisi de ılık,' demiştim. Öylece buluşmuştuk. Sen benim hakkımda her şeyi biliyordun, ben senin ismini bile bilmiyordum. İşte o gün bana sorduğun ilk soru, neden devrimci olduğumdu. Ben halkımı, ülkemi sevdiğim için gibi bir yanıt vermiştim. Sen yanıtımı doyurucu bulmamıştın. 'Bence insan kendisi için devrimci olur,' demiştin. 'Halkı, ülkeyi sevmek, onlar için iyi işler yapmak da önemlidir ama insanı devrimci yapan bunlar değildir. İnsanı devrimci yapan kendi içindeki istektir. Bu belki sunulanla yetinmemek, bir tür duyumsuzluk duygusudur.' O zamanlar ne demek istediğini anlamamıştım. Ama bugün seni çok iyi anlıyorum. İşte sen nasıl ki sunulandan daha renkli, daha canlı, daha doyurucu bir yaşam istediğin için devrimciliği seçtiysen, ben de aynı nedenlerle 'free' olmayı seçtim."

Sevgi'nin kararlı tavrı Süha'nın şaşkınlığını daha da derinleştirdi. İşin içinden çıkamayacağını anlayınca gülmeye başladı.

"Free ha..." Kahkahalarla gülüyordu. Masadakiler bir an sohbetlerini kesip Süha'ya sitem dolu bakışlar fırlattılar. Sevgi ise anlayışla süzüyordu eski örgüt sorumlusunu.

"Sana beni kınayacağını söylemiştim," dedi.

"Hayır, kınamıyorum. Anlamaya çalışıyorum."

"O kadar zor mu anlamak? İstediğin yemeği yiyebilmek, istediğin yere gidip dilediğince dolaşabilmek, istediğin an mastürbasyon yapabilmek gibi bir şey bu. Üstelik aşk gibi, sevgi gibi kadın erkek arasında yaşanan o büyük yalanlara hiç bulaşmadan."

"Galiba asıl sorun bu. Sen aşktan kaçıyorsun. Sorumluluk almak korkutuyor seni. Mümtaz'la aranız çok mu kötüydü?"

"İyi olan evlilik var mı? Ama sorun bu değil. Ben şimdiki yaşamımda kendimi buldum... Öyle tuhaf tuhaf bakma yüzüme. Söylediklerim doğru."

"İnsan yalnızca cinsel alanda özgürlüğü yakalayarak kendini bulabilir mi?"

"Bırak artık kitap gibi konuşmayı. Elbette benim yaşamım sadece hafta sonları çapkınlıklarından oluşmuyor. Sevdiğim bir işim, yanlarında olmaktan mutluluk duyduğum annem, babam ve kardeşlerim var. Ama insanlar beni değerlendirirken nedense çapkınlarımı göz önüne alıyor."

"Sen de bundan pek rahatsız olmuşa benzemiyorsun. Bana bile önce bu yanını anlattın."

"Hayır, laf oraya geldi. Hem sana değiştiğimi anlatmak istedim."

"Değişmeyen var mı aramızda?"

"Sen bunların değiştiğini mi sanıyorsun?"

"Sanmıyorum, gözle görülüyor."

"Bence onlarda hiçbir değişiklik yok. Eskiden de rüzgârın önündeki yaprak gibiydiler. Olaylar onları nereye götürürse sürükleniyorlardı. Şimdi de aynı. Sadece onları sürükleyen rüzgâr değişti."

"Sen onlar gibi değil misin?"

"Eskiden öyleydim. Ama artık değilim."

"Cinsel tabulardan kurtuldun."

"En azından."

Süha ne söyleyeceğini bilemediğinden sustu. Ama durup durup hayretle Sevgi'nin yüzüne bakıyordu.

"Mümtaz ne diyor bu işe?"

Sevgi ilk kez sinirlenir gibi oldu. Kestanerengi gözlerinin üstündeki incecik kaşları çatıldı. Sitemle baktı Süha'ya:

"Bundan Mümtaz'a ne?" dedi.

Arkadaşını kırdığını anlayan Süha, "Elbette canım," dedi özür diler gibi, "bu senin yaşamın, kimsenin karışmaya hakkı yok. Yani ben... Senin iyiliğin için..."

"Benim iyiliğimi istiyorsan bir an önce çıkalım buradan."

"Peki," dedi Süha.

Kalktılar. Ama Ferit onları fark etti.

"Ateşi ve ihaneti gördük," diye bağırdı. Ötekiler de uyandılar. "Hop daha gece bitmedi," diyerek gitmelerine karşı çıktılar.

Süha'dan önce Sevgi atıldı:

"Arkadaşlar birbirimizi gördük. Konuştuk. Artık bize izin verin." Birden yüzüne ciddi bir anlam vererek, "Hem geçmişle ilgili önemli bir konu konuşacağız," dedi. Sağ eliyle yandan ağzını kapattı, öteki müşterilerin duymasını istemiyormuşçasına kısık bir sesle, "İnanın yoldaşlar, bu hepimizin yararına olacak," dedi.

Herkes kahkahayla gülmeye başlamıştı.

"Demek bizi terk ediyorsunuz?" dedi Ferit. "Ne yapalım, öyle olsun. Ama bir dahaki sefere böyle erkenden kaçmak yok ona göre."

Sıkıntı verici bir vedalaşmadan sonra Süha ve Sevgi kendi hesaplarını ödeyip çıktılar.

Kapıda Boğaz'ın serinliği karşıladı onları. Önlerinden akan ışıklı caddede bir anda birkaç taksi beliriverdi.

"Nereye gidiyoruz?" diye sordu Süha.

"Bize gidelim mi?"

"Size mi?"

"Evet, Cihangir'de iki odalı bir ev tuttum. Orda rahat edebiliriz. Ama sence bir sakıncası varsa..."

"Yoo... Ne sakıncası olacak canım. Ben senin için..."

"Benim için fark etmez."

"Oldu. Gidelim o zaman."

Israrla onları gözleyen taksilerden birine atladılar. Arka koltukta yan yana oturmuşlardı. Taksi virajları dönerken bedenleri birbirlerine yaklaşıyor, kolları birbirine dokunuyordu. Süha içinde güçlü bir isteğin uyandığını hissediyordu. Üç yıldır kimseyle sevişmemişti. Ama Sevgi'yle yatma konusunda içi rahat değildi. Yıllarca kavga arkadaşlığı yapmış bir

insanla yatmak biraz tuhaf olmaz mıydı? Ah bir de şu hoş kokulu parfüm, bedenine yaslanan bu yumuşaklık olmasa. Gözucuyla Sevgi'ye baktı. Sakin görünüyordu. İçinde uyanan isteğin ağırlığından kurtulmak için, "Madem bu insanları sevmiyorsun, neden onların toplantılarına katılıyorsun?" diye sordu. Sevgi, arada bir dikiz aynasından merakla onlara bakan şoförün duymasını engellemek için Süha'ya doğru eğildi.

"Genellikle onlardan uzak duruyorum," dedi. "Toplantıya senin katılacağını duyunca geldim."

"Benim mi?"

"Evet, niye o kadar şaşırdın?"

İyice yaklaşmıştı Süha'ya. Sağ kolu, Süha'nın sol kolundaki tüylere sürtünüyordu. Süha heyecanlanmıştı. Bedeninin gerildiğini, cinsel organının uyandığını hissediyordu.

"Şaşırmadım da..."

"Ama..."

"Ne bileyim işte..."

Çapkınca gülümsedi Sevgi. Biraz geri çekildi.

"Sen benim örgüt sorumlumsun. Seni görmek istememden daha doğal ne olabilir?"

Süha hemen kendini toparladı.

"Elbette canım..."

"Ama yalnızca örgüt sorumlusu olduğun için görmeye gelmedim seni."

"Ya niçin?.."

"Sana bir anımızı anlatacağım. Ama senin anımsayacağını sanmıyorum. Çünkü olanların farkında değildin," diyerek yeniden yaklaştı Sevgi. "Bizim evde yaptığımız örgütsel görüşmelerden biriydi. Bilirsin, aslında hiç yapmam ama nasıl olduysa o gün saatleri karıştırmışım. Kapı çalındığında hâlâ uyuyordum. Aceleyle yataktan fırladım. Kapıcının ekmek getirdiğini sanıyordum. Kapıyı araladım. Bir de baktım, karşımda sen. Benim üstümde de incecik bir gecelik ve altımda her zamanki gibi hiçbir şey yok."

Süha'nın yüzü kıpkırmızı oldu. Bereket taksinin loş ışığından fark edilmiyordu. Sevgi konuşmasını sürdürdü:

"Belki bunun farkına bile varmadın. Normal bir durum aslında. Ama seninle ilişkimiz yalnızca örgütsel konularla sınır-

lıydı, bu beklenmedik karşılaşma nedense beni çok etkiledi. O günden sonra tuhaf fanteziler belirdi kafamda. Mümtaz'la yataktayken seninle seviştiğimi düşünmeye başlamıştım."

"Çok açıksözlüsün."

"Geçmişte o kadar çok şeyi içimize attık ki artık hiçbir şeyi gizlemekten yana değilim."

"Ama yine de gizli bir yan hep kalmalı, değil mi?"

"Beni baskı altında tutacak gizler istemiyorum," diyerek Süha'nın elini tuttu. Ilık ve yumuşak bir ten hissetti Süha. Acemice dokundu. Sonra parmaklarıyla okşamaya başladı bu dişi eli. Artık aklına örgüt arkadaşı falan gelmiyordu. Sevgi başını Süha'nın omuzuna yasladı.

"Saçların ne güzel kokuyor," diye mırıldandı Süha. Sesi titremeye başlamıştı.

Taksiden inip apartmana girdiklerinde birbirinden uzak durdular. Asansöre binince Sevgi usulca sokuldu. Süha yüzünde arkadaşının soluğunu hissediyordu. Onu kendine çekerek öpmeye başladı. Ilık, hoş bir tat yayıldı ağzına. Süha öpüşmeye kendini kaptırmıştı ki Sevgi şakayla itti onu. Ayrıldılar. Süha alıklaşmıştı. Sevgi kışkırtıcı bir gülümsemeyle yeniden yaklaşıp dilini erkek arkadaşının altdudağının üzerinde gezdirmeye başladı. Sonra Süha'yı öpmeye başladı. Giderek daha sıkı bastırıyordu dudaklarını. Bu ılık öpüşler bizimkinin aklını başından aldı. Bir an nerede olduğunu unuttu. Hemen orada, o anda Sevgi'yle birlikte olmak istedi. Ama asansör inecekleri kata gelmişti bile.

Küçük koridorun en sonundaydı daire. Asansörden dairenin kapısına kadar yürümeleri, anahtarı çantadan çıkarıp kilidi açmaları sanki saatler sürdü. İçeri girer girmez yeniden kenetlendiler. Süha, vahşi bir istekle Sevgi'nin bluzunu ve sutyenini çıkardı. Diriliklerini koruyan biçimli göğüsler, sutyenin baskısından kurtulunca Sevgi'nin devinimlerine uygun olarak usulca titrediler. Süha ona doğru uzanan balrengi meme uçlarını öpmeye başladı. Çok eskilerde kalmış bu tadı anımsar gibi oldu. Sevgi elleriyle dokunmasını istedi. Uysalca bu isteğe uydu. Genç kadın zevkle başını geriye attı. Süha onun boynunu boydan boya öperek dudaklarına ulaştı. Ateşli bir öpüşme başladı aralarında. Az kalsın yerdeki halının üstüne yıkılacaklardı. Sevgi usulca sıyrıldı Süha'nın

kollarından. Elinden tutarak yatak odasına sürükledi onu. Karşı daireden yansıyan ölgün bir ışıkla belli belirsiz aydınlanmıştı oda. Sevgi yatağın üzerine uzanıp eteğinin altındaki külotunu çıkardı. Ona doğru eğilen Süha, eteğini sıyırdı. Yumuşacık dokunuşlarla bacaklarını okşayarak yukarılara doğru çıktı. Avucunda tüylü bir ıslaklık hissetti, Sevgi'nin cinsel organı sanki acıkmış, etobur bir tropikal bitki gibi sabırsızlıkla kıpırdanıyordu. Açlığını artırmak için Süha parmağıyla dokundu bu bitkinin iştahla açılmış ağzına. Sevgi arzuyla kıvrandı. Hızla Süha'nın kemerini çözmeye başladı. Ama ikisi böyle sarmaş dolaşken kemerin çözülmesi çok zordu. Süha biraz açılıp kendi çıkardı giysilerini. Sevgi kısılmış gözkapaklarının arasından zevkle izliyordu onu. Giysilerinden kurtulan Süha, yavaşça Sevgi'nin üstüne uzanarak, yeniden dudaklarından emmeye başladı. Süha'nın sertleşmiş cinsel organını teninde hisseden Sevgi bacaklarını istekle açarak, "Hadi," diye inledi. Süha hafifçe doğruldu ve kadın küçük bir çığlık atarak onu içine aldı. Mekanik bir devinim başladı aralarında.

O gece iki kez seviştiler. Sevgi, Süha'nın acemiliklerini de örten usta dokunuşlar ve öpüşlerle bir zevk ayinine dönüştürmüştü sevişmelerini. Daha önceleri utana sıkıla bir kez geneleve gitmişti Süha. İlk cinsel deneyimi orada yaşamıştı. Ama o ilişkiden fazlaca bir tat almamıştı. Demet'le ise yalnızca kaçamak öpüşmeler yaşamıştı. Birkaç kez de kız ayağındaki blucinini çıkarmadan sevişmişlerdi. Seks söz konusu olduğunda Demet hep utanmış, uzak durmuştu ondan. Oysa Sevgi cömertti, sıcaktı. Süha'nın o güne kadar yaşadığı en doyurucu sevişmeydi.

Ama ertesi gün uyanınca hiç beklemediği bir yıkım yaşadı. Sabah güneşi gecenin büyüsünü paramparça etmişti. Yatak odasının ağır kokusuyla kendine geldi. Yanında yatan Sevgi'nin terlemiş bedenini görünce büyük bir yabancılık duydu. Genç kadının başı yastıktan kaymış, hafifçe aralanan ağzından ince bir şerit halinde süzülen salya yastıkta açık sarı bir leke bırakmıştı. Tiksintiyle baktı bu görüntüye. Bu evde, bu yatakta ne işi vardı? Kendini aşağılanmış hissediyordu. Öyle kötü oldu ki, az sonra uyanacak olan Sevgi'nin yüzüne bakamayacağını anladı. Sessizce giyinerek, adeta kaçarcasına

çıktı evden. Sokakta rahatlayacağına daha da kötü olmuştu. Ellerinde hâlâ Sevgi'nin kokusunu taşıyordu. Ya Mümtaz duyarsa? Ne diyecekti arkadaşına. Gerçi adamın eski karısıydı ama yine de üzülürdü herhalde. "Bir daha kesinlikle böyle bir şey yapmam," diyerek evine doğru yürüdü. Ancak öğleye doğru yaptığı kabalığın ayırdına varabildi. Telefona sarılıp Sevgi'yi aradı.

Sevgi kırgın bir sesle, "Merhaba, Süha sen misin?" dedi. "Nereye kayboldun öyle sabah erkenden?"

"Gece sana söylemeye fırsat bulamadım. Babam biraz rahatsız, onun yerine gece vardiyasından gelen taksiyi almam gerekiyordu da..."

Kısa bir sessizlik oldu. Sonra Sevgi'nin kırgın sesi duyuldu.

"Yalan söylemeyi bile beceremiyorsun. Ben de sevmediğim biriyle bu işi ilk kez yaptığımda çok rahatsız olmuştum."

"Yoo onu nereden çıkarıyorsun? Çok güzel anlar yaşadım seninle."

"Hadi Süha. Sana kızmıyorum. Ama hiç değilse uyanana kadar yanımda kalabilseydin..."

Süha ne diyeceğini bilemedi.

"Özür dilerim, seni kırmak istemezdim. Tekrar görüşürüz, değil mi?"

"Olur... Görüşürüz."

Ama bir daha hiç görüşmediler. Süha o gece yaşadıklarının Sevgi'nin gözünde konumunu sarstığını düşünüyor, bundan da utanıyordu. "Keşke onunla hiç yatmasaydım," diye düşündü. Belki iyi bir arkadaşlık hatta duygusal bir ilişki bile gelişebilirdi aralarında. Arkadaşlıkların hızla aşınıp tükendiği bu sağır, bu duyarsız ortamda Sevgi gibi içten bir dostunun olması ne kadar iyi olurdu.

On İkinci Bölüm

Zülfü'nün meydanı terk etmesiyle otoritesi iyice güçlenen Bektaş Sofu, gençlere verip veriştirdikten sonra kızgınlıkla İsmayil'in anasına döndü:

"Sen de ne söyleyeceksen söyle, Fatma Kadın," dedi.

Fatma Kadın'ın gözlerinde saklamaya gerek duymadığı koyu bir kin vardı.

"Allahından bulursun inşallah," diye mırıldandıktan sonra sesini yükselterek konuşmaya başladı: "Şimdi size diyeceklerimi belki yirmi sene evvel anlatmalıydım. O zaman başımıza bu işler gelmezdi. Lakin Hızır Aleyhisselam'dan çekindim, günaha girmekten korktum. Babam Veli Sofu küçüklüğümde bana, insanların başı dara düştüğünde yardıma gelen o ak sakallı, yeşil cübbeli ihtiyarı anlatmış, 'Eğer bir gün onunla karşılaşırsan, sakın ola ki gördüğünü kimseye söyleme,' demişti. Tam yirmi sene evvel Hızır Aleyhisselam bana göründü. Oğlumu korumam, kimseye vermemem için beni tembihledi.

O günü hiç unutamam. İsmayil'i yolun kenarındaki ahlat ağacının altına yatırmış, tarlada boy atan mercimeklerin arasındaki ayrıkotlarını yoluyordum. O sıralar İsmayil iki yaşına yeni girmişti daha. Babam ha bire, 'İsmayil'i bana verin,' diye başımızın etini yiyip duruyordu. Ben babam da olsa oğlumu kimseye vermek yanlısı değildim. Ama babam, Ali Rıza'nın aklını çelmişti. Oğlumu üç beş gün daha sevip koklamak için, 'Bari sütten kesilsin, öyle verelim,' diyerek onları

oyalıyordum. Çalışa çalışa tarlanın öteki ucuna gitmiştim. Bir bebek ağlaması işittim. İsmayil'in karnı acıkmıştır diye hemen ahlatın altına geldim. Bir de baktım bebe yok. Tarlayı aradım, sağa sola koşturdum. Yok! 'Acaba yolun karşısına mı geçti' diyerek mezarlığa girdim. Tek tek bütün mezar aralarına baktım. İsmayil yok! Aklıma neler gelmiyor ki. Gündüz gözüne kurtlara, yırtıcı kuşlara mı kaptırmıştım yavrumu? Ama böyle bir şey olsa muhakkak görürdüm. Nereye gider bu bebe? Tekrar tarlaya geçtim. Kavakların oraya, dereye doğru indim. Otlar iyice uzamıştı, baran baran hepsini aradım, yok! Arada bir durup sesleri dinliyorum. Hiç ağıt sesi duyulmuyor. 'Ben mahvoldum,' diye dövünerek Şalı Muratların bahçesine kadar yürüdüm. Bahçenin içindeki kuyunun başına geldim. Kuyuya mı düştü yavrum, diye korkuyla suya baktım. Karanlığın dibindeki suda tek bir kıpırtı yok. Birden kanat vuruşları duydum. Kuyunun yalak taşına irice bir kuş indi. Baktım bir telliturna. Hiç ürkmeden öylecene beni süzüyor. Ben çekip yoluma gidecektim ki bir ses, 'Ne ağlıyorsun?' dedi.

Ses kuştan geliyordu. İnanamadım. Döndüm, etrafa bakındım. Benden ve turnadan başka kimse yok.

'Ben soruyorum, ben,' dedi kuş.

Korkudan aklımı kaçıracaktım. Kuş hiç konuşur mu? Hemen kaçıp uzaklaşmak istedim oradan.

'Korkma!' dedi. 'İstersen insan cisminde görünebilirim sana.'

Bu sözleri söyledikten sonra, benim hayretle açılmış gözlerimin önünde yeşil cüppeli, ak sakallı bir dede oluverdi.

'Korkma, benden sana zarar gelmez. Ne derdin varsa söyle ki yardım edeyim sana,' dedi.

Onun Hızır olduğunu hemen anladım.

'Bebemi yitirdim, Ya Hızır,' dedim ağlayarak.

Başını usulca öne sallayarak bana baktı.

'Beben kaybolmadı kızım,' dedi. 'Bu sana bir işaretti. Çocuğunu öz baban da olsa kimselere vermeyesin diye erenler seni uyardılar. Sen sen ol, bundan sonra çocuğunu gözünün önünden ayırma. Yetişkin oluncaya kadar kendi çatının dışında bir yere salma.'

'Ah bir bulsam, tövbe, bir daha onu yalnız bırakır mıyım hiç,' dedim.

'Öyleyse korkma kızım,' dedi. 'Çocuğunu bulacaksın. Ama sakın ola ki onu kimselere vermeyesin. Şimdi git, bebeni bıraktığın yerde bulacaksın.'

'Sağ ol ya Hızır Aleyhisselam,' diyerek eğilip eteğinden öpmeye başladım. Birden yine bir telliturna olup uçuverdi. Onun gökyüzüne doğru açılan geniş kanatlarına bakarken bir ağıt sesi duydum. Hemen tarlaya koştum. Heyecanla ahlatın altına geldim ki İsmayil bıraktığım yerde ağlıyor. Çocuğumu sevinçle kucağıma aldım ve Cenabı Hakk'a şükürler ettim. Ama az sonra içime bir kurt düştü. Hızır Aleyhisselam'a verdiğim sözü nasıl tutacaktım? Bunu Ali Rıza'ya, babama nasıl kabul ettirecektim? Düşündüm düşündüm, işin içinden çıkamadım. Kendimce fırtınayı, yağmuru bahane edip oğlumu vermekten caymaya kalktım. Ali Rıza'ya kanlı gibi yalvardım, günlerce ağladım, fayda etmedi. Sonunda etimden tırnağımı söker gibi aldılar yavrumu benden. İşte uğursuzluk o günden başladı. Hızır Aleyhisselam'ın söyledikleri bir bir gerçekleşti. Eğer ben oğlumu vermeseydim, bunlar başımıza gelmezdi. Yavruma sahip olamadım. Asıl suçlu benim. Oğlumu duasız koyacağınıza beni düşkün sayın. Düşkün sayın ki yarın huzuru mahşerde, makamına varınca, 'Ben cezamı yaşarken çektim, bana merhamet eyle ya Hızır,' diyebileyim."

Bektaş Sofu, "Sen acıdan ne söylediğini bilmiyorsun Fatma Kadın," dedi. "Hızır Aleyhisselam aciz bir kadını zorda koyar mı hiç? O gün senin başına öğle güneşi geçmiş, hayal görmüşsün. Bebeni yitirdiğini, Hızır'la karşılaştığını sanmışsın. Emzikli kadınların böyle hayaller gördüğü çok olmuştur."

"Yok Bektaş Sofu, ben hayal meyal görmedim. Dünkü gibi gözümün önünde, Hızır'ın upuzun bir boyu, nur gibi bir yüzü vardı. Onu görünce hiç yadırgamadım. Sanki bir tanıdıkla karşılaşmış gibi oldum. Yok, ben hayal görmedim. O Hızır'dı..."

"Ah, Fatma Kadın ah!" dedi Bektaş Sofu. "Hızır Aleyhisselam öyle herkese görünür mü? Sen bunları boş ver. Ben senin ne zor durumda olduğunu bilirim. Ölmüş oğlun için dua istersin. Benim elimden gelse bu dileğini yerine getirmez miyim? Ama senin Hızır Aleyhisselam'dan korktuğun gibi, ben

de Cenabı Hak'tan çekinirim. Bir kişi için bütün köyü ateşe atmaktan korkarım. Üzgünüm ama erenlerden bize yeni bir işaret gelinceye kadar İsmayil duasız kalacak."

Bektaş Sofu bakışlarını Fatma Kadın'dan kalabalığa çevirdi:

"Bunu herkes böyle bilsin. Biz de bu toplantıyı noktalayalım da şu meftayı mezarına taşıyın artık," diyerek ayağa kalktı. Bektaş Sofu'nun ayağa kalkmasıyla birlikte, dede ve meydandaki herkes doğruldu.

Fatma Kadın telaşlandı. Oğlunu yine duasız, törensiz gömeceklerdi. Telaşla çevresine bakınmaya başladı. Meydanda buna engel olacak birini arıyor gibiydi. Kocası, gelini, yenilgiyi kabullenmiş tabutun başında öylece oturuyorlardı. Gençlerden tarafa baktı. Belki de İsmayil'in arkadaşlarından yardım isteyecekti. Ama onlardan da bir umar bulamadı. Ağlayarak İsmayil'in tabutunun üstüne kapandı.

"Oğlumu size vermem," dedi. "Onu dualamadan gömemezsiniz."

Dedenin işaretiyle dört kişi yaklaşarak Fatma Kadın'ı tabuttan koparmaya kalktı. Ama kadın tabuta sımsıkı yapışmıştı. Kadını çekince tabut da onunla birlikte sürükleniyordu.

Ali Rıza baktı olacak gibi değil, karısına yaklaşıp, "Bırak Fatma!" dedi. "Yapabileceğimiz bir şey kalmadı artık."

Kadın başını kaldırıp öfkeyle kocasına baktı.

"Göz göre göre bu haksızlığa razı mı olacağız Ali Rıza!"

"Elimizden ne gelir ki? Davamız ahirete kalmıştır. Elbet öteki dünyada divan kurulacak, haklı haksız belli olacak, yanlışı olanlar bunun hesabını Hak-Muhammed-Ali huzurunda verecektir."

Sofu'nun adamları kadının kocasıyla konuşmasından yararlanıp tabutu aldılar. Bunu gören Fatma Kadın, "Bırakın oğlumu!" diye peşlerinden atıldı. Ama kocası ona engel oldu.

Süha, penceresinde olanları heyecanla izliyordu. Bir ara kalabalığın üstünde, ellerin arasında kayan tabutu gördü. Tabut kapıya doğru hızla yaklaşmaktaydı. Sonunda kapı açıldı ve tabut cemevinden dışarı çıkarıldı. Süha kapıya doğru yaklaştı. Görülmemek için bir ağacın arkasına gizlenerek olanları izlemeye devam etti. Tabutu taşıyanlar kapıdan yeni çıkmışlardı ki arkalarından Fatma Kadın yetişti.

"Bırakın oğlumu!" diye haykırarak yeniden adamların üzerine atladı. Tabutu taşıyan adamlardan arkada, sağ taraftakinin omuzundan yakalayıp sarsmaya başladı. Böyle bir saldırı beklemeyen adam neye uğradığını anlayamadan geriye doğru kaykıldı. Düşmemek için uğraşırken tabut elinden kurtularak omuzundan kaydı. Dengesi bozulan tabutu öteki üç adam da tutamadı. Tabut önce arkaya doğru kaydı, sonra gürültüyle yere düştü. Herkes olduğu yerde öylece donup kaldı. Yere düşen tabutun kapağı hafifçe aralanmıştı. Bütün gözler tabutun aralanan kapağına çevrildi. Kimseden çıt çıkmıyordu. Biri konuşsa ya da adım atsa, sanki ölüye büyük bir saygısızlık edilmiş olacaktı.

Önce Fatma Kadın yaklaştı tabuta.

"Oğlum! Kadersiz İsmayilim!" diyerek aralanan kapağı şefkatle açtı. Mis gibi bir kekik kokusu çarptı Fatma Kadın'ın burnuna. Tabutun içine bakınca yüzünün ışıkla aydınlandığını, gözlerinin kamaştığını hissetti. Gözleri ışığa alışınca tabutun içinde babası Veli Sofu'nun yattığını gördü. Hiç şaşırmadı buna. Belki de başından beri, daha tabuta bakmadan önce onu göreceğini biliyordu. İpekten bembeyaz bir beze bürünmüştü Veli Sofu. Hiç de ölüye benzer bir hali yoktu, sanki tasasız bir uykunun ortasındaymışçasına mutlu bir yüzle öylece yatıyordu. Elini uzatıp babasının yanağına dokundu. Veli Sofu'nun ak sakallarının yumuşaklığını duydu avucunda. Daha küçücük bir kızken, babasının, uzun beliklerini okşayışını anımsadı. Gözleri doldu. Birden Veli Sofu'nun yüzüne dokunan elinde bir ıslaklık hissetti. Dikkatle bakınca ölünün ağladığını gördü. Veli Sofu'ya giderek büyüyen bir kederle baktı. Sonra usulca doğruldu.

"Gelin bakın!" dedi yaralı bir sesle. "Gelin komşular, gelin bakın, nasıl da ağlıyor Veli Sofu. Yüreği cennet kadar geniş babam... Hepinizin hısmı, hepinizin komşusu... Veli Sofu. Bakın, gelin bakın nasıl ağlıyor. Yazık bize. Yazık düştüğümüz bu hallere..."

Köylüler ile Ali Rıza söylediklerinden hiçbir şey anlamadan Fatma Kadın'a bakıyorlardı. Ali Rıza ölüyü görmesini engelleyen Fatma Kadın'ı usulca kenara çekerek tabuta yürüdü. Tabutun önüne gelince eğilip baktı, gördüğü şey karşısında

donakaldı. Tabutun içi bomboştu. Gözlerine inanamadı. Dizlerinin üstüne çöktü. Eliyle tabutun sert tahtalarına dokundu. Yoktu, oğlunun ölüsü yoktu işte.

"Kaçırmışlar!" diye bağırdı. "İsmayilimin ölüsünü kaçırmışlar!" Gördüğüne hâlâ inanamıyormuş gibi gözleri tabutun içinde ayağa kalktı. Köylüler giderek artan bir merakla izliyorlardı Ali Rıza'yı.

"Dualamadıkları yetmiyormuş gibi, şimdi de ölüsünü kaçırmışlar oğlumun!" diyerek köylülere döndü Ali Rıza.

Köylülerden birkaçı hareketlenir gibi oldu. Gülizar onlardan önce davrandı. Telaşla tabuta yaklaştı. Yaklaştıkça yüzündeki endişe kayboldu, gözleri coşkuyla parıldamaya başladı. Tabutun içinde tıpkı düşündeki gibi bulutuna sarılmış olan İsmayil'i gördü. İsmayil sıcacık gülümsüyordu ona. Elini İsmayil'e doğru uzatacaktı ki birden rüzgâr çıktı. Bulut usulca havalandı. İsmayil düşmemek için sıkıca sarıldı bulutuna. Bulut yükseldi yükseldi, uzaktaki parlak bir yıldıza doğru çekildi. Gülizar, İsmayil'in ardından hayran gözlerle bakakaldı.

"Demiştim!" diye bağırdı. Sesinde haklı çıkmış olmanın sevinci çınlıyordu. "Size demiştim, İsmayil en yüksek mertebeye erdi, İsmayil pir oldu! Bakın! Bakın nasıl da uçuyor, bulutuna sarılmış. Onun yeri Kırklar'ın yanıdır artık..."

Olup biteni anlamak isteyen köylüler itişerek tabuta doğru yaklaştılar. Tabutu ortalarına alıp çevresinde bir daire oluşturdular. Ama gördükleri şey onları büyük bir düş kırıklığına uğrattı: Çünkü tabutta İsmayil'in yer yer çamurla kirlenmiş kefene sarılı ölüsünden başka bir şey yoktu. Köylülerin arasından fısıltılar yükseldi, sesler duyuldu:

"Vah Fatma Bacı! Vah!"

"Oğlanın ateşi delirtti kadıncağızı!"

"Sadece Fatma Kadın mı? Üçü de bir tuhaf oldu bunların!"

"Kolay değil evlat acısı!"

Olanları şaşkınlıkla izleyen dede kalabalığa doğru yaklaştı.

"Müsaade edin komşular! Müsaade edin canlar!" diye seslendi. Kalabalık çekildi. Dede tabuta doğru yaklaştı.

Kalabalığın toplanmasıyla, olanları göremeyen Süha, köylülerin çekilmesi üzerine tabutu yeniden gördü. Dede tabuta yaklaşıyordu. İçerden yansıyan ışığı dedenin bedeni kestiği için tabutu belli belirsiz seçebiliyordu. Dede tabutun

başına gelip diz çökünce, engelinden kurtulan ışık kefene sarılı ölüyü aydınlattı.

Dede, kendinden emin kefene doğru uzandı. İsmayil'in ölüsünü herkese göstermek, anlamsız bir efsanenin yayılmasına engel olmak istiyordu. Kalın parmaklarıyla kefeni açmaya başladı. Süha nefesini tutarak dedeyi izliyordu. Yumuşak sargılar yavaşça bükülerek açıldılar; önce alnı, sonra burnu, daha sonra da ölünün solgun yüzü çıktı ortaya. Dede ile Süha aynı anda irkildiler. İkisinin de damarlarındaki kan donmuş gibiydi. Dede, çocukken babası Haydar Dede'den dinlediği öykülerde şeytanın bir keçiye benzediğini duymuştu. İşte şimdi İsmayil'in tabutunda yatan başı tıpkı bir keçi gibi boynuzlu, yüzü kıllarla kaplı bir ölüydü.

"İblis, bu iblis!" diye haykırarak ayağa kalktı.

Süha'nın da soluğu kesilmişti. Kefenin arasından gördüğü kendi yüzüydü.

"Olamaz!" diye bağırdı. "Olamaz!"

Sesi duyan dede ve köylüler şaşkınlıkla Süha'nın bulunduğu yöne baktılar. Karanlığın içinde onları izleyen bu adam da kimdi böyle? Köylüler dehşet içinde gözlerini bu tanımadıkları yabancıya dikerken, Süha da birkaç adım geriledi. Süha'nın gerilemesinden cesaret alan dede, "Korkmayın! Hiç korkmayın! Yanınızda ben varken size zarar veremez bu gafil..." diye bağırdı.

Gafil kendisi miydi, yoksa tabuttaki ölü mü, Süha anlayamadı ama dedenin sözleri bardağı taşıran son damla olmuştu; dönerek koşmaya başladı. Arkasından sesler duyuluyordu. Bütün bir köyün peşine takıldığını düşündü. Belki de onu yakalayıp o boş mezara gömeceklerdi. Yaparlar mıydı bunu? Neden olmasın, tabutta yatan ölü ona tıpatıp benzemiyor muydu? Zaten babası, "Oğlumun ölüsü kayıp," diye tutturmamış mıydı? Gözlerinin önüne soğuk mezara indirilen kendi ölüsü geldi. Tüyleri diken diken oldu. İyice açtı bacaklarını. Onlara yakalanmamalıydı. Ne pahasına olursa olsun onlara yakalanmamalıydı. Köy meydanını, köprüyü geçti, köyü çevreleyen meyve bahçelerine ulaştı. Köyün dışına çıkınca aklı başına geldi. Geldiği yöne doğru koşuyordu. Bu yol onu mezarlığa götürürdü. Onların istediği de bu değil miydi zaten? Hızla yoldan çıktı. Yandaki meyve bahçesine daldı. Ağaçların

dalları yüzüne, kollarına çarpıyor, onu yavaşlatıyordu. Ama o yılmadan koştu. Az sonra sonra ağaçlar seyreldi, açık arazi göründü. Ağaçların bittiği yerde küçük bir dere çıktı önüne. Ama ıslanmayı düşünecek hali yoktu. Dizlerine kadar soğuk suya gömülerek geçti dereden. Yeniden koşmaya başladı.

Artık sesleri duyup duymadığını bilmiyordu. Peşindekileri atlatmış mıydı? Onu da bilmiyordu. Bildiği tek şey, kaçması gerektiğiydi. Bu geceden, köyden, mezarlıklardan, kendinden, herkesten kaçması gerekiyordu. Koştu, belki dakikalarca, belki saatlerce koştu, asfalt yola ulaşıncaya kadar sürdü bu koşu.

Asfalt yol hiç beklemediği bir yerde, küçük bir tepenin ardından çıkıverdi karşısına. Asfalta ulaşınca durdu. Yüreği göğüs kafesini parçalayıp dışarı çıkacakmışçasına hızla atıyordu. Dönüp arkasına baktı. Çevreyi dinledi. Ne bir ses, ne bir gölge; arkada kimsecikler yoktu. Bacaklarında bir halsizlik hissetti. Artık ayakları onu taşıyamıyordu. Dizlerinin üzerine çöktü. Kulakları uğuldamaya başlamıştı. Gözlerinin önünde parlak ışıklar uçuşuyordu. Yüzü ateş gibi yanıyor, kafası bedenine ağır geliyordu. Yere uzandı. Asfalt ne kadar güzeldi, ne kadar soğuk.

"Beykoz'da gizlice girdiğimiz Boğaz'ın suları gibi. Önce ılık, dibe indikçe daha serin, daha yeşil..." diye söylenerek kendini kaybetti.

Önce bir gürültü duydu. Sonra iki parlak ışık. Gürültü yaklaşınca iki ışık tekleşti, tekleşti, gelip gözlerinin içinde durdu. Bir el hissetti omuzuna dokunan. Galiba onu ayağa kaldırmaya çalışıyordu. Biri konuşuyordu, sesini duyuyordu ama ne söylediğini anlayamıyordu. Ayağa kaldırıldığını fark etti. Yanında bir adam vardı, koluna girmişti. Birden olanları anımsadı, yakalanmış mıydı yoksa? Bütün gücüyle adamı itti, kaçmayı denedi. Ama başaramadı, iki adım atmıştı ki yere yığıldı. Adam yeniden geldi yanına, kolundan tutup ayağa kaldırmayı denedi. Hiç de düşmanca davranmıyordu. Bir şeyler söyledi, Süha anlamadı. Adam onu kaldırdı. Birkaç adım atınca başı döndü, yeniden düşecek gibi oldu ama toparladı kendini, adama tutundu. Başını kaldırdı, adamı gördü. Orta boylu, tıknazca biriydi. Keskin bir tütün kokusu yayılıyordu adamdan. Adam onu az ilerde duran, farları açık

kamyona doğru götürüyordu. Kamyona yaklaştıkça kendine geldiğini hissediyordu. Adamdan uzaklaşıp ayaklarının üzerinde durmaya çalıştı. Adam gülümseyerek baktı ona.

"Geçmiş olsun hemşerim!" dedi.

"Sağ ol," dedi Süha.

Adam, Süha'nın kamyona çıkmasına yardım ederken sordu:

"Az ilerdeki cip senin mi?"

"Cip mi... Evet cip benim, ıslak yolda kaydı..." gibi bir şeyler mırıldandı Süha. Adam kapıyı kapadı. Kamyonun içerisi kırmızı renkli iki küçük lambayla aydınlatılmıştı. Süha'nın oturduğu koltuk oldukça rahatsız ediciydi. Mazot kokusu genzini yakıyordu.

Öteki tarafa geçip kamyona binen adam koltuğuna yerleşirken, "Yarın bir tamirci getirip alırsın cipi. Sende bir şey yok ya?" dedi.

"Ben iyiyim," dedi Süha ama hâlâ başı dönüyordu.

Kamyoncu cebinden bir sigara paketi çıkardı, Süha'ya uzattı.

"Yak bir tane açılırsın."

"Kullanmıyorum. Sağ ol."

Şoför ısrar etmedi. Paketten bir sigara alıp yaktı. Kibritin alevinde adamın yüzünü iyice gördü Süha. Otuz beş kırk yaşlarında olmalıydı, ince bir bıyığı ve üç günlük sakalı vardı yüzünde. Sigarasından derin bir nefes çekerek kontak anahtarını çevirdi adam. Motor gürültüyle çalışırken şoförün ağzından çıkan koyu dumanın cama çarparak dağıldığını gördü Süha.

"Eee anlat bakalım," dedi adam, kamyonu hareket ettirirken. "Kimsin, nerden gelip nereye gidiyorsun?" Sesinde çene çalacak bir arkadaş bulmanın keyfi seziliyordu. Süha adamdan böyle bir soru beklemiyordu.

"Kim miyim?" diye soruyu tekrarladı. "Ben Süha..." diyecekken birden tabutta yatan ölünün yüzü geldi gözlerinin önüne. Heyecanla adama döndü.

"Burada ayna var mı?"

Adam anlamamıştı.

"Ne?"

"Ayna diyorum, ayna. Ayna yok mu?"

Adam, ayna da nereden çıktı, der gibilerden baktı Süha'ya.

"İşte karşında," diyerek başıyla dikiz aynasını işaret etti.

Süha elleri titreyerek aynaya yaklaştı. Aynada, dağınık saçların çevrelediği kırışık bir alnın altından dehşet içinde ona bakan bir çift göz gördü. Kendi yüzünü tanıyamadı. Tabuttaki ölünün gözleriyle karşılaştığını sandı. Ya da kendi ölmüş haliyle.

"Yoo..." diye bir çığlık attı. Kamyon şoförü gazı kesti, frene bastı. Kamyon sarsıntıyla durdu.

"Ne oldu?" diye kaygıyla sordu kamyon şoförü.

Süha adama yanıt vermeden yine aynada kendi yüzünü incelemeye başladı. Aynaya baktıkça rahatladı, kendini tanımıştı.

Sorusuna yanıt alamayan şoför, sesini yükselterek yineledi.

"Sana soruyorum, ne var o aynada?"

"Bir şey yok!" dedi Süha. "Kusura bakma! Kazanın etkisi herhalde, çok kötü bir düş gördüm... Sanki ölmüşüm gibi!"

Şoför yumuşadı, anlayışlı bir tavırla yandan süzdü Süha'yı, kamyonu yeniden hareket ettirirken.

"Kolay değil, bilirim. Benim başıma geldi. Geçen yıl takla attık Toroslar'da. Verilmiş sadakam varmış. Ölümden döndüm."

Yandan alaycı bir bakış fırlattı Süha'ya.

"Ölüm dedim de, sen de bula bula mezarlığı bulmuşsun çarpacak. Sanki başka yer..."

"Mezarlık mı?" diye sözünü kesti adamın Süha. "Mezarlık vardı, değil mi?"

"Vardı tabii. Duvarına çarpmışsın ya!"

Süha merakla adama baktı. Kısa bir duraksamadan sonra dayanamayıp sordu:

"Mezarlığın karşısında, bir de tek mezar vardı, onu da gördün mü?"

Adam şaşkınlıkla Süha'ya döndü.

"Tek mezar mı? Mezarlık dışında... Yok, öyle tek mezar filan görmedim ben."

"Emin misin? Hani mezarlığın karşısında..."

Şoför, kızmaya başlamıştı.

"Ne işim var benim mezarlarla yahu!" diye söylenerek sigarasından derin bir nefes çekti.

"Kusura bakma, öylesine sordum işte," dedi Süha.

"Boş ver hemşerim mezarı falan, daha yaşımız genç. İki taksiti kaldı şu kamyonun. Asıl ondan sonra başlayacak benim hayat."

Süha şoförün gönlünü almak istedi.

"Çoktandır mı taksit ödüyorsun?"

"Ne diyorsun birader. Borç ödemekten imanım gevredi. Tam iki yıldır rahat yüzü görmedi kardeşin," diye dert yandı şoför.

"Bitirmişsin ama. Bir şey kalmamış."

"Bitirdik, bitirdik ama bizde bittik. Yine de şükür Allahıma. Şu iki taksiti de ödedim mi, namussuzum bir daha gece işine çıkarsam..."

"Pek sevmiyorsun gece yolculuğunu."

"Sevilecek şey mi bu? Herkes sıcak yatağında, biz yollarda," dedi şoför. Bir an başını yoldan çevirip Süha'ya döndü.

"Bir de kazası belası var. Baksana şu haline!"

"Ne varmış halimde?" diye kaygıyla sordu.

Babacan bir gülümseme belirdi şoförün yüzünde.

"Korkma be! Bir şeyciğin yok! Az ilerde bir benzin istasyonu var. Orada elini yüzünü yıkar, bir de çorba içtin mi, gelirsin kendine."

Adamın sözleri üzerine Süha, "Çok ürkütücü görünüyor olmalıyım," diye düşündü. Eliyle saçlarını düzeltti, alnında hafifçe sızlayan bir çizik vardı, ona dokundu, başka yerde yara bere var mı diye yüzünü yokladı. Birden o kokuyu duydu. Ellerini burnuna yaklaştırdı. Avucu mis gibi ceviz kokuyordu. Yeniden cemevini anımsadı. Penceredeki tozları çıkarmak için ceviz ağacından kopardığı yapraklar aklına geldi. Yaşadıkları bilincinde bütünleşmeye başladı.

"Demek rüya değilmiş!" diye söylendi. "Demek hepsi gerçekmiş!"

"Buyur?" dedi şoför.

Süha toparladı kendini.

"Yok bir şey!" dedi. "Bir çorba içtim mi kendime gelirim."

Dolunayın ışığında bir köy mezarlığı... Mezarlığın duvarına çarpan bir cip. Gecenin karanlığında uçuşan düşler. Issız köyün ortasında kocaman bir cem evi. Konuğunu yitirmiş bir mezar. Cem töreninde anılmayı bekleyen bir ölü. Bu olanların sessiz tanığı, bir araştırma görevlisi. Yıkılan idealleriyle, sürüp giden yaşamı arasında sıkışıp kalmış bir adam. Alevi inancına farklı bir bakış. Mistik bir gerilim romanı...

"Gözüne kestirdiği dal parçasını çekerken çalılığın arkasında bir karartı fark etti. Feneri oraya doğru tuttu. Yanılmamıştı, az ilerde yeşil renkli bir mezar taşı mahzun bir edayla onu süzüyordu. Bu defa korkmadı, hatta içinde, 'Bu mezar neden mezarlığın dışında?' diye merak bile uyandı. Bir-iki adım daha yaklaştı. Ama bu mezar bozulmuştu. İki yanında toprak birikintileri yığılıydı. Yeni bir ürperti dalgası sardı bedenini. Mezarın içini görmemesine karşın, upuzun yatan ölünün yer yer etleri dökülmüş yüzü geldi gözlerinin önüne. Öte yandan aklı hâlâ mantıklı bir açıklamanın peşindeydi. Belki de bu mezar henüz ölmemiş biri için kazılmıştı. Neden olmasın? İnsanların ölmeden önce de mezarlarını hazırladıklarını biliyordu; iyi de, kazmakla hazırlamak arasında büyük fark vardı. Belki yeri alınır, hazırlıklar yapılırdı ama ölmeden mezar kazdırılır mıydı? Belki de bu mezarı aç kalmış vahşi bir hayvan açmıştı. Eğer öyleyse mezardaki ölüyü paramparça etmiş demekti. Doğrusu, böyle bir görüntüyle karşılaşmak istemezdi. Yine de merakı ağır bastı; cesaretini toplayıp el fenerini mezarın içine doğrulttu. Mezar gerçekten de boştu."

EVEREST
www.everestyayinlari.com
/everestyayinlari
/everestkitap
/everestyayinlari

